

Møte mandag den 7. desember 2009 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 25):

1. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2010 vedkommende Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet (Innst. 9 S (2009–2010), jf. Prop. 1 S (2009–2010))
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2009 under Olje- og energidepartementet (Innst. 66 S (2009–2010), jf. Prop. 44 S (2009–2010))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2009 under Miljøverndepartementet (Innst. 65 S (2009–2010), jf. Prop. 39 S (2009–2010))
4. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av korleis Miljøverndepartementet varetek det nasjonale ansvaret sitt for freda og verneverdige bygningar (Innst. 71 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 3:9 (2008–2009))
5. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av adgang til samfunnslivet for personer med funksjonsnedsettelse (Innst. 68 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 3:10 (2008–2009))
6. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Helse Midt-Norge RHF's gjennomføring av anskaffelsesprosessen og oppfølging av kontraktene om levering av ambulansetjenester (Innst. 73 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 3:12 (2008–2009))
7. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av styring og forvaltning av barnehagetjenestene (Innst. 72 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 3:13 (2008–2009))
8. Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til kunnskapsministeren:

«Til tross for at utfordringene knyttet til mobbing har vært løftet høyt på den politiske dagsorden gjennom flere regjeringstidsplasser er det fortsatt et faktum at svært mange barn og unge utsettes for mobbing i skolehverdagen. Det er en situasjon vi ikke kan akseptere. Prisverdig nok har den nye kunnskapsministeren løftet kampen mot mobbing frem som en av sine prioriterte arbeidsområder i tiden som kommer, og i VG 30. oktober i år lanserer hun 14 antimobbetiltak. Undertegnede vil gjerne rose dette initiativet, men vil understreke at det er behov for en sammensatt og kontinuerlig innsats for å fjerne mobbingen. Et avgjørende element i denne forbindelse handler om både klasse- og skoleledelse.

Hvilke tiltak, ved siden av «breddetiltakene» referert i VG, ser statsråden for seg for å styrke lærerens

autoritet i klasserommet samt ledelsesfunksjonen ved skolene?»

9. Referat

Presidenten: Representantene Åse *Michaelsen* og Borghild *Tenden*, som har vært permittert, har igjen tatt sete

Fra representantene Erna *Solberg* og Hans Olav *Syversen* foreligger søknad om permisjon i tiden fra og med 7. desember til og med 9. desember, begge for å delta i møte i NATOs parlamentariske forsamling i Washington.

Disse søknadene foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Første vararepresentant for Oslo, Janne Haaland *Matlary*, befinner seg for tiden utenlands og er av den grunn forhindret fra å møte i Stortinget under representanten Hans Olav *Syversen*'s permisjon.

Vararepresentantene, for Hordaland fylke Eivind *Nævdal-Bolstad* og for Oslo Even *Westerveld*, foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden. – Det anses vedtatt.

Eivind *Nævdal-Bolstad* og Even *Westerveld* er til stede og vil ta sete.

Statsråd Terje *Riis-Johansen* overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1, 2 og 3 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:03:08]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2010 vedkommende Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet (Innst. 9 S (2009–2010), jf. Prop. 1 S (2009–2010))

Sak nr. 2 [10:03:23]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2009 under Olje- og energidepartementet (Innst. 66 S (2009–2010), jf. Prop. 44 S (2009–2010))

Sak nr. 3 [10:03:36]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2009 under Miljøverndepartementet (Innst. 65 S (2009–2010), jf. Prop. 39 S (2009–2010))

Presidenten: Presidenten vil foreslå at debatten blir begrenset til 2 timer og 5 minutter, og at taletiden fordeles slik: Arbeiderpartiet 45 minutter, Fremskrittspartiet 30 minutter, Høyre 20 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Erling Sande (Sp) [10:04:58] (leiar i komiteen): Lat meg aller fyrst få rette ei takk til komiteen sine medlemmer, som kvar og ein har bidrege på ein ryddig og god måte i budsjettprosessen i komiteen, og i lag med ein røynd og dyktig komitésekretær har dette bidrege til at vi forhåpentlegvis kan bruke dagen i dag på å debattere dei reelle politiske ulikskapane og dei ulike prioriteringane kvart parti har, slik tanken er.

Frå Senterpartiet si side er det viktig å framheve at Regjeringa sitt framlegg til budsjett på ein god måte speglar av dei prioriteringane som regjeringspartia gjekk til val på, og den felles plattformen som Regjeringa i haust har presentert. Budsjettet følgjer opp den kursen som Regjeringa i den førre perioden signaliserte på viktige område, slike som klima, fornybar energi, naturforvaltning, varetaking av naturen sitt mangfald og mange andre viktige område.

Det er gledeleg å registrere at både arbeidet med budsjettet i komiteen og opposisjonen sine alternative budsjett viser at det i stor grad er brei politisk semje kring dei viktigaste prioriteringane til Regjeringa.

Innsatsen på fornybar energi blir auka, og Enova deler neste år ut 1,8 milliardar kr til viktige prosjekt innanfor energieffektivisering og ny fornybar energi. På den måten legg Regjeringa til rette for utnytting av meir av det store potensialet landet vårt har til å produsere energi ved hjelp av vind, biomasse og vatn.

Regjeringa har kome til semje med dei svenske styresmaktene om ein felles grøn sertifikatmarknad frå 1. januar 2012. I lag med dei nyleg presenterte overgangsordningane gjev dette ikkje berre meir middel inn i fornybar elektrisitetsproduksjon, men òg føreseielegheit for dei som ynskjer å satse innanfor dette viktige området.

Innsatsen innan forskning på fornybar energi er dei siste åra auka kraftig, noko som gjev høve til viktige satsingar innanfor alle dei løysingane som vi enno ikkje kjenner det fulle potensialet i, men som vi veit er delar av løysinga på framtida sine energi- og klimautfordringar.

Arbeidet med energieffektivisering går jamt og trutt både i industrien og i private hushald. Dette skjer òg gjenom at det blir stilt større krav til energibruken i bustader og bygg. Vi må stadig streve etter å spare energi og å bruke energien vår meir riktig.

Innsatsen for å halde ved lag og ta vare på naturmangfaldet held fram. Den nye naturmangfaldslova blir følgd opp med løyvingar som gjer at ein kjem nærare målet om å stoppe tapet av biologisk mangfald, og ta vare på mangfaldet av naturtypar. Frå eit einseitig vernefokus har det nye lovverket lyfta prinsippet om at berekraftig forvaltning ofte er det beste vernet, og at den beste måten å ta vare

på naturverdiane på er i eit samspel med dei som lever og driv næring der naturverdiane finst.

Mange er utolmodige etter å kome vidare i det viktige arbeidet både med klima og fornybar energi. Det er eit syn som vi i Senterpartiet òg deler. Det er viktig å streke under at dei tiltaka og løyvingane som ligg i budsjettet for 2010, ikkje fullt ut møter alle framtida sine utfordringar innanfor desse viktige områda. Derfor må vi vidare. Innsatsen for å få ned utsleppa av klimagassar for å produsere meir fornybar energi og for energieffektivisering må halde fram i åra som kjem.

Det har ikkje vore ein samla opposisjon dei siste åra som har peika ut ein alternativ kurs til Regjeringa sin politikk. Det er det heller ikkje dette året. Derfor må vi leggje til grunn at ein i stor grad støttar opp om dei prioriteringane som Regjeringa gjer. Dei få gongene opposisjonen har samla seg, er det for å be Regjeringa kome med ytterlegare meldingar og planar innanfor forskjellige sektorar – vel og bra det. For Senterpartiet har det vore viktig at Regjeringa sitt arbeid har vore konsentrert om å få konkrete resultat på viktige område. Det har òg Regjeringa gjort.

Toppmøtet i København, som no er i gang, får appellar frå heile verda om å ta klimautfordringane på alvor. Vi har, som representantar i Det norske stortinget og som medlemmer av denne komiteen, i stor grad både ansvar for og høve til å ta del i det viktige arbeidet i fellesskap.

Til slutt berre to korte kommentarar til dei to sakene som gjeld endringar i statsbudsjettet for 2009: Der er det berre det å melde at komiteen ikkje har nokon ytterlegare merknader.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oskar Jarle Grimstad (FrP) [10:10:19]: Eg registrerer at leiaren i komiteen, Erling Sande, seier at ein har gode forslag og gode tiltak i budsjettet.

Men synest Sande at ein tek vare på det biologiske mangfaldet ved at ein reduserer tiltaka innanfor fiskerisektoren, når vi veit om dei utfordringane ein har med Gyrodactylus salaris, som faktisk vart innført av staten sine representantar? Har ein handtert det på ein klok måte?

Erling Sande (Sp) [10:10:55]: Det er særskilde grunnar til at denne posten blei redusert, som òg er gjort greie for i innstillinga. Men når det gjeld Regjeringa og regjeringspartia sitt engasjement kring både Gyrodactylus salaris og andre utfordringar knytte til å ta vare på f.eks. villaksen og andre trua artar, er det å seie at det er vi i høgste grad opptekne av. Det speglar òg budsjettet på ein god måte på ei rekkje av postane.

Og så er eg glad for at dette arbeidet i stor grad skal skje i samspel med dei som bur og lever i dei områda der dei viktige naturverdiane er. Det tok eg òg opp i innlegget. Det trur eg faktisk er noko som Framstegspartiet og Senterpartiet er samde om.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:11:50]: Jeg husker Senterpartiets landsmøte i Ålesund i vår, der grønn-

fargen dominerte, både som partifarge og i politikken. Det skulle bli en storsatsing på grønne arbeidsplasser.

Jeg er langt på vei enig i denne satsingen, at grønne arbeidsplasser er viktig. Men umiddelbart etter valget, i periodens første budsjett, ble foten satt tungt ned for etablering av grønne arbeidsplasser og videreutvikling av det i 2010, sett opp mot at Uniol i Fredrikstad fortsatt har permitteringsvarsel ute til sine ansatte.

Komitelederen er opptatt av at det ikke finnes en samlet opposisjon i komiteen. Men samtidig sier lederen av komiteen at Senterpartiet er opptatt av konkrete resultater på viktige områder. Er dette et konkret resultat på et viktig område, som også angår denne komiteen, som Senterpartiet er fornøyd med i budsjettet for 2010, i forhold til økning av biodieselavgift?

Erling Sande (Sp) [10:12:55]: Saka om biodieselavgifta har vore debattert før i denne salen, og representanten Hjemdal er jo kjend med både Senterpartiet sitt primære syn og det som Regjeringa i fellesskap la fram.

Dersom ein skal telje grønne arbeidsplassar og sjå arbeidet med grønne arbeidsplassar under eitt, vil bl.a. satsingane gjennom Enova vere sentrale. Der har Regjeringa og regjeringspartia satsa betydeleg meir pengar. Grønne arbeidsplassar er blitt til gjennom at vi viser vilje til produksjon av fornybar energi, for ved produksjon av fornybar energi kjem òg industri knytt til det. Det ser vi tydelege teikn på no – spennande ting når det gjeld vind. Så kjem kompetansen på fornybar energi, der det òg er viktige arbeidsplassar.

Regjeringa kan sikkert bli endå meir grøn. Eg berre registrerer at denne regjeringa er betydeleg grønare enn den førre regjeringa.

Bjørn Lødemel (H) [10:14:10]: Eg har hatt gleda av å reise mykje i lag med representanten Sande på diverse valkampmøte i Sogn og Fjordane sist haust. Temaet har vore grønne arbeidsplassar og fornybar energi. Dei siste vekene har desse sakene fått store tilbakeslag – Uniol og Norske Skog har vore nemnt.

I NRK Sogn og Fjordane før helga var det eit oppslag som viser til at Bionordic i Jostedalen i Sogn og Fjordane, som er den einaste produsenten av pelletsomnar i Noreg, no må permittere alle tilsette.

Kva vil representanten Sande seie til alle dei som har satsa på grønne arbeidsplassar rundt om i heile landet, og som no er svært skuffa?

Erling Sande (Sp) [10:14:55]: Fyrst har eg lyst til å seie at desse to eksempla, både Bionordic i Jostedalen og Østfold-bedrifta, er historier som sjølv sagt ikkje er bra. Vi ynskjer ikkje at folk med grønne arbeidsplassar skal bli permitterte. Men samtidig er biletet betydeleg meir nyanisert, for på veldig mange verksemder med grønne arbeidsplassar over heile dette landet går utviklinga i tvert motsett retning. Det trur eg òg er veldig viktig å ta med seg.

Når det gjeld satsinga vidare, er det heilt tydeleg at Regjeringa satsar mykje tyngre på Enova. Enova gjev – som eg òg svarte representanten Hjemdal – moglegheit til satsing innanfor produksjon, noko som kan gje konkrete ar-

beidsplassar knytte til produksjon, og så ser vi at etter kvart som vi får opp produksjonen på ulike fornybare område, følgjer det òg ei gryande industrialisering rundt omkring.

Vi håpar at den auka løyvinga som har kome til Enova, vil gje f.eks. Bionordic moglegheit til å hente inn igjen arbeidarane sine og få fart på salet av pelletsomnar, som er det konkrete produktet dei leverer, når søknadene forhåpentlegvis kjem inn til Enova i neste runde.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Eirin Kristin Sund (A) [10:16:35]: Klimautfordringen er den store og viktige saken. Av den grunn er det saken som gjennomgående preger budsjettet på veldig mange områder.

Om noen dager samles verdens ledere i København med ambisjoner om å ta nye steg i riktig retning for at våre barn og barnebarn skal kunne leve sine liv her på jorden med minst like stor livskvalitet som vi nå gjør. Norge er et lite land i mange sammenhenger, men i klimasaken har Regjeringen gitt vårt land en global lederrolle. Det er jeg stolt av.

Bærekraftig utvikling innebærer å ivareta nåværende generasjoners behov uten å undergrave mulighetene for kommende generasjoner til å tilfredsstille sine behov. FN har slått fast at hovedutfordringen for en slik utvikling er internasjonal fattigdom, reduksjon i det biologiske mangfoldet, menneskeskapte klimaendringer og spredning av miljøgifter. For å takle miljø- og fattigdomsutfordringene må miljøbelastningene fra økonomisk aktivitet reduseres.

Regjeringen bidrar aktivt til arbeidet med å få på plass en ambisiøs internasjonal klimaavtale i København, som omfatter så mange land som mulig og så mange sektorer som mulig. Den nye avtalen bør innrettes slik at målet om å begrense den menneskeskapte temperaturøkningen til 2 grader kan nås. Avtalen bør også inkludere tiltak mot avskoging, samarbeid om teknologi og tilpasning til klimaendringer. Ikke bare en vesentlig del, men en stor del av kostnadene bør bæres av industrilandene.

Vi er nødt til å begynne å snakke enda mer om mulighetene, og ikke grave oss ned i de verste scenarioene. Vi kan gjenta det til det kjedsommelige: Vi har pengene. Vi har den politiske viljen. Vi har menneskene. Vi trenger teknologien.

Jeg har veldig stor tillit til kunnskapsmiljøet innenfor en rekke sektorer i Norge. Derfor brukes det store penger på bred forskning for smartere løsninger. Vi har gjort det før, flere ganger, og vil gjøre det igjen.

Våre klimaambisjoner gjenspeiler seg i det budsjettet vi nå har til behandling. På nær sagt alle budsjettområder er utfordringene knyttet til klimautslippene retningsgivende for hvordan neste års økonomiske aktivitet blir innrettet.

Oppfølging av klimameldingen og klimaforliket skjer gjennom økt satsing på flere departementers budsjetter, både til tiltak og til forskning, f.eks.:

- vi har satt av 2,1 milliarder kr til tiltak mot avskoging i utviklingsland. Dette er en økning på 600 mill. kr. I tillegg er det foreslått en tilsagnsfullmakt til å inngå avtaler på 1,4 milliarder kr

- vi har en økning av bevilgningene til karbonfangst og -lagring på 1,6 milliarder kr
- vi har òg en økning av Grunnfondet for fornybar energi og energieffektivisering på 5 milliarder kr
- vi har en økning på 300 mill. kr til forskning på fornybar energi og CCS
- vi har en økning på 50 mill. kr på klimaforskning
- Næringsdepartementet har også 100 mill. kr til en ny tilskuddsordning for klimateknologi

Vi ser det med budsjettet på plass, på post etter post. Vi ser hvordan omleggingen av bilavgiftene i en grønnere retning blir videreført. Vi ser hvordan vår bistand går i stadig mer miljøvennlig retning. Vi ser det på den kraftige opptrappingen Regjeringen har på jernbane og annen kollektivtrafikk. Vi ser det på satsingen på fornybar energi gjennom Enova, og på at Regjeringen også satser på karbonfangst og -lagring, CCS, på dette området. På dette området satser vi milliarder, og vi er verdensledende.

Dette er bare noen eksempler av mange. Budsjettet for 2010 er et budsjett for et bedre globalt klima. Den rød-grønne regjeringen har valgt å handle der en tidligere har valgt å prate. Vi setter handling ved siden av den politiske ordrikdommen. Dette skiller den rød-grønne regjeringen fra det borgerlige alternativet.

Når det gjelder Miljøverndepartementets budsjett, ble det styrket med nesten 25 pst. i 2009. Det er derfor svært gledelig at denne økningen ikke bare blir videreført, men at vi kan plusse på ytterligere. Dette er med på å understreke det store miljøpolitiske fokuset som den rød-grønne regjeringen legger for dagen. Dette gjør at vi kan opprettholde og videreføre et godt og viktig miljøpolitisk arbeid på veldig mange områder som er viktig for vanlige folk landet rundt i deres hverdag.

La meg bare nevne noen få eksempler for å illustrere dette: Vi opprettholder trykket når det gjelder bekjempelsen av gyro. Dette er viktig veldig mange steder rundt om i landet. Vi kan fortsette den svært ambisiøse planen for kalking. Vi kan fortsette det gode arbeidet med opprydding når det gjelder gamle synder i forhold til miljøgifter. Vi kan også framover sikre attraktive friarealer for allmennheten ved offentlige kjøp. I tillegg settes det av betydelige midler til oppfølging av den nylig vedtatte naturmangfoldsloven.

Når det gjelder Olje- og energidepartementets budsjett, er det selvsagt arbeidet med utviklingen av teknologisenteret på Mongstad som stjeler veldig mange av overskriftene. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 1,6 milliarder kr til om lag 3,4 milliarder kr til det videre arbeidet med CO₂-håndtering på Kårstø og Mongstad, drift av Gassnova, internasjonalt CCS-arbeid og forskning. Norge er blitt et foregangsland på området. Teknologien vil bidra til lavere utslipp i Norge, men ikke minst vil det kunne bli en viktig eksportartikkel for å bidra til lavere utslipp i andre land, jf. kullkraftverk.

Aldri før er det brukt så mye penger på fornybar energi og energieffektivisering i Norge som med denne regjeringen. Regjeringen foreslår å styrke Grunnfondet for fornybar energi og energieffektivisering med fem milliarder kr til totalt 25 milliarder kr.

Med Regjeringens forslag vil Enova disponere 1,8 mil-

liarder kr i 2010 til fornybar energi og energieffektivisering. Enova har levert veldig gode resultater de siste fire årene, med et energiresultat på om lag 8 TWh. Totalt på fornybar energi-produksjon og Enova har Regjeringen levert 12 TWh, og dette er nesten en dobling i forhold til perioden 2002–2005.

Vi foreslår også å styrke NVE med 50 mill. kr til saksbehandling for å få fortgang i konsesjonsbehandlingene når det gjelder vindkraftprosjekter, småkraftverk og fjernvarmeanlegg. Denne satsingen kommer da i tillegg til kapasitetsøkningen på 50 pst. som kom i revidert nasjonalbudsjett i 2009.

Klimaendringene fører til økt behov for forebygging mot ras, skred og flom. Statens skredbistand blir nå samlet i NVE. Totalt foreslår Regjeringen å øke bevilgningen til NVEs skredarbeid med 25 mill. kr, til totalt 108 mill. kr. Dette innebærer en styrking av skredarbeidet med 34 pst.

Utfordringene ved skredfare kan være for store til at kommunene klarer å håndtere dem alene. I 2009 vil derfor Regjeringen prioritere å bygge opp NVEs forvaltningsapparat for å kunne bistå kommunene med skredkartlegging, arealplanlegging og sikring mot skred.

Jeg må nevne Kårstø, for arbeidet går etter planen, og Regjeringen vil ta investeringsbeslutningen når grunnlaget foreligger. Regjeringen vil avvente bygging av fangst-anlegget inntil vi har et klarere bilde av driftssituasjonen. Gassco AS og Gassnova SF skal fram til februar 2010 gjennomføre en utredning av integrasjon mellom gassprosesseringsanlegget og gasskraftverket med CO₂-fangst-anlegg på Kårstø. Utredningen vil danne grunnlaget for videre vurderinger av en integrasjonsløsning på Kårstø.

Budsjettforslaget har en klar og framtidsrettet miljøprofil. Det foreslås å øke bevilgningene til CO₂-håndtering, som jeg har nevnt før, på Mongstad og Kårstø og til kjøp av klimakvoter for å oppfylle Kyoto-avtalen. Klimaforliket i Stortinget og Regjeringens varslede satsing på tiltak mot avskoging og skogferringelse i utviklingsland følger Regjeringen opp.

Til slutt: Nå har vi hatt en stor debatt om biodiesel i denne salen. Jeg tror at i denne salen har samtlige partier, nesten uten unntak, vært enige om at dette er en avgift som skal komme, men vi har vært uenige om når det er tidspunktmessig riktig at avgiften kommer. Regjeringen og de rød-grønne i Stortinget mener det er riktig at vi får dette på plass nå, og i tillegg setter en av 140 mill. kr til å kunne både forske og bedrive utvikling på annen generasjons biodrivstoff.

Helt til slutt: Jeg ser med glede fram til at det store flertall i denne salen bretter opp ermene, sammen, når det gjelder både klimaforliket og ikke minst det møtet som kommer i København nå til helgen. Jeg håper at den avtalen og de intensjonene som er lagt til grunn i København, er et grunnlag for at vi kan jobbe videre med tiltak vi skal bruke både innenlands og utenlands. Slik kan vi føre ikke bare Norge, men verden i en god retning globalt, som gjør at framtidige generasjoner kan si at lederne i dag gjorde jobben sin.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Henning Skumsvoll (FrP) [10:26:54]: Den kraftintensive industrien er lokalisert til Distrikts-Norge og er utviklet på grunn av tilgangen på vannkraft. Denne industrien har vært god på omstilling, miljø- og teknologiutvikling. De fleste bedriftene er verdensledende på sine områder. Flere av disse har egne kraftverk, og mange har hjemfall i perioden 2010–2020. Arbeiderpartiet gikk på landsmøtet inn for at industrien får leie kraftverk til egen produksjon i 30 år. Nå er mitt spørsmål: Er dette Regjeringens og Arbeiderpartiets politikk, eller er nå utleieperioden for kraftverk 15 år, slik den har vært tidligere?

Eirin Kristin Sund (A) [10:27:33]: Arbeiderpartiet stiller seg selvfølgelig bak det som Regjeringen har sagt på dette området, men det er heller ikke til å undervurdere at Arbeiderpartiet har et vedtak på sitt landsmøte som sier at perioden burde vært lengre. Nå er det engang slik at for oss var det viktig å få på plass at hjemfallsordningen ble sikret. Og så er dette også et godt bidrag i riktig retning for at industrien skal ha forutsigbare rammevilkår ved 15 år. Så det stiller Arbeiderpartiet seg bak sammen med resten av Regjeringen.

Siri A. Meling (H) [10:28:25]: Representanten Sund snakket mye i sitt innlegg om klimautfordringene og alle de tiltakene vi bør iverksette, ikke minst på hjemmebane. Det er klart at mye av dette vil koste penger, og et sted skal pengene komme fra. I Høyre er vi opptatt av at det skal være mangfold og konkurranse på norsk sokkel for å sikre en god utvikling, en god dynamikk og inntekter til staten.

I budsjettinnstillingen vi behandler i dag, har regjeringspartiene lagt inn en liten økning i Petoros budsjett. Det dekker ikke den vanlige pris- og lønnsveksten, altså er det i realiteten en svekkelse av Petoro. Hvis Arbeiderpartiet mener at Petoro har en nøkkelfunksjon når det gjelder å sikre mangfold og konkurranse, og sikre at Statoil ASA ikke utnytter sin monopolsituasjon på norsk sokkel, hvorfor lar dere det være med en så liten økning til Petoro?

Eirin Kristin Sund (A) [10:29:26]: Nå deler ikke jeg representanten Melings oppfatning, at Arbeiderpartiet og Regjeringen ikke prioriterer Petoro, for Petoro er blitt styrket som en følge av sammenslåingen av Hydro og Statoil. Petoro ble styrket med 20 mill. kr for 2008 med bakgrunn i sammenslåingen. Det var en kjempestyrking, og i årene etter det har budsjettnivået fra 2008 blitt videreført og justert for prisstigning. Så det medfører ikke riktighet at Regjeringen og Arbeiderpartiet ikke prioriterer Petoro, og at man ikke ser viktigheten av Petoros arbeid. Regjeringen har sett nettopp det som Petoro skal håndtere, som så viktig at man har økt Petoros budsjett med 20 mill. kr.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [10:30:23]: Representanten Sund sa at klima var et gjennomgående tema i budsjettet, og også at Regjeringen har jobbet hardt for en ambisiøs avtale i København. Trass i at klimatoppmøtet starter i dag, har jeg lyst til å rette fokus litt hjemover. I Norge slipper vi ut 12 tonn klimagass pr. person pr. år, men ret-

ter vi blikket over kjølen til Sverige, har de der et utslipp på 7 tonn pr. person pr. år. De er da i en annen kategori. De har hatt en nedgang på 9 pst. siden 1990, mens vi har hatt en oppgang på 10 pst. i samme periode.

Nå har vi hatt en flertallsregjering siden 2005, så det går ikke an å skyldte på tidligere regjeringer, og derfor er mitt spørsmål: Hvordan vil klimagassutslippet for 2010 være med det budsjettet vi i dag vedtar?

Eirin Kristin Sund (A) [10:31:23]: Den satsingen som Regjeringen gjør på fornybar energi, den satsingen som Regjeringen har gjort for i mye større grad å legge om transportsektoren til kollektivtrafikk, og den jobben som Regjeringen gjør for å få teknologien for CO₂-rensing på plass på Mongstad og på Kårstø, vil vise seg i utslippene i 2010. Nå reiser vi fra Norge til København med de mest ambisiøse målene og med konkrete tiltak for hva man ønsker å gjøre for å få ned klimautslippene. Når vi da forhåpentligvis får på plass en avtale som er ambisiøs, vil Regjeringen komme tilbake – i nært samarbeid med opposisjonen, har statsrådene sagt – og si noe om hvilke tiltak man skal iverksette for at vi skal nå de målene som Norge har lagt som posisjon på bordet. Men jeg mener også at med det som ligger på plass i forhold til både fornybarsatsingen, til transportsektoren samt for store deler av petroleumssektoren, vil det være nedgang i CO₂-utslippene. Og i neste periode når det ligger en avtale på plass, vil vi sammen med Hjemdal være med på å få de utslippene enda lavere.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [10:33:05]: Energi i ulike former har gjort Norge til et rikt og velstående land. Teknologien som er blitt brukt i mange sammenhenger, med energiutvinning og -bruk, har gjort oss til et teknologisk framstående land. I budsjettet nå er det viktig at vi har en politikk der vi greier å videreutvikle dette i best mulig grad – både i form av vannkraft, olje og gass og også når det gjelder andre nye fornybare energikilder – og ta hensyn til de ulike utfordringene vi står overfor.

Det er også viktig å legge til rette for at vi kan videreutvikle vår industri for eksport av metall, for å nevne det mest framtreddende.

I foregående innlegg hørte vi altså litt om hvordan regjeringspartiene hevder at de opplever dette. Det å ha en helhetlig tilnærming og det å ha en melding er mest for byråkratiets del, det er papirarbeid. Men det er blitt lagt fram utallige stortingsmeldinger i andre komiteer i de fire årene som har gått, og da er det altså kjempesatsing man snakker om. Når det gjelder en museumsmelding, er det snakk om å ha visjoner og horisont for det man driver med, mens det å ha en energimelding, en olje- og gassmelding – har altså i fire år ikke vært noe annet enn byråkrati. Jeg er veldig glad for at tonen nå er blitt litt annerledes, i hvert fall fra statsrådene, og så håper jeg også de i salen her fra de samme partiene følger opp på samme måten.

Fra Arbeiderpartiet fikk vi høre at denne regjeringen har mye mer handling og mye mindre prat enn foregående

regjering. Nå har ikke jeg noen stor ære i foregående regjering – Bondevik II-regjeringen – heller. Men når det er snakk om handling: Intern krangling er ikke det samme som handling.

Man snakker om at Petoro er blitt styrket. Petoro sier at de følger opp færre felt nå enn før. Det er ikke det samme. Det er mulig det er handling, men det er handling i negativ retning. Det er snakk om at man gir industrien mulighet til å leie kraftverk i 15 år, og at man ser på det som et skritt framover, mens det er en innskjerping i forhold til det som industrien hadde. Det blir altså en helt urealistisk debatt hvis man bare slenger ut slike ting i denne sal uten å se på historikken. Er det et skritt framover eller et skritt bakover når noe endres i forhold til slik som det var? Når jeg hører dette, blir det som å skryte av fine mål i en kamp som man taper 5–0. Man kan godt bli imponert av motstanderen, men man kan ikke late som om det er egne mål når man har tapt. Det som er viktig, er å diskutere hvilke vedtak vi må gjøre for at framtiden vår skal være like lys som historien vi kan vise til.

Det store bildet som vi må ta inn over oss, er at vi er en del av verden, på energifronten, på miljø- og klimafrenten. IEAs bilde er veldig tydelig: Verden vil trenge mer energi, verden vil trenge betydelig med fornybar energi – opp 100 pst. i forhold til 2005 de neste 25 år – verden vil måtte doble forbruket av kjernekraft, og verden vil faktisk øke forbruket av gass med 17 pst. og forbruket av olje med 4–5 pst. for å kunne redusere de totale CO₂-utslippene som følge av at man slutter å bruke kull. Så skal man også ha veldig mye energieffektivisering, CO₂-rensing, oppe i dette. Men det gir altså Norge store muligheter, for vi er ledende på en del av disse områdene: i forhold til å ha ressurser, i forhold til å ha en bransje, kapital, og til å utvinne disse. Vi har en vannkraftsektor som er veldig bra, og også når det gjelder petroleum, olje og gass, er det veldig bra. Vi kunne vært bedre på andre områder, men vi må ikke tro at vi står alene om dette. Grunnen til at vi kan ha en god bransje innenfor vannkraft og innenfor petroleum, er at de ressursene ikke er jevnt fordelt over hele verden. Når vi nå begynner å snakke om vindmøller, bioenergi og jordvarme, så er det ressurser der konkurranseforholdet er helt annerledes. Vi sitter ikke lenger som ett av få land som har store ressurser på dette. Alle verdens land har tilgang til vind og til jordvarme. Der har vi ikke den samme tiden til å utvikle teknologier. Vi kan ikke ha hvileskjær når det gjelder forskning og utvikling, for da vil andre land gå forbi oss.

Jeg tror alle som leser de internasjonale energitidskriftene, ser at Norge ikke er så verdensledende på de nye områdene som det vi tror.

Da jeg besøkte Washington D.C. og traff Norges ambassadør der, hadde han den dagen i april vært på en EU-konferanse om CO₂-rensing. Han sa det var Norge selv som måtte dra opp vårt prosjekt på Mongstad for at man i det hele tatt skulle bli nevnt. Alle land må fokusere på det de holder på med, alle de store landene. EU, Sør-Korea, Kina og USA jobber med å utvikle denne teknologien. Da blir ikke dette nødvendigvis en samling rundt leirbålet der alle sitter og klapper hverandre på ryggen. Nei, alle ønsker

å sørge for å bli ledende og tjene penger på dette. Da må vi få en helt annen handling enn å snakke om at en styrker Petoro, når Petoro selv må redusere antall felt de kan fylle.

Det vi må forstå, er at dette også handler om hvordan man kan stimulere næringslivet til å gjøre de investeringene som trengs. Fra myndighetenes side snakker man om forutsigbarhet, langsiktighet og helhet. Da er det nok bare å se tilbake på de debattene som har vært de siste månedene om biodieselsaken. Er det langsiktig? Er det helhetlig? Er det forutsigbart? Da forstår man godt hvorfor mange i næringslivet faktisk går ut på NRK og sier at de ikke våger å investere mer i Norge. Tilliten til myndighetene er borte. Det er ikke rart at Statkraft og Statoil investerer i fornybar energi i utlandet og ikke i Norge. Så skal man ikke vri den debatten og si at det er flott at man investerer i utlandet. Selvsagt er det flott! Problemet er bare at når vi har så store ressurser og potensial i Norge og likevel ikke investerer her og tar kapitalen ut, da er det politikken som det er noe galt med – ikke ressursknappheten, ikke patriotismen.

Jeg tror at Norge må satse både på fornybar energi og på petroleum. I et klimaperspektiv er det ikke snakk om et enten-eller, men både-og. Det er ingen som må være i tvil om at det er fornybar energi som må være det langsiktige suksessmålet vårt, men at petroleum er et nødvendig virkemiddel, en nødvendig energiressurs, i en overgangsfase i mange tiår.

Når vi altså har sett at det på disse to områdene stadig er endringer, både i mål og virkemidler, og ikke minst at de ikke henger sammen, er ikke det et veldig godt utgangspunkt for den kampen som vi må ta, og som en må stå i spissen for politisk.

Jeg nevnte småkraft, bio og vind. Jeg er veldig glad for at Regjeringen har varslet en melding om fornybar energi. Jeg skulle bare ønske det var en melding om energi, der en kunne ha fått helheten, fått inn alt det andre som ikke bare er fornybar energi, og sett det i sammenheng med energisparing, nett, myndighetsorgan osv.

Det som gjør meg bekymret, ligger vel i at det ble fremmet en stortingsmelding om fornybar energi i 2006. Hvis jeg ikke husker feil, innkalte til og med daværende statsråd Odd Roger Enoksen i hast til en pressekonferanse en søndag ettermiddag, fordi dette var så viktig. Meldingen, på fire sider, gjaldt knapt ett år før alle virkemidlene ble skrinlagt. Derfor er det så viktig at vi får en grundig gjennomgang av dette, får en bredde på det. Jeg skal la tvilen komme statsråd Riis-Johansen til gode denne gang og håper at det blir mer omfattende.

Man må også involvere Stortinget på et mye tidligere tidspunkt. Jeg ønsker at Regjeringen orienterer Stortinget om det arbeidet som også skjer med EØS angående fornybardirektivet. Det jeg frykter, er at Regjeringen nok en gang kommer til å krangle internt om hvilke virkemidler man skal ha, og ikke ha, og så kommer en på hælen. Vi vet veldig godt at SV er imot mesteparten av vannkraften. Arbeiderpartiet reagerer med en gang en skal bruke penger på vindkraft. Senterpartiet har sine venner i bioenergi-bransjen. Men selv der sliter mange av aktørene, når alt

kommer til alt. Ut fra iallfall Fremskrittspartiets syn må en bedre tilnærming være å ha teknologinøytralitet, ha langsiktighet, la bransjen sørge for at en får de beste prosjektene først, slik at vi gjennom NVE rydder bort de dårlige miljøprosjektene. Så må en våge å akseptere at noen i bransjen skal tjene penger. Det må ikke være slik at med en gang noen i vannkraftsektoren tjener penger, så skal SV ha opp skattene, og at Senterpartiet tar seieren etter at budsjettet er ferdigbehandlet, ved at en klarer å få dem ned på det nivået de var til å begynne med. Begge har dermed fått sin seier. SV fikk skattene opp. Senterpartiet fikk skattene ned igjen. Men man står på stedet hvil. Det eneste man i realiteten har fått til, er en dårligere forutsigbarhet.

Energisparing må man også se på i denne sammenheng. For meg er det rart at Regjeringen selv sier at energisparing er det viktigste og mest kostnadseffektive, samtidig som man altså har veldig ulik gradering av hvor mye støtte man skal få. Det betyr jo bare at Regjeringen bruker veldig mye penger på enkelte marginale fornybare teknologier, som man kunne ha fått langt større nytte av dersom man hadde tatt dem i bruk i industrien og i husholdningen. Derfor bør en ha en helhetlig tilnærming også til energieffektivisering. Det er ganske spesielt at Norge står som eneste land i EØS-området uten en energispareplan.

Vi må også se på nettpolitikken. Jeg må spørre meg om hva i alle dager Regjeringen driver med, når de to viktigste sakene nå blir at en skal ha én nettleie i hele landet – jeg er sikker på at statsråden selv vet at det vil skape store problemer i forhold til inntektsreguleringen for nettselskapene – og at man har bemanningsnormen som en av de store sakene. Jeg er fullstendig klar over at Regjeringen har lagt fram en nettproposisjon der man tok for seg mange temaer, spesielt status quo. Men hvor var saken om inntektsregulering? Alle nettselskapene sier at det er den store saken for å kunne bygge ut nett for å koble opp den fornybare energien. Opposisjonen ber om at det nedsettes et ekspertutvalg i forbindelse med de teknologier som finnes – da snakker vi om sentralnettet – slik at man skal kunne ta den debatten et skritt videre, om ikke annet. Vi ser i veldig mange sammenhenger, spesielt i valgkampen, at de aller fleste politikere, nesten uansett parti, er ute og sier at vi må kable, samtidig som de selvsagt skal bygge den fornybare energien. Alle vet at vi sannsynligvis ikke har råd til den kablingen. Hvis vi får et ekspertutvalg, kan det være med på å sette standarden for hvordan den politiske debatten skal være ved at vi faktisk får litt mer enn to streker under svaret for hvor mye ting koster. Det er veldig lett i dag å komme med påstander om at vi har så god boreteknologi i Nordsjøen at en kan bore for disse kablene billigere enn å trekke dem i luftspenn. Det tror ikke jeg på. Men jeg tror nok at verden i dag er annerledes enn den var i 1991. Snakker man med folk i kraftbransjen og spør dem om hvilke nye signaler som egentlig har kommet når det gjelder høyspent og kabling versus luftspenn, vil de si at det siden 1991 ikke har kommet noen særlig nye signaler. Alle regjeringer har sagt at de vil følge dette nøyte, men noen nye konkrete politiske signaler er det veldig få som egentlig har hørt om. Derfor er det viktig at vi får formalisert denne debatten

litt, tar den inne i stortings salen, framfor bare å ha den i media.

Jeg må også stille meg spørsmålet: Hva vil vi med Statnett? I stedet for å bidra med mer kapital, girer en opp egenkapitalandelen i selskapet. En belåner altså selskapet høyere og høyere. Fremskrittspartiet har fremmet forslag om at en burde ta en gjennomgang av egenkapitalsituasjonen i Statnett. Det burde ha vært gjort av mange grunner. Jeg skal ikke gå videre inn på det. Dette var om fornybar energi og helheten rundt den.

Når det gjelder petroleum, preges dessverre dette området også av mye rot. Ja, det har blitt gjennomført konsesjonsrunder. Ja, det har blitt gjennomført TFO-er. Det er ikke slik at alt stopper opp. Det er ikke opposisjonens kritikk. Problemet er forutsigbarheten og helheten. Når 20. runde ble utsatt med ett år, når TFO 2008 ble utsatt med tre måneder uten noen signal, når man har et spekter av SV-ere, senterpartifolk og arbeiderpartifolk som er over hele banen, som på en måte både tar posisjons- og opposisjonsrollen på dette politikkområdet, er ikke det med på å trygge bransjens behov for forutsigbarhet. Så kan en si sånn som enkelte i Arbeiderpartiet sa under debatten i forbindelse med interpellasjonen fra representanten Meling, at alle må vite at det ikke er enkeltrepresentantenes utsagn som betyr noe. Det er greit, men da bør de tie stille og la statsråden uttale seg på vegne av Regjeringen. For det verste vi kan ha, er en situasjon der alle ute mener noe, og ingen helt vet hva som blir vedtatt, og sånn har det vært nå.

Det kommer heldigvis en petroleumsmelding, og da ønsker jeg at det overordnede signalet er at olje og gass er noe Norge skal drive med de neste ti årene. Ja, til og med SV er med, og skriver i budsjettinnstillingen at det er viktig med leteareal og slike ting, men alle vet at med en gang SV står på denne talerstolen, skal en prøve å gå i motsatt retning. Det må komme et signal fra Regjeringen om at olje og gass hører til fremtiden også i Norge.

Så skal jeg gjøre listen litt lengre enn det jeg fikk tid til i interpellasjonsdebatten, sånn at en skal forstå at det ikke bare er det det handler om. Det handler om areal og tilgang til nytt areal, ikke bare resirkulering av de samme gamle områdene 15 år på rad. Vi trenger teknologi. Petroleumsforskning må styrkes og videreutvikles, og staten må ta en større andel. Det handler om mangfold og konkurranse på sokkelen, både for å stimulere de små selskapene og å stimulere til økt utvinning fra eksisterende felt. Mye av dette vil en være enig om i prinsippet, men det å faktisk våge å ta en skattedebatt knyttet til de små feltene tror jeg ikke det er mange som vil være med på.

Så gjelder det Petoro, som altså selv sier at de følger færre felt nøyte. Det betyr at de har mindre mulighet til å være en så god aktør som de selv ønsker. Dette er ikke kritikk rettet mot Petoro, det er en kritikk rettet mot måten vi forvalter Petoro på.

Så er det forutsigbarhet. Vi må kunne si at konsesjonsrundene skal skje f.eks. annethvert år. Tildelingen skal skje f.eks. i januar, med en søknadsfrist i oktober. Man vet hvordan man skal planlegge når TFO-en kommer til faste tidspunkt hvert år, og ikke litt tilfeldig.

Så skal jeg ikke gå inn på Lofoten-området. Jeg er imid-

lertid skuffet over at Regjeringen har gitt de signalene de har gitt, men når en så hvordan Arbeiderpartiet oppførte seg i biodrivstoffsaken, og når en så hva slags utsagn som kom fra arbeiderpartifolk i interpellasjonsdebatten, er jeg ganske trygg på at Arbeiderpartiets oljefolk kommer til å overkjøre SV på dette området uten særlige problemer.

Til slutt klima: Den politikken jeg nå har skissert, vil gjerne av enkelte oppfattes som at det er mye olje og gass og mye kraft, men alle vet at skal man få til kuttene på CO₂, så er det olje og gass og fornybar energi som det må gjøres noe med – ifølge IEA – i tillegg til CO₂-rensing og kjernekraft bl.a. Jeg er veldig glad for de signalene som kom fra statsråden i den debatten vi hadde forrige uke, og skal derfor ikke gå inn på det videre nå, bare opprettholde de utsagn vi da kom med. Jeg er glad for at det har blitt en virkelighetsorientering fra Regjeringen.

Jeg tar herved opp forslagene fra Fremskrittspartiet og dem vi står sammen med andre om.

(Under Ketil Solvik-Olsens innlegg falt hyllen på statsråd Terje Riis-Johansens plass i salen på gulvet.)

Presidenten: Representanten Ketil Solvik-Olsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Presidenten registrerer at statsrådene har begynt å demontere sine plasser i salen. Jeg ber om at det biologiske materialet blir ivaretatt, slik at det kan gjenbrukes eller eventuelt brukes til oppvarming.

Det blir replikkordskifte.

Erling Sande (Sp) [10:48:56]: Vi er flere som har fulgt Framstegspartiet si utvikling i klimapolitikken, og litt brokut har han vore. Det har vore mange tilbakefall, seinast representanten Sortevik sitt håp om fiasko i København i førre veke. Men mitt inntrykk er at det har skjedd ei heilt klar tilnærming mellom Framstegspartiet og dei andre partia i dette spørsmålet.

Vi prøver jo å formulere oss litt forskjellig og perfektjonere spørsmålet kvar gong i håp om å få eit konkret og klart svar frå Framstegspartiet, så i år har eg tenkt å stille representanten Solvik-Olsen eit ja- eller nei-spørsmål. Då er spørsmålet følgjande: Meiner representanten Solvik-Olsen og Framstegspartiet at FN's klimapanel sine konklusjonar om CO₂ – utsléppskutt og 2-gradersmålet – er så viktige at dei bør vere grunnleggjande for norsk politikk på dette området?

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [10:49:59]: Her legger jo representanten Sande opp til en forutsetning om at hvis en skal være enig med FN's klimapanel, så må en også være enig med Regjeringens politikk, og der ser ikke jeg noen sammenheng. Svaret er ja til at FN's klimapanel's advarsler skal tas på alvor, og nei til at Regjeringens politikk er den rette på dette området.

Det ser vi jo selv bare ved å gå inn og se på det Regjeringen har gjort. Regjeringen har kommet med en masse offensive tiltak, men veldig sjelden blir de innfridd: CO₂-rensing på Mongstad, gasskraftverket på Kårstø, bruk av mobile gasskraftverk i Midt-Norge, biodrivstoffsaken og satsing på fornybar energi, der en altså har en masse mål-

settinger, men utsetter de fleste, en avviker en del støtteordninger og innfører andre, noe som gjør at forutsigbarheten forsvinner. Det er også hovedbudskapet mitt: Når man ikke har forutsigbarhet overfor næringslivet, kan vi som politikere ha akkurat de mål vi vil, men vi klarer ikke å innfri dem, for de som faktisk skal gjennomføre det i praksis, norske forbrukere og norske investorer, våger ikke å ta beslutningene fordi de er redde for nok en gang å bli lurte av Regjeringen.

Eirin Kristin Sund (A) [10:51:17]: Jeg registrerte at representanten Solvik-Olsen betegnet dette budsjettet ikke som politikk, men som mer eller mindre byråkrati. Da har jeg lyst til å minne representanten Solvik-Olsen om at Regjeringen totalt – ikke bare på disse to departementenes budsjetter – skal bruke bortimot tusen milliarder kroner i 2010, og det er ikke på byråkrati, men på politikk, og til en bedre hverdag for folk.

Jeg registrerte også at representanten Solvik-Olsen brukte ca. 20 sekund av sitt innlegg på å snakke om klima.

I innstillingen støtter Fremskrittspartiet prosjektet på Mongstad mens de samtidig, verbalt, har en omtale av det som skulle indikere stikk motsatt konklusjon. Kanskje er ikke dette så rart når vi vet at det ikke er mer enn rundt tre år siden at en ville pålegge Regjeringen å sette i gang Mongstad uten særnorsk CO₂-rensing. Mitt spørsmål er da: Stiller Fremskrittspartiet seg helhjertet og hundre prosent bak Regjeringens prosjekt for fangst og lagring av CO₂ på Mongstad, eller gjør de det ikke?

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [10:52:26]: Jeg synes det er et litt rart spørsmål, for det som Fremskrittspartiet og Høyre foreslo, nemlig å bygge Mongstad mens det er mulig, er jo akkurat det Regjeringen har gjort. Regjeringen har satt i gang og gitt tillatelse til å bygge Mongstad, og det skal være rensing fra – ja, SV har krevd – dag én. Da en da fikk det gjennom første gang i Stortinget, var det kanskje snakk om rensing fra dag 1501. Nå ser det ut til at det er ytterligere to år forsinket, så nå snakker en gjerne om rensing fra dag 2001 – og lenger fram enn det. Så jeg klarer ikke å ta til meg kritikken.

Fra Fremskrittspartiets og Høyres side handler dette om å sikre energiforsyningen i Hordaland, og det handler om å sikre energiforsyningen hvis en skal elektrifisere sokkelen. Da må en få ny produksjon på plass. Vannkraft var umulig å få på plass med denne regjeringen, gasskraft kunne være mulig – i hvert fall for mange i Arbeiderpartiet. Men vi visste om disse problemene, og det ble altså til at vi sa: Bygg nå, rens når det er mulig. Når en ser på virkeligheten slik den ble, var det jo Fremskrittspartiets og Høyres analyse som viste seg å være helt korrekt: Det bygges nå, og det renses når det er mulig. Jeg forstår derfor ikke kritikken. Fremskrittspartiet står bak testanlegget på Mongstad. Jeg var saksordfører for den saken, og jeg vil jobbe videre for at det blir så godt som mulig.

Snorre Serigstad Valen (SV) [10:53:44]: At Fremskrittspartiet mener at økte utslipp fra oljesektoren også i framtiden er uproblematiske, har vi diskutert før.

Den andre store sektoren med størst utslippsvekst siden 1990 er samferdsel. Under debatten nå – under Solvik-Olsens innlegg, faktisk – fikk jeg en bildemelding på mobiltelefonen min fra min far, som bor i Bergen. Der er det et bilde av vogn 201 på Bybanen idet den lastes av ferja. Den skal begynne å prøvekjøre. At Fremskrittspartiet har vært kritisk til det prosjektet, er jo ikke noe å stikke under stol.

Men Fremskrittspartiet avviser også alle andre tiltak for å redusere biltrafikken. De er imot veiprisning, som er noe til og med næringslivet ber om, og som har vært en stor suksess i Sverige. De vil bygge nye firefelts motorveier mellom alle storbyer – altså en politikk for stadig økte utslipp fra transportsektoren.

Jeg lurar på om representanten Solvik-Olsen kan redegjøre for hvordan Fremskrittspartiet vil få ned utslippene i denne sektoren.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [10:54:44]: Jeg synes at SV skulle gå til en av sine hoffleverandører i politikken, nemlig miljøorganisasjonen ZERO, som sier at de ikke er imot bilismen, eller privatbilen, men de er imot utslippene derfra. Det er jo det som må være hovedsaken her, og som gjerne SV kunne tatt en prat med sine venner om. For hvis SV tror det er mulig at man i 2015 kan forby salg av bensin- og dieselmotorer, så løser dette problemet seg i løpet av en 10–15-årsperiode av seg selv.

Problemet med kø vil fortsatt være et godt argument for dem, men ut fra et klimaperspektiv vil altså satsingen på bærekraftig biodrivstoff, satsing på hybridbiler – ikke minst plug-in hybrid – bety at utslippene fra transportsektoren går ned. Så må en selvsagt også se dette i sammenheng med måten en planlegger byer på, og hvordan en legger opp offentlig transport. Men det blir feil å si at hvis du ikke er for bybane, er du imot alle gode løsninger. Jeg har sett bybanetraseen i Bergen. Og jeg har snakket med drosjesjåfører i Bergen som bare ler av at man tror at dette skal løse noe som helst problem. Bybanen går ikke nødvendigvis dit folk bor og dit de jobber.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Siri A. Meling (H) [10:56:17]: I innstillingen til Olje- og energidepartementets budsjett er det spesielt to områder der Høyre ønsker å styrke budsjettet utover Regjeringens innstilling. Det ene området gjelder Petoro, og det andre området gjelder midler til forskning. Begge disse områdene handler om å maksimere de ressursene vi forvalter på norsk sokkel, og den kompetanseklyngen petroleumsindustrien og leverandørindustrien representerer.

Sist tirsdag diskuterte vi her i Stortinget situasjonen for oljeleverandørindustrien på norsk sokkel. Alle partiene signaliserte da i sine innlegg at de hadde forståelse for den betydningen norsk petroleumsnæring har for norsk økonomi, både når det gjelder inntekter til landet, investeringer, eksportverdi, arbeidsplasser og kompetanse. Videre erkjente alle partier en forståelse for at dagens situasjon er krevende for mange aktører innenfor oljeleverandørindustrien. Ikke minst er våre offshoreverft hardt rammet,

og senest før helgen kom det et opprop med varsko fra den maritime klyngen i Norge. Denne situasjonen må tas på alvor.

Vi vet at mange såkalt modne prosjekter som var forventet iverksatt i løpet av 2009, har blitt satt på vent. Oljeprisen falt kraftig i kjølvannet av finanskrisen, men den har likevel nå over tid ligget relativt høyt, på rundt 80 dollar fatet. Dette nivået er relativt sett en del høyere enn de kostnads kalkylene mange av prosjektene har tatt utgangspunkt i.

IEA, Det internasjonale energibyrå, la nylig frem sin prognose over verdens energibehov frem mot 2030. Denne analysen synliggjør at på grunn av velstandsutviklingen globalt, ikke minst i den fattige del av verden, vil verdens energibehov frem mot 2030 øke sterkt. Den fossile delen av vår energibruk vil, ifølge IEA, fortsatt ha en helt sentral og nødvendig plass som energikilde fremover – selv innenfor et scenario der andelen fornybar energi øker, energieffektiviseringen får forbruket kraftig ned, og hvor det følges en utviklingsbane innenfor 2-gradersmålet for klimautslipp.

I dette scenarioet opprettholdes dagens produksjonsnivå, og globalt innebærer dette at de forskjellige oljeproduserende land må finne ny olje tilsvarende fire Saudi Arabia for å klare denne andelen frem mot 2030. Dette skulle også tyde på at forventningen om en høy og fortsatt stigende oljepris deles av flere. Likevel settes prosjekter på vent på norsk sokkel. Dette har ført til spekulasjoner om oljeselskapene setter prosjekter på vent for å presse kostnadene fra leverandørindustrien nedover. Blant annet har LO ved flere anledninger påpekt dette forholdet.

Ingen kan lukke øynene for at det har vært en sterk kostnadsvekst innenfor denne sektoren i de siste årene før finanskrisen. Dette har vært drevet frem av bl.a. en meget høy oljepris. Bildet er nyansert. Kostnadsveksten har ikke vært like sterkt til stede i alle de ulike delene av petroleums-klyngen. Alle deler av industrien, dens organisasjoner og vi politikere må tilstrebe en viss form for kontinuitet og forutsigbarhet for å sørge for det viktigste av alt, nemlig at kompetansen innenfor næringen beholdes, får tilført nye, krevende oppgaver, og at kompetansen får utvikle seg videre.

I dette bildet, med mistanker om at prosjekter settes på vent, er det særlig Statoil som har fått søkelys på seg. Statoil er etter fusjonen med Hydro svært dominerende på norsk sokkel. Selskapet er operatør for rundt 80 pst. av dagens produksjon, disponerer over 1/3 av de gjenværende påviste ressursene på norsk sokkel, står sammen med SDØE for en andel på om lag 2/3 av de gjenværende påviste ressurser og er operatør for ca. 70 pst. av de gjenværende påviste ressursene.

Dette er en meget dominerende posisjon.

Høyre er opptatt av at det skal være mangfold og konkurranse i ethvert marked, fordi vi tror at dette genererer den beste kompetanseutviklingen, de gode løsningene og den mest robuste veksten. Dette gjelder også innenfor petroleumsnæringen. I Høyres alternative budsjett styrker vi Petoro med 50 mill. kr – det representerer nesten 20 pst. økning i deres budsjetter – fordi vi ser at dette selskapet

har en viktig funksjon, å sørge for at ingen misbruker sin posisjon på norsk sokkel til skade for helheten og samfunnets interesser. Petoro har også vært ute i den offentlige debatten og påpekt at enkelte prosjekter som er satt på vent, bør realiseres. Petoro, som ivaretar statens andeler på norsk sokkel, sitter med flere lisenser og har en god oversikt og innsikt i de ulike felt og prosjekter. Høyre ønsker å styrke Petoro for at disse skal være i stand til å gjøre denne viktige jobben med forsterket kompetanse og ressurser. Jeg har med forundring lagt merke til at Høyre faktisk er alene om å foreslå denne økningen, men heldigvis står vi sammen med både Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti om å foreslå at Regjeringen legger frem en egen sak for Stortinget om Petoros rolle og fremtid. Det håper jeg også at regjeringspartiene kan slutte seg til.

En annen post Høyre ønsker å styrke, er innenfor petroleumsforskning. Her er det mange utfordringer. Norsk petroleumsindustri er allerede blant verdens mest miljøvennlige, og klimautslippene fra vår produksjon ligger allerede på bare 60 pst. av gjennomsnittet for olje- og gassutvinning globalt. Allikevel kan og bør enda mer gjøres på dette feltet. Videre har vi en utfordring i å øke utvinningsgraden på sokkelen. Oljedirektoratet har regnet ut at dersom vi klarer å øke utvinningsgraden med bare 1 pst., vil dette gi en bruttoverdi på ca. 270 milliarder kr. Dette ville i så fall være nok til å kunne gi gratis barnehage i Norge i tre år. Denne sammenlikningen sier litt om hvilke tallstørrelser vi opererer med på sokkelen. Det finnes ingen andre områder hvor samfunnet får mer igjen pr. krone investert i forskning enn det vi gjør innenfor petroleumsfeltet. Derfor ønsker Høyre å bevilge mer penger til petroleumsrettet forskning – for å nå det ambisjonsnivået regjeringen Bondevik II signaliserte, om 600 mill. kr årlig i statlige bevilgninger i løpet av perioden 2005–2009. Dette nivået er det Høyre mener at det statlige bidraget til petroleumsforskning bør ligge på. Høyre var derfor sterkt uenig i Regjeringens hvileeskjær innenfor petroleumsrettet forskning gjennom hele forrige stortingsperiode – som også er videreført i budsjettet for 2010 – selv om Regjeringen heldigvis rettet opp kuttet i inneværende års budsjett. Som klart største ressurseier på sokkelen gjennom SDØE må staten ta sin del av ansvaret for forskning som kan bidra til at vi får mer ut av olje- og gassreservene på sokkelen. Vi mener Regjeringens passive holdning på dette området står i klar kontrast til resten av Regjeringens budsjettpolitikk, der en bruker mye oljepenger. Regjeringen ser heller ikke ut til å være i stand til å kunne ta de store grepene for å få kontroll over den offentlige utgiftsveksten fremover. Regjeringen ser ut til å glemme at oljepengene kommer nettopp fra utvinning av olje og gass, derav betegnelsen «oljepenger», og unnlater å ta de nødvendige investeringer som kan øke statens olje- og gassinntekter på sokkelen i fremtiden.

I disse dager starter klimaforhandlingene i København. Knappt noen utfordring er større enn å bekjempe klimakrisen. Denne kampen må bl.a. vinnes med å se klima og energi i sammenheng. Det aller meste av utslippene av klimagasser skyldes produksjon og bruk av fossil energi. Energiløsningene fremover må bidra til at vi når våre utslippsmål i kombinasjon med at verden får nok tilgang på

energi. I dag regner IEA med at det er ca. 1,6 milliarder mennesker uten tilgang på elektrisitet. Tallene for 2030 er dessverre ikke så altfor oppløftende, idet IEA regner med at det fremdeles vil være ca. 1,3 milliarder mennesker uten tilgang på elektrisitet. Energibehovene fremover er derfor enorme.

Norge har store muligheter for å fortsette å være en energistormakt og styrke vår produksjon også innenfor fornybar energi. EU har vedtatt krevende mål frem mot 2020, da bl.a. 20 pst. av deres energibruk skal komme fra fornybar energi. EU-fornybardirektivet anses å være EØS-relevant, og vi ser frem til å få oss forelagt en sak om dette for Stortinget. I disse dager satses det derfor betydelig på utvikling av ny fornybar energi innenfor flere av EU-landene. Den industri og de kompetansemiljøer som har ambisjon om å posisjonere seg for denne fremtidsindustrien, må være aktiv; det går mange tog av både investeringer og teknologiutvikling i disse dager. Da må jeg samtidig beklage at Norge i dag har en regjering og en statsråd som ikke synes å ha hastverk i disse spørsmålene. Derfor ser vi at norske energibedrifter i dag investerer i teknologiutvikling innenfor denne fremtidsrettede næringen i våre europeiske naboland, som Sverige og Storbritannia, fremfor å gjøre det i Norge.

En intensjonsavtale om grønne sertifikater kom omsider på plass nå i høst, og hvis alt går som det skal, kan vi forvente et markedsbasert system fra 2012. Enova har fått styrket sine budsjetter, og det pågår en del forskningsaktivitet. Men hvor er resultatene – hvor er resultatene i TWh fra ny fornybar energi som ikke er resultater av vedtak gjort under Bondevik II-regjeringen, men som er resultater av denne regjeringens egen politikk? Det er slik i energipolitikken også, som i resten av samfunnet, at det er resultatene som teller, ikke hvor mye penger man har bevilget. Norge har et stort potensial bl.a. innenfor vindkraft. I løpet av forrige stortingsperiode ble kun en eneste vindmølle satt opp, og det var testvindmøllen utenfor Karmøy. Dette er ikke godt nok.

Høyre har ambisjoner på vegne av vår industri og våre kompetansemiljøer. Vi ønsker at fremtidens energiproduksjon og fremtidens miljøteknologiske løsninger skal være solide ben å stå på for Norge. Derfor har Høyre også foreslått å opprette et eget miljøteknologifond som vi i dette statsbudsjettet avsetter 5 milliarder kr til.

Jeg tar opp de forslag Høyre har fremmet alene eller sammen med andre partier.

Presidenten: Representanten Siri A. Meling har tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Tor-Arne Strøm (A) [11:06:33]: Partiet Høyre har, som jeg oppfatter det, gjentatte ganger garantert overfor det norske folk at med dem i regjeringkontorene hadde det allerede vært igangsatt en åpningsprosess med tanke på petroleumsaktiviteten i Lofoten–Vesterålen. I tillegg har de beskyldt oss i regjeringkontorene for å være sinker.

Jeg kunne tenke meg å høre hvordan man har tenkt å håndtere denne situasjonen, når man vet at Venstre har

stilt et ultimatum når det gjelder utvinning av olje og gass i Lofoten–Vesterålen – også med tanke på Kristelig Folkepartis standpunkt i denne saken. Det kunne være greit å få utredet hvem man skulle regjere sammen med for å få en løsning på disse tingene.

Siri A. Meling (H) [11:07:23]: Det er ingen tvil om at det spørsmålet kan være krevende, uansett hvilken sammensetning en regjering har.

Det er viktige spørsmål som diskuteres. Men fra Høyres side har vi gitt et klart og tydelig signal om og et ja til at disse områdene skal åpnes for olje- og gassaktivitet. Er det noe industrien i dag etterspør, er det nettopp tilgang på nye og lovende leteareal. Det er slik at vi produserer mindre og mindre olje. Oljeleverandørindustrien trenger mer aktivitet. Vi trenger å ha store prosjekter å bryne kompetansen vår på. Vi trenger å gjøre nye, store funn, og det mest lovende som man kjenner til i dag, er nettopp disse områdene representanten Strøm snakket om. Derfor sier Høyre et tydelig ja til åpning av disse områdene. Vi trenger å videreutvikle kompetansen. Vi trenger pengene til de utfordringene staten vil ha fremover. Vi trenger arbeidsplassene – ikke minst trenger den nordlige landsdelen disse arbeidsplassene.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:08:27]: Den moderate økningen i oljeforbruk i IEAs prognoser i det såkalte klimascenariot passer godt til representanten Melings interesser, som representanten selv også slår fast i innlegget. Denne prognosen baserer seg på en CO₂-tetthet på 450 ppm. Dette er slett ikke en garanti mot alvorlige klimaendringer. Scenarioet baserer seg også på en langt større andel atomkraft i verden enn i dag. Så mine spørsmål til representanten Meling er: Støtter Høyre en storstilt utbygging av atomkraft? Hvis ja: Hvorfor har ikke Høyre da foreslått en slik satsing i Norge, siden det er en forutsetning for rasjonale til Meling selv? Og: Ville representanten satt seg på et fly med samme odds for å krasje som 450 ppm-scenariot har for å være utilstrekkelig for å møte klimautfordringen?

Siri A. Meling (H) [11:09:25]: Til det første vil jeg si at produksjon av olje og gass på norsk sokkel ligger 60 pst. under snittet globalt. Det betyr at jo mer olje og gass vi produserer fra norsk sokkel, jo bedre vil det være for miljøet i forhold til utslipp.

Når det gjelder spørsmålet om kjernekraft, registrerer jeg også at det er endringer i synet på kjernekraft. Blant annet ble det publisert en ny undersøkelse i dag i Danmark, som signaliserer at folk er mye mer positive nettopp i lys av klimautfordringene. Det som Høyre har sagt, er at det er interessant å se på thorium som råstoff. Norge har jo ressurser på det området også med hensyn til å produsere energi. Som kjent er thorium et langt mer miljøvennlig råstoff eventuelt å skulle produsere kjernekraft av, så det synes vi i utgangspunktet er interessant iallfall å kikke nærmere på.

Erling Sande (Sp) [11:10:33]: Spørsmålet om å kable

store 420 kV kraftlinjer var eit heitt tema i valkampen. Blant anna i mitt fylke var Høyre veldig tidleg på bana i sin motstand mot luftstrekk på desse linjene, noko som jo bidrog til at Høyre fekk ein stortingsrepresentant frå Sogn og Fjordane.

I budsjettinnstillinga seier Høyre at ein ynskjer å setje ned eit fagleg utval på dette området, som skal levere sitt resultat, slik at det skal kome ei sak til Stortinget i 2011. Men det ligg ikkje noko framlegg om å leggje den aktuelle 420 kV-linja Ørskog–Fardal i kabel, som det var varsla i valkampen. Då blir jo spørsmålet: Meiner Høyre at det er viktig å realisere dette prosjektet – som no er i siste fase, som no blir behandla ferdig i løpet av året i OED – eller kan ein vente eit framlegg om å leggje linja Ørskog–Fardal i kabel?

Siri A. Meling (H) [11:11:36]: Det er ofte slik i forbindelse med dette og andre spørsmål, at ved å fokusere på dem og ved å stille krav, får man en produktutvikling. Jeg registrerte at bl.a. representanten Solvik-Olsen fra tatterstolen i dag sa at det hadde ikke skjedd mye på dette området på mange år. Det som Høyre ønsker, er å fokusere på de utfordringene det er bl.a. i forhold til estetikk og miljø ved måten vi kabler på i dag. Derfor har vi bl.a. foreslått å sette ned et ekspertutvalg for å fokusere på alternative løsninger.

Jeg tror det er viktig at vi bidrar til å fokusere og stille krav for å sikre at det skjer en produktutvikling, og at vi i fremtiden kan se bedre, mer miljøvennlige og mer estetisk gode løsninger i når det gjelder denne problematikken.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:12:45]: Miljøinnsatsen i statsbudsjettet har aldri vært større enn den er i år. Det er ikke selvsagt å påpeke det, men en viktig bakgrunn å ha med seg i dag, når klimatoppmøtet begynner i København. I en slik setting synes jeg det er både raust og riktig av Høyre å ønske statsråd Solheim lykke til i København, slik Erna Solberg gjorde i forrige uke. For, som Dagbladet påpeker på forbilledlig vis i dag med sin felles dobbeltside, sammen med 56 andre aviser i verden, en løsning på klimakrisen forutsetter en helt annen grad av samhandling, enighet og felles tverrpolitisk forståelse enn det de fleste land og de fleste politiske ledere kan vise til så langt.

En venn av meg sa i helgen at verdens politiske ledere i arbeidet med å redde én planet alle befinner seg på en helt annen. Det er både en dyster og en lakonisk bemerkning, som i løpet de neste ukene heldigvis kan vise seg å ikke stemme. For jeg tror på menneskets evne til å løse tilsynelatende uoverkommelige kriser. Denne krisen fortøner seg som abstrakt og fjern for veldig mange av oss. Hvor mange som får erfare de mer praktiske konsekvensene av våre egne utslipp, er også opp til oss selv.

Jeg mener den rød-grønne regjeringen tar et godt steg med dette statsbudsjettet. Vi styrker Grunnfondet for fornybar energi og energieffektivisering. Vi satser på Enova. Vi styrker NVE. Vi oppretter Klima- og forurensningsdi-

rektoratet. Vi trapper opp og viderefører klima- og skog-initiativet, og vi reiser til København med mål om å legge 40 pst. kutt fra 1990-nivå innen 2020 på bordet for å bidra til en ambisiøs avtale.

Selvfølgerlig skulle jeg sett enda mer. Representanten Solvik-Olsen spådde at jeg skulle snakke mye om oljens forbannelse i dette innlegget. Det har jeg ikke tenkt å gjøre. Men selvfølgelig hadde jeg drømt om f.eks. å kunne ta høyhastighetstog til min hjemby Trondheim, i stedet for å ta nattog eller fly. Det skal utredes i denne perioden. Jeg drømmer om en endelig klimaavtale der alle mennesker gis samme rett til å slippe ut CO₂. Det er jo det som gjør klimapolitikk til omfordelingspolitikk. Det er jo riktig at det ikke spiller noen rolle for atmosfæren hvor utslippet finner sted, men for velstanden til verdens befolkning spiller det en veldig stor rolle. Og en helt naturlig erkjennelse av klimaproblemet er å slå fast hvert enkelt menneskets rett til utslipp. Det har den rød-grønn regjeringen slått fast i Soria Moria II, som den første regjeringen i Norge. Det er et svært sentralt prinsipp som kommer til å bli veldig viktig for de langsiktige løsningene på klimaproblemene.

Så er det godt at opposisjonen gjerne skulle sett at enda mer blir gjort. Som barn av 1980-tallet er noen av mine første inntrykk hendelser av stor eller veldig liten art på slutten av 1980-årene. Jeg husker to tv-bilder fra 1989. Det første er Berlinmurens fall, og det andre er Erik Solheim, som nærmest overfalles av programledere mens han fremmer miljøbudskapet i valgkampen. For bare 20 år siden var det ikke så veldig mange flere enn Erik Solheim som var opptatt av og bekymret over dette. I dag er klima den definerende politiske saken i vår tid, og om ikke lenge vil klimapolitikk være definerende for nesten alle andre politikkområder. Klimapolitikk er både sikkerhetspolitikk – på grunn av de folkeforflytningene og de ressurskonfliktene som vil oppstå – forskningspolitikk, og ikke minst fordelingspolitikk. For vår del er det også nærings- og innovasjonspolitikk, og det er en veldig viktig del av strategien vår for å møte klimautfordringene.

Vi har vært en stormakt på vannkraft og på olje og gass. Vannkraften varer evig, og oljen tar slutt. Morgen-dagen for vår del er derfor fornybar energi, uansett hvor mange andre land som også måtte satse på det. Det er jo en god ting – ikke en negativt betont konkurranse, som en nesten skulle tro etter å ha hørt på andre innlegg i debatten her. At Fremskrittspartiet og Høyre etterlyser enda mer innsats fra Regjeringen, viser bare at noe veldig viktig har skjedd i norsk politikk. For ni år siden ble en regjering felt fordi stortingsflertallet ikke var interessert i å rense gasskraftverk. Nå mener vi alle at teknologien ikke blir effektiv nok fort nok. Det lover veldig godt.

Presidenten: Det blir anledning til replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [11:18:00]: SVs daværende finansminister foreslo avgift på biodiesel, altså autodiesel-avgift på biodiesel. Jeg har lyst til å spørre representanten fra SV om hva han mener er den prinsipielle forskjellen på f.eks. bioetanol og biodiesel i avgiftspolitikken, og når SV – f.eks. representert ved ham selv – vil følge Kristin

Halvorsens eksempel og gå inn for full avgift på bruk av bioetanol, biogass og elektrisitet i transportsektoren.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:18:37]: At det hersker ulik oppfatning om biodiesel på begge sider i stortingsalen, demonstrerte f.eks. Dagfinn Høybråten i mai i fjor, da han foreslo å skrinlegge den norske satsingen på biodiesel. Så mistenker jeg representanten Astrup for å vite hvor jeg personlig står i spørsmålet om biodiesel. Det har jeg også gitt uttrykk for offentlig, da den debatten var aktuell. Men jeg synes Høyres reaksjon og Høyres opp-treden i etterkant av dette er ganske illustrerende for hvor Høyres engasjement i klimapolitikken egentlig ligger. For Høyre har jo brukt anledningen til å si at klimaforliket er brutt og kommet med en lang liste, bl.a. at hydrogenbilen i Norge ennå ikke har fått gratis parkering. Vi skal være enig i det. Vi har enda ikke fått på plass gratis parkering for de 19 hydrogenbilene som er i trafikk i Norge.

Det mest interessante med Høyres reaksjon er jo like-vel at Høyre nå truer med å gå bort fra en del ting de gikk med på i klimaforliket. Erna Solberg gikk ut forrige uke og truet med ikke lenger å være for rushtidsavgift og ikke lenger være med på økte bensinavgifter. Høyre sier altså at klimasaken er den viktigste i vår tid, men de viktige virkemidlene kan ofres for å gjøre poeng i stortingsalen.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [11:20:02]: Flere i opposisjonen prøver å få et grep om hva slags politikk SV egentlig står for, for forskjellen på retorikk og praksis er jo veldig stor. Jeg merket meg representanten Valens replikk til Siri A. Meling.

I komitéinnstillingen, på side 9, står det:

«Fleirtalet» – som er de rød-grønne – «mener det er viktig at leiteaktiviteten etter olje og gass held fram. Det er framleis store olje- og gassressursar på norsk kontinentalsokkel.»

På sidene 18 og 19 står det:

«Komiteen peker på at det fortsatt er store muligheter på norsk sokkel, og at en av hovedutfordringene er å påvise nye ressurser, samt å sikre høyest mulig utvinningsgrad.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, viser til at åpning av attraktive leteområder, forskning og forpliktende samarbeidsprosjekter er viktige elementer for å nå disse målene.»

Betyr det at SV nå mener det er viktig å åpne for attraktive leteområder på norsk sokkel? Eller er dette et eksempel på dobbeltkommunikasjon fra SV, nok en gang?

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:21:01]: Eksempler på dobbeltkommunikasjon trenger ikke representanten Solvik-Olsen gå lenger enn til sin egen gruppe for å finne tallrike eksempler på når det gjelder klimadebatten.

Jeg skal berolige representanten Solvik-Olsen med at SV nok ikke har snudd i synet på Lofoten og Vesterålen. Men det er helt riktig at SV er opptatt av en høy utvinningsgrad i eksisterende felt for å sikre ressursutnyttelsen der. Det kan gjerne komme som substitutt for eventuelt å åpne nye områder. Det er jo ikke slik som represen-

tanten Solvik-Olsen framstilte det i debatten på fredag, at SV er motstander av TFO-ordningen. Tvert imot var SV tilhenger av å gå inn for denne da den ble innført.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:21:47]: Før sommeren leverte Regjeringen St.meld. nr. 37 for 2008–2009, Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Norskehavet. Der varsles det at en ønsker å igangsette en åpningsprosess for petroleumsvirksomhet ved Jan Mayen med sikte på tildeling av utvinningstillatelser. Første steg er å se nærmere på dette ved en kartlegging for så å få en konsekvensutredning med tanke på petroleumsvirksomhet der.

Vi i Kristelig Folkeparti er skeptiske til en slik åpning – vi er motstandere av det, er det vel riktigere å si – fordi Jan Mayen er i et sårbart område. Vanskelighetene med å drive meningsfullt oljevern i dette området er langt større enn ved uønsket utbygging i Lofoten og Vesterålen og havet utenfor Finnmark.

Er dette et synspunkt som representanten Valen deler? Eller for å bruke hans egen terminologi: Er dette en drøm som representanten Valen deler?

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:22:49]: Jeg deler representanten Hjemdals bekymringer når det gjelder utvinning ved Jan Mayen, og vi er også på linje i spørsmålet om oljeboring i Lofoten og Vesterålen. Det regner jeg med at representanten er fullt klar over.

Så synes jeg det er gledelig at – på den ene siden – Kristelig Folkeparti i opposisjon er en veldig pådriver i klimapolitikken. Der har det skjedd en del siden Kristelig Folkeparti sist satt i regjering, med tanke på hva Kristelig Folkeparti da gjennomførte av klimatiltak, som var lite, og med tanke på hva Kristelig Folkeparti da gjennomførte av tiltak som ville føre til store, nye utslipp i Norge, som det var flere av. På den annen side synes jeg det er interessant at Kristelig Folkeparti – kanskje ett av de partiene vi i utgangspunktet er mest enige med – velger å angripe SV for vår petroleumspolitikken den dagen klimaforhandlingene starter i København. Kanskje burde Hjemdal heller gått til sine opposisjonsvenner i Høyre og Fremskrittspartiet for å diskutere motsetninger i oljepolitikk – der har jeg mistanke om at de reelle motsetningene er langt større. Men sånne allierte har altså Kristelig Folkeparti valgt.

Presidenten: Da er replikkskiftet omme.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:24:17]: Det er en utfordring å ta for seg energi- og miljøbudsjettet og Kristelig Folkepartis alternative budsjett på fem minutter, men jeg skal prøve. Jeg håper på lengre taletid etter neste valg.

I Kristelig Folkepartis alternative budsjett har vi valgt å øke satsingen på fornybar energi og elektrisitetssparing i husholdninger. Vi øker innsatsen i Grunnfondet for fornybar energi og energieffektivisering med 15 milliarder kr og øker den direkte overføringen til Energifondet med 75 mill. kr. Kristelig Folkeparti foreslår også å øke satsingen på skogvern, kulturminnevern, friluftsliv, villaks, bestandsovervåking av rovdyr og støtte til miljøorganisasjoner.

På skatte- og avgiftssiden foreslår Kristelig Folkeparti en ytterligere omveksling fra skatt på verdiskaping til skatt på miljøskadelige tiltak. Vi øker avgiftene på drivstoff, fyringsolje og plastposer og bruker de økte inntektene til å fjerne forbrenningsavgiften, opprettholde avgiftsfritaket for biodiesel og innføre en premie på 30 000 kr for kjøp av miljøvennlige biler.

Kristelig Folkeparti mener at den sittende regjering har misbrukt en historisk mulighet til å starte omleggingen av det norske samfunnet i en mer klimavennlig retning. Aldri før har fokuset på klimautfordringen vært sterkere. Aldri tidligere har befolkningen vært mer motivert for omstilling. Likevel fortsetter utslippene å øke.

Statsbudsjettet for 2010 er et varsel om fortsatt økte utslipp i årene som kommer. Regjeringen har i statsbudsjettet også greid å ødelegge vanlige folks motivasjon for klimavennlig atferd gjennom å innføre avgift på biodiesel. Biodiesel skal nå bli dyrere på pumpa enn vanlig fossil diesel. Det skal tydeligvis koste noe å handle miljøvennlig i Norge. I det rød-grønne Norge skal klima- og miljøkampen forbeholdes idealister og sosialister. Jeg er skuffet over dette.

Jeg er også overrasket over hvor lett Regjeringen bryter sine egne løfter om rensing av gasskraftverkene på Kårstø og Mongstad. Stikk i strid med løfter fra Soria Moria I om rensing av Kårstø innen 2009 er rensesprosjektet i dag utsatt på ubestemt tid. SVs store miljøseier fra 2005 er blitt til et knusende tap i 2009. Når det gjelder Mongstad, garanterer olje- og energiministeren fortsatt for Regjeringens tidsplan om rensing innen 2014, selv om stadig flere fagfolk mener fullskala rensing tidligst kan være på plass i 2016. Jeg skjønner at CO₂-renseanlegg ikke er hyllevarer. Jeg skjønner at det er vanskelig å etterinstallere CO₂-rensing på et eksisterende kraftverk. Men dette var kunnskap vi også hadde i 2005. Gasskraftverket på Mongstad er blitt bygget etter at de rød-grønne gikk i regjering i 2005. Kraftverket driver prøvedrift i disse dager og starter for fullt i 2010. Da vil Norges utslipp øke med nye 2 pst., til tross for hva representanten Sund sa til meg i sitt replikkordskifte.

I dag, som tidligere, avfeier regjeringspartiene all kritikk med å vise til at de satser mer enn forrige regjering – Bondevik II-regjeringen. Vel, til det er det å si at en pølse koster mer i dag enn den gjorde for fem år siden. Økt pengebruk i kroner på ulike sektorer er ikke synonymt med satsing. Miljøvernministeren skal ha ros for å ha fått til en reell økning på Miljøverndepartementets budsjett de siste årene, også relativt sett i forhold til andre departementer. Det er blitt gjort en jobb i forhold til klassisk naturvern og naturmangfold som ministeren kan være bekjent av. Det brukes også mye penger på CO₂-fangst og -lagring, selv om det ikke står i stil til løftene om månelanding og de tidsfrister som er satt. Regjeringens retorikk om satsing på fornybar energi gjennom Enova imponerer ingen, verken i det politiske miljøet eller i energibransjen. Alle vet at det har vært pause innen fornybar energi siden 2005. Skrinleggingen av vindkraftmålet i statsbudsjettet bekrefter det vi alle har visst – at det ikke har vært noen satsing på fornybar energi de siste årene.

Jeg har lyst til å avslutte med å si at jeg har medfølelse med SV og Senterpartiet med tanke på det de har slitt med internt i Regjeringen den siste tiden. Denne høsten har vi fått demonstrert at Arbeiderpartiet er en skikkelig klima- og miljøverstering i norsk politikk. Når viktige miljøverdier settes opp mot hensynet til statens inntekter, fagbevegelsen, økonomisk vekst eller statlig eierskap, velger Arbeiderpartiet konsekvent bort miljø. Men vi i Kristelig Folkeparti skal fortsatt presse på fra utsiden av Regjeringen for at SV, og for at Senterpartiet, skal få større gjennomslag i klima- og miljøpolitikk så lenge denne regjeringen sitter.

Presidenten: Det gis adgang til replikkordskifte.

Torstein Rudihagen (A) [11:29:42]: Eg registrerte òg representanten Hjemdals enorme skyts mot Arbeidarpartiet. Ho er skuffa over budsjettet og påstår at Regjeringa har misbrukt ein sjanse til klimavennleg retning. Men det er forskjell på å prate og å handle. Denne regjeringa handlar.

Vi må ikkje la ein debatt om biodieselavgift overskygge at dette er tidenes miljøatsing i eit norsk statsbudsjett. Det er ein auke med 17 pst., og det er oppimot 38 milliardar kr. Det blir brukt 3,5 milliardar kr på CCS. Fornybarfondet blir auka, og NVE blir styrkt. I tillegg har vi no gjort ei førebels avtale med Sverige om grøne sertifikat. Vindmøller er opna, og det siste er at vi har fått eit saltkraftverk.

Ser ikkje representanten Hjemdal at denne regjeringa handlar, og at det rett og slett er eit taktskifte i klimapolitikken i dette landet, sett i forhold til førre regjeringa?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:30:43]: Det er et taktskifte med innføring av en biodieselavgift som gjør at det blir dyrere å fylle biodiesel på tanken fra 1. januar 2010 enn hva det er i dag når jeg fyller min tank. Det er et taktskifte i forhold til at vi fra 1. januar 2010 ikke har noe vindkraftmål. Da Bondevik-regjeringen gikk av i 2005, var vi halvveis til 3 TWh-målet. Ja, det er et taktskifte, men i helt motsatt retning. Grønne sertifikater som ble skrinlagt i februar 2006, er kanskje på plass 1. januar 2012. Dette kan ikke representanten Rudihagen kalle et taktskifte.

Presidenten: Presidenten benytter muligheten til å spørre om ikke representanten Hjemdal har et forslag som skal tas opp.

Line Henriette Hjemdal (KrF): Jeg tar opp forslaget.

Presidenten: Representanten Line Henriette Hjemdal har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:31:53]: Representanten antydte at den rød-grønne regjeringens økning i miljøinnsats i de foregående års statsbudsjett og i årets statsbudsjett i stor grad bare er prisstigning og økt kroneverdi. Står Kristelig Folkeparti virkelig inne for at det ikke er

en reell økt innsats på miljø og klimafeltet siden Kristelig Folkeparti regjerte?

Mitt andre spørsmål til Kristelig Folkeparti er hvorvidt representanten Hjemdal virkelig mener at våre visjoner og mål om å kutte 40 pst. innen 2020 ikke er uttrykk for større ambisjoner enn da Kristelig Folkeparti sammen med Venstre reiste til Kyoto og forhandlet de norske utslippene opp.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:32:38]: La oss ta 40 pst.-målet først. Det står at hvis vi får på plass en ambisiøs klimaavtale i København, der møtet starter i dag, skal vi kutte 40 pst. Da vi hørte miljøvernministeren her i salen sist fredag og da vi hørte ham på NRKs Her og nå, snakket han like mye om et 30 pst.-mål, særlig på Her og nå. Da er det ikke ambisiøst.

Jeg tror at representanten Valen og jeg er enige om at vi burde tatt vekk dette dersom-et, og ikke la oss påvirke av hva som skjer i København, men si at vi går foran og kutter med 40 pst., samme hva, for å vise vei – fordi det er oljeinntektene våre som har gjort oss rike. Da mener i alle fall jeg at vi også har en stor jobb og et stort ansvar for å rydde opp i disse utslippene.

Erling Sande (Sp) [11:33:43]: I likskap med representanten Snorre Serigstad Valen, i ein kommentar i eit tidlegare innlegg er eg òg glad for den stadig tydelegare miljøprofilen som Kristeleg Folkeparti har i opposisjon, og ein står i lag med regjeringspartia i innstillinga om mange gode miljøtiltak. Ein går til og med lenger på miljøsidan, må det vere lov å seie, i enkelte merknadar. Like fullt er det ingen nye signal når det gjeld det overordna politiske vegvalet til Kristeleg Folkeparti. Kristeleg Folkeparti sver framleis til at ein har mest å tene på eit samarbeid mot høgresida i norsk politikk.

Eg har to spørsmål: Er dette riktig oppfatta? Eg tenkte også å spørje representanten Hjemdal kva det er i Høgre sin miljøpolitikk i denne innstillinga som gjer Hjemdal så overbevist om at det er riktig politikk, også for Kristeleg Folkeparti, å få gjennomslag for i samarbeid?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:34:46]: Jeg kan da minne representanten Sande på at Bondevik I-regjeringen gikk av på en miljøsak i 2000. Det er ingen annen regjering som har gjort det tidligere, og heller ikke senere, selv om jeg oppfordret Sande og SV mange ganger de siste fire årene til at man kanskje burde se til det vi gjorde den dagen i 2000 og ta litt lærdom av det.

Hvis vi tar klimaforliket – som er et viktig forlik, vi skal bruke de store pengene på de viktige tingene – er det også å si at Kristelig Folkeparti klarte å dra Regjeringen i riktig retning. Vi klarte å få inn konkrete tiltak i en stortingsmelding som var lite konkret da den kom til huset. Så Kristelig Folkeparti drar Regjeringen i riktig retning, og vi går ut av regjering når den ikke er grønn nok. Det er Kristelig Folkepartis politikk.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Borghild Tenden (V) [11:35:53]: Selv om Venstre i denne fireårsperioden ikke lyktes med å få være med i komitébehandlingen av innstillingen fra energi- og miljøkomiteen, ønsker jeg likevel på vegne av Venstre å si noen ord om miljøpolitikk.

Naturmiljøet er vårt viktigste livsgrunnlag, og det er et grunnleggende liberalt verdisyn å skape et økologisk likt utgangspunkt for alle generasjoner. Å ta vare på naturen – jord, luft, vann og det biologiske mangfoldet – er avgjørende for vår eksistens og har verdi i seg selv.

Venstres mål er et samfunn uten forurensninger, der ressursene forvaltes til beste for oss som lever nå, og for fremtidige generasjoner. Venstre vil gjøre Norge til et miljøpolitisk foregangsland. Vi skal utvikle miljøteknologi og finne løsninger som også andre kan benytte. En slik omstilling er krevende, men gir nye muligheter. I en verden hvor miljøproblemene blir tydeligere, vil miljøbedrifter bli morgendagens vinnere. Det viktigste generelle miljøvirke-middelet Venstre vil ta i bruk, er overgangen fra skatt på arbeid til skatt på miljøskadelig atferd. Norge må utvikle og ta i bruk ny klimateknologi og endre levestilten slik at utslippene av klimagasser reduseres kraftig, samtidig som velferdsnivået opprettholdes. Norge må gå fra å være en fossil-nasjon til å bli fornybar-nasjon, fra fossil næring til fornybar og fremtidsrettet næring. Derfor skal den totale utvinning av olje og gass ikke økes, men over tid reduseres.

Venstre vil gjennom sterk satsing på fornybar energi sikre at Norge likevel opprettholder sin posisjon som energinasjon. Venstres mål er en utslippsfri samferdselssektor. Dette kan ikke nås ved norsk innsats alene, men Norge må utvikle en klar plan for hvordan utslippene kan reduseres fra år til år. Derfor vil Venstre trappe opp satsingen på jernbane, annen kollektivtransport og nullutslippskjøretøy.

Venstre vil satse på biodrivstoff, elektrisitet og hydrogen som energibærere i transportsektoren. Venstre vil bygge ut energi- og kostnadseffektive alternativer til vei for persontransport: jernbane, kollektivtransport, sykkel- og gangveier. Venstre vil legge til rette for størst mulig kollektivandel på veinettet, god fremkommelighet i de delene av landet der vei er eneste alternativ, og redusere transportbehovet gjennom god planlegging i byer og tettsteder. Nettopp derfor er målrettet satsing på jernbane og kollektivtransport til over 1 milliard kr en av Venstres hovedprioriteringer i vårt alternative statsbudsjett for 2010. Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2010 en samlet bokført satsing på miljø- og klimavennlige løsninger på om lag 1,8 milliarder kr samt en økning i kapitaloverføring til Grunnfondet for fornybar energi og effektivisering på 5 milliarder kr.

Avslutningsvis: Venstre har prioritert miljø også i dette statsbudsjettet, slik vi har gjort i mange år, og slik som vi også skal gjøre i årene fremover.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Erling Sande (Sp) [11:39:30]: Fyrst vil eg gje ros til Venstre for eit oppriktig og ekte miljøengasjement som vi veit Venstre har, og som Senterpartiet deler.

Så til det same spørsmålet som representanten Hjem-

dal fekk, altså det overordna vegvalet i norsk politikk, når vi veit at miljø- og energispørsmåla er så sentrale som dei er: Kva er det i Høgre og Framstegspartiet – men fyrst og fremst Høgre – sin miljøpolitikk som gjer at representanten Tenden er overbevist om at samarbeid med høgresida er rette vegen å gå for Venstre i miljøpolitikken?

Borghild Tenden (V) [11:40:10]: Jeg kan på ingen måte si at den rød-grønne regjeringen har imponert meg når det gjelder miljøpolitikk – på ingen måte. Jeg synes representanten fra Kristelig Folkeparti svarte veldig godt for seg. Vi i Bondevik II gikk av på en miljøsak. Det burde rett og slett også noen av partiene her i denne sal gjort, hvis de mente alvor med biodrivstoff. Men dere lar det bare skure, og så får vi se ved neste korsvei.

Vi i Venstre satser på – og er helt sikre på – at vi vil få støtte for mange av de gode forslagene vi har liggende inne i vårt alternative budsjett. Det er i alle fall ikke slik at Senterpartiet har vært offensivt når det gjelder jernbane og kollektivsatsing i de store byene. Der svikter dere. Vi har store utfordringer i Oslo og Akershus når det gjelder kollektivsatsing. Der svikter dere grovt. Jeg ser fram til bedre samarbeid med representanten også i bynære områder.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Presidenten må få lov til å bemerke at det å omtale hverandre som «dere» knappest er passende i denne saken. All tale skal rettes til presidenten, selv om dialogen foregår på gulvet foran oss her.

Statsråd Erik Solheim [11:41:46]: Representanten Borghild Tenden sa at hun ikke var imponert over den rød-grønne regjeringen. En som en gang var imponert over den rød-grønne regjeringen, var Lars Sponheim, og det var da vi la fram vårt budsjettforslag på miljøområdet for et år siden. Han var åpenbart – ikke stum, for det blir Lars Sponheim sjelden – men full av beundring for hva vi da la fram.

Det vi nå gjør, er å legge fram et budsjett som har 10 pst. økning på toppen av det budsjettet som Lars Sponheim var meget imponert over. Det det viser, i og med at dette er en budsjettdebatt, er den fundamentale endringen som har skjedd med den rød-grønne regjeringen. Etter mange års stillstand i miljøbudsjettet går det nå kraftig oppover. Her ser vi også en fundamental forskjell mellom Høyre og Fremskrittspartiet, som drastisk vil skjære ned på miljøforvaltningen i sine budsjetter, og de rød-grønne. Jeg håper og tror at både Venstre og Kristelig Folkeparti er enige med oss, som vil styrke miljøforvaltningen, og ikke med Høyre og Fremskrittspartiet.

La oss huske at det å skjære ned på miljøforvaltningen er strategisk og svekker miljøinteressene i det norske samfunnet. I alle de skjæringsflater som miljøinteressene har, både mot olje og energi, mot landbruk, mot fiske, mot industri, mot transport og mot alle de andre legitime interessene i det norske samfunnet, men hvor du likevel alltid trenger en sterk miljøforvaltning som representerer miljøinteressene i de mange dragkampene, vil Høyre og Fremskrittspartiet fundamentalt skjære ned. Det vil være

et strategisk tilbakeslag for norsk miljøvern om de skulle lykkes med det.

Så vil jeg ikke dvele ved fortiden og vårt gode budsjett, men ved framtiden og hva som er de store miljøutfordringene i 2010. Slik jeg ser det, er den aller største å bringe sammen de to største miljøspørsmålene vi har både internasjonalt og i Norge, nemlig klimautfordringen og det å ta vare på naturmangfoldet. Disse to er tett sammenfiltret. Å ta vare på robuste økosystemer i landbruk og i natur ellers er blant de beste virkemidlene for å beskytte oss mot klimaendring. På den annen side vil drastisk klimaendring være en stor trussel mot naturmangfoldet. 2010 er det internasjonale naturmangfoldets år. Det holdes en stor partskonferanse om naturmangfoldet i Nagoya i Japan neste år. Om den ikke får like stor oppmerksomhet som København, kommer den til å være et stort punkt for å bringe dette sammen.

Regjeringen la i år fram naturmangfoldloven, og fikk støtte for den i Stortinget. 575 mill. kr av de pengene som legges fram på dette budsjettet, er ulike tiltak for å styrke oppfølging av villaks, villrein, rovvilt, fjellrev og de mange truede og sårbare artene som naturmangfoldloven har som hensikt å gi beskyttelse til. Naturmangfoldlovens formål er å gi beskyttelse til arter og leveområder der mennesker bor og lever, og der det er et daglig gi-og-ta i forhold til andre samfunnsmessige interesser. Den er et stort skritt framover, men den må selvfølgelig følges opp med penger hvis den skal settes ut i livet.

Plan- og bygningsloven gir også vesentlig bedre grunnlag for å beskytte de viktigste leveområdene for arter, og det er et stort skritt framover i så måte.

I 2010 planlegger vi å fullføre – mer eller mindre, det vil kanskje være noen ytterst få unntak – nasjonalparkplanen, som jo går tilbake til 1990-tallet, som lå brakk lenge, til Høyre gjorde en innsats ved at den ble tatt opp igjen av Børge Brende, og som nå blir fullført av den rød-grønne regjeringen med betydelig kraft. Vi håper at den skal være fullført i 2010. Da vil vi både ha naturmangfoldloven som redskap til å beskytte arter og leveområder nær der folk bor, og nasjonalparkplanen, hvor 15 pst. av Norge er vernet, ofte fjernt fra den tette bebyggelsen.

Beskyttelsen av villaksen er et av de helt sentrale områdene når det gjelder å ta vare på arter i Norge. Villaksstammen ser nå ut til å være på omtrent $\frac{1}{3}$ av hva den var på 1980-tallet. Vi har ingen enkel oppskrift for å beskytte villaksen, den er utsatt for mange ulike påvirkninger som er negative. Det kan være vanskeligheter med mattilgangen i havet. Havforsuring og forsuring i elver kan være faktorer. Lakselus er en faktor. Det samme er rømming, og dermed en genetisk degenerering, og ulike sykdommer. Det er summen av ulike påvirkninger som gjør at villaksen er i nedgang. Vi må se på den samlede summen og se hva vi kan gjøre med det.

I forrige uke fikk jeg overlevert nye forslag til lokal forvaltningsplan for Tanavassdraget. Det er et bitte lite virkemiddel i så måte. Det er det viktigste laksevassdraget i hele verden, sier noen, så det er ikke ubetydelig hva som skjer i Tana. Man har en enstemmig innstilling, som

vil komme til Stortinget i 2010, for å legge opp til lokal forvaltning i Tana.

Jeg må også nevne friluftsliv og avveiningen mellom friluftsliv og naturvern i Osloområdet som en av de utfordringene vi står overfor i 2010.

Kjemikalier er en annen utfordring. Ved siden av arts- mangfold og klima er det den store globale klimautfordringen. Der er det i dette budsjettet forslag til mer penger for å styrke oppfølgingen av EUs kjemikaliereregulering, REACH, som jo er det europeiske normsystemet på det området.

La meg også nevne kulturminnevernet, som er styrket over de siste årene. Vi har nå fått en ny, og veldig aktivt pågående i debatten, riksantikvar, Jørn Holme. Jeg vil bare si at jeg har gitt ham den tydelige marsjordren at det er viktig at riksantikvaren er synlig i den offentlige debatten. Det bidrar til mer debatt på området.

Den samme marsjordren er gitt Direktoratet for naturforvaltning og Statens forurensningstilsyn.

Jeg vil bare minne Stortinget om dette fordi det av og til kommer kritiske spørsmål til hva disse sier. Men hvis man ikke tåler at de av og til sier noe som én enkelt er uenig i, vil man heller ikke få aktive tilsyn og organer. Jeg mener at vi er veldig godt tjent med at vi nå får en riksantikvar som er synlig i debatten og hever hele feltet. Det samme gjelder de andre områdene som jeg nevnte.

La meg så til slutt avlegge en liten visitt til Kristelig Folkeparti, som jeg jo anser for en meget nær alliert i klimapolitikken og som et av de partiene som står regjeringens partiene aller nærmest – egentlig et naturlig samarbeidsparti for oss i alle klimapolitiske spørsmål. Men de opptrer som om klimaproblemene i Norge startet med den rød-grønne regjeringen. Det er aldri noen som hører meg si noe negativt om Bondevik-regjeringen annet enn når denne ideen kommer opp om at alle synder startet med de rød-grønne.

Nesten alle store utslipp som Norge sliter med, kom før den rød-grønne regjeringen. Gjennom mange, mange år har vi skjovet disse problemene foran oss. Vi har tatt tak i de store klimautfordringene med betydelig kraft. Men den store utfordringen kommer i 2010, når Klimakur kommer. Da vil Stortinget få seg forelagt hva det er mulig å gjøre – innen samferdsel, i oljebransjen og på energiområdet ellers, hva det er mulig å gjøre i landbruket, hva det er mulig å gjøre i resten av industrien, hva det er mulig for den enkelte å gjøre i sitt private hjem.

Summen av alt dette vil komme til bred offentlig debatt. Forhåpentlig blir dette den store klimadebatten i 2010. Kristelig Folkeparti er hjertelig velkommen som alliert og medspiller i den debatten, men vi får en meningsløs debatt hvis det er på grunnlag av at dette er enkle spørsmål som burde ha vært fikset i en fei. Dette krever en grunnleggende endring av hele økonomiens virkemåte, og særlig krever det en teknologisk revolusjon. Erna Solberg pekte veldig godt på det i debatten rett før helgen. Det krever en teknologisk revolusjon som ingen kan finne opp fra den ene dagen til den andre. Det må være alvoret i det. Hvis ikke ender vi opp med at man hopper og spretter opp og ned på en måte som blir meningsløs.

La meg få lov til å sitere fra et innlegg som Dagfinn Høybråten skrev for et år siden:

«Jeg utfordrer Jens Stoltenberg til å øke matvarehjelpen, droppe krav om biodrivstoff og øke landbruksbistanden».

Dette skriver Dagfinn Høybråten i et innlegg i Dagbladet. Hvis man går lenger inn i innlegget, heter det at «Norge bør gå foran og legge kravet om innblanding av biodrivstoff i drivstoff på is».

Det er gledelig at statsministeren ikke lyttet til rådet fra Dagfinn Høybråten om å droppe all satsing på biodrivstoff. Men vi får en helt håpløs politisk debatt hvis man den ene dagen, med en stor internasjonal oppmerksomhet på en matvarekrise, sier at man må droppe biodrivstoff, og at det er galt at Regjeringen ikke dropper det. Så går det et halvt år, og så fokuseres det på at biodrivstoff er en god ting for miljøet, men da er det galt at Regjeringen ikke gjør nok på det området.

Denne måten å drive politisk debatt på hemmer forståelsen av hvor store utfordringer vi står overfor. Jeg vil derfor bare oppfordre til at vi nå ser på hvordan Kristelig Folkeparti og Venstre kan samarbeide med Regjeringen om alle de miljøpolitiske spørsmålene, som vi egentlig er helt enige om.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oskar Jarle Grimstad (FrP) [11:51:33]: I samband med klimatoppmøtet i København ser vi no at ambisjonsnivået og forventningane om ein forpliktande avtale er forlatne, og at ein skal prøve å gjere det beste ut av klimasamlinga. Likevel ser vi at ein sender ein norsk delegasjon på nærmare 150 personar, medan eksempelvis England sender 55 personar.

Spørsmålet må vere om dette speglar av det norske ambisjonsnivået mot innbyggjartalet. Eller kva er det som er grunnen til at ein sender ein slik massiv delegasjon?

I tillegg er delegasjonen i ei slik tidsnød at ein vel å seie at å bruke tog er uaktuelt. Har SV og miljøvernministeren mista trua på toget, eller er det berre folk flest som må opptre miljøvennleg og ta toget? Trur miljøvernministeren at SVs mantra om lyntog landet rundt er berekraftig med ei slik passiv haldning til toget?

Statsråd Erik Solheim [11:52:37]: Det er ikke engang bare 150 i den offisielle delegasjonen som reiser til København. Det er heldigvis mange, mange flere. Jeg tror alle landets biskoper skal til København. Det er ikke inne i dette tallet. En serie næringslivsledere, fra Statkraft, fra Statoil og fra en serie andre norske bedrifter skal til København. Det er heller ikke inne i det tallet. Natur og Ungdom mobiliserer 100 mennesker i tillegg til dette. Det er heller ikke inne i dette tallet, og jeg tror Framtiden i våre hender og andre har en båt med ca. 1 500 mennesker.

Det er altså en kjempestor møteplass for utrolig mange mennesker, og jeg synes dette er veldig bra. Jeg tilskynder alle til å reise ned dit.

Grunnen til at vi har en del flere i den offisielle delegasjonen enn Storbritannia, er det ganske enkle faktum

at vi i Norge har tradisjon for en mye mer åpen linje. Vi har sågar Fremskrittspartiet inne i den norske offisielle delegasjonen.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [11:53:42]: Det er mye ved det Erik Solheim har begynt å si nå, som gleder meg som FrP-er, fordi mye rundt teknologirevolusjonen – at den vil ta tid, at den ikke kan vedtas over natten, at en skal sette inn tiltak der en får mest effekt, osv. – har Fremskrittspartiet argumentert for lenge, og vi har fått en smule kjeft for at vi ikke har vært offensive nok. Jeg tar det som en realitetsorientering.

Det jeg i den forbindelse ønsker å høre statsrådens kommentar til, er: I valgkampen og tidligere har miljøvernministeren og jeg diskutert om det var mulig å forby salg av rene bensin- og dieslbiler fra 2015, rene i den forstand at de kun går på bensin eller diesel. Ut fra statsrådets innlegg nå oppfatter jeg det slik at vi ikke må ha slike tidsfrister osv. fordi det blir litt urealistisk å tro at dette skjer over natten – og fysisk sett er det nesten det vi snakker om. Står statsråden fast på at en fra Regjeringens side vil forby salg av bensin- og dieslbiler fra 2015?

Statsråd Erik Solheim [11:54:49]: La meg først si at det finnes områder i politikken hvor Fremskrittspartiet har sagt ting og har fått rett, men det er vel ingen områder i politikken som er så fjernt fra dette som klimapolitikken. Dette er altså et parti som bare for et par tiår siden mente at dette var noe jeg personlig og SV hadde funnet på for å vinne velgere. Jeg har en stabel av innlegg som Carl I. Hagen har holdt opp gjennom tidene, og hvor han har sådd tvil om klimatrusselen. Det er bare noen få år siden George Bush burde ha fått fredsprisen, trass i at han jo var den største klimafornekter i verden. Så å hevde at Fremskrittspartiet så å si har fått alle andre løpende etter seg, er den mest meningsløse av alle påstander på dette området.

Når det gjelder klimateknologi, deler vi mange av ideene om at klimateknologi er grunnleggende. Men klimateknologi, i motsetning til nesten all annen teknologi, kommer bare gjennom offentlig regulering og gjennom offentlig stimulans. Hvis Fremskrittspartiets og SVs unge kjøper iPod, trenger man ikke noen offentlig regulering for å få fram den teknologien, men all historie om miljøteknologi gjennom mange tiår viser at det er offentlig regulering av markedet og pilotprosjekter i skjæringspunktet mellom offentlig og privat som driver fram den nye teknologien.

Nikolai Astrup (H) [11:56:07]: Janne Sollie, direktøren i Direktoratet for naturforvaltning, uttalte i forrige uke at vi «er i ferd med å forvalte villaksens undergang», og at det «går galt alle veier». Sollie tok også til orde for massiv myndighetsstyrt utslakting av oppdrettslaks og brakklegging av lokaliteter i områder hvor lakselusen er blitt resistent.

Statsråden uttalte i den forbindelse til Dagens Næringsliv at han deler Sollies beskrivelse av situasjonen for den norske villaksen, og at det må iverksettes tiltak for å sikre villaksen. I dag sa han også på talerstolen at vi må se hva vi kan gjøre med det. Da er spørsmålet til statsråden:

Hvilke konkrete tiltak vil han iverksette, og vil de omfatte myndighetsstyrt slakt av oppdrettslaks og brakklegging av lokaliteter?

Statsråd Erik Solheim [11:57:03]: For det første merker jeg meg med stor glede at Astrup ikke kritiserer Janne Sollie for at hun har gått ut med det varselet hun har gått ut med i denne saken. Fordi jeg så ofte får kritikk fra Høyre-representanter hver gang Janne Sollie måtte mene noe som en Høyre-representant er uenig i, er det veldig positivt at det ikke kritiseres. Jeg deler hennes store bekymring for villaksen. Det tror jeg egentlig deles av en full sal her. Bestanden er nå nede i en tredjedel av hva den var på 1980-tallet.

Oppdrettsnæringen er en stor og veldig viktig næring i Norge. Det er ikke noen enkel oppskrift på å redde villaksen. La meg nevne noe. Jeg hørte tidligere i dag at 40 mill. kr nå bevilges til forskning på lakselus. Det er et viktig enkelttiltak. Jeg nevnte Tana-vassdraget her. Neste år gyrobekjemper vi Vefsna-vassdraget, som vi fikk flertall for å verne, og det hjelper i så måte. Det er et tredje tiltak. Mange andre tiltak kan nevnes, men disse er selvfølgelig i et grenseområde opp mot andre departementer, og vi må komme tilbake til Stortinget når det gjelder disse områdene.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:58:14]: Jeg er glad for visitten som statsråden gjorde til Kristelig Folkeparti.

Vi har en statsråd som ser framover. Vi liker det. Men så er det slik at fortid og framtid henger sammen. Matkrisen i 2008 var årsaken til det som statsråden også siterte fra, at vi skulle være obs på å fokusere på de etiske utfordringer knyttet til matjord, og at matjord ikke ble brukt ved produksjon av biodrivstoff. Jeg tror jeg kan huske at miljøvernministeren også var ute med noen liknende uttalelser.

Jeg har lyst til å stille tre konkrete spørsmål. 3. desember i 2008 var det et møte på statsrådens kontor om klimaforliket og om oppfølging av biodrivstoff. Kan statsråden bekrefte at dette møtet har funnet sted? Kan statsråden si hva vi ble enige om på dette møtet, det som statsråden, iallfall ifølge en NTB-melding, kalte en gledens dag for dem som var opptatt av biodrivstoff? Har statsråden orientert kollegene sine i Regjeringen om dette møtet?

Statsråd Erik Solheim [11:59:22]: La meg bekrefte at et møte alle vet har funnet sted – vi var der – selvfølgelig fant sted, og selvfølgelig har jeg orientert regjeringskollegene om det møtet.

Når det gjelder det spørsmålet i midten, i detalj å redegjøre for det møtet, tror jeg at jeg i så fall skal gjøre det på en ordentlig og skikkelig måte, slik at vi ikke får noen unøyaktigheter i det.

Så har jeg lyst til å komme tilbake til det jeg prøvde å ta opp her på talerstolen. En nyansert debatt om biodrivstoff er veldig viktig, det har jeg forsøkt å føre i flere år. Noe biodrivstoff er godt og bør premieres – og bør komme inn på markedet. Noe biodrivstoff har null effekt, f.eks. hvis

man bruker så mange innsatsfaktorer, som kunstgjødsel og vanningsanlegg, at det går i null, og en del biodrivstoff er skremmende negativt for miljøet. Kutter du regnskog for å dyrke biodrivstoff, tar det mellom 150 og 200 år før det gir positiv klimaeffekt. Denne nyanserte debatten har jeg tatt til orde for og mener vi må ha. Men det er noe helt forskjellig fra den ene dagen å mene at biodrivstoff må kuttes ut og fjernes fra markedet – som Dagfinn Høybråten sier i dette intervjuet – for så den neste dagen å kritisere Regjeringen for stikk motsatt ståsted. Man kan ikke regjere på grunnlag av å hoppe fra en grøft til en annen, men man kan regjere på basis av nyanserte uttalelser over tid.

Borghild Tenden (V) [12:00:35]: Først til utsagnet om Lars Sponheim og at han var imponert over den rød-grønne regjeringen. Ja, det var det forrige budsjettet, for 2009, og etter den tid, det må jo statsråden være enig i, har mye gått galt. Jeg tenker på biodiesel, CO₂-håndtering, vindmøller, kollektivtrafikk osv.

Kutt i utslipp på 40 pst. har vært et tema her i dag. Mye tyder nå på at det ikke vil gå som man hadde håpet på, at de store landene også vil kutte 40 pst. Da er mitt spørsmål til statsråden: Vil statsråden ta initiativ til at Regjeringen likevel skjerper Norges klimamål, uavhengig av resultatene i København, og at det aller meste skjer innenlands, og ikke ved kvotekjøp ute, som det så langt ser ut som er Regjeringens politikk?

Statsråd Erik Solheim [12:01:31]: For det første er det et forlik mellom partiet Venstre og Regjeringen som har fastsatt hvor mye som skal være i utlandet, og hvor mye som skal være i Norge. I det står det at det skal være om lag 20 pst. av de 30 pst. hjemme, og 10 pst. ute. Det er vi enige om, og det er grunnlaget for min politikk. Når vi har et klimaforlik, legger jeg det til grunn for hva vi skal gjøre.

Når det gjelder de 40 pst. som de rød-grønne ensidig har annonsert, og som ikke er en del av klimaforliket, er det et innspill til forhandlingene i København. Jeg vil forsøke å bevege dem i riktig retning. Men man kan ikke da frata seg forhandlingsmuligheter ved å si presist på forhånd hvordan det skal gå, men det er et viktig verktøy i forhandlingsprosessen.

Til slutt: Det er ingen av oss som forventer å få terningkast seks av opposisjonen i hvert eneste spørsmål, men jeg vil bare påpeke at Lars Sponheim var veldig fornøyd med at vi hadde brutt den negative trenden med dårlige budsjetter. På toppen av det gode budsjettet vi hadde for et år siden, har vi nå lagt 10 pst. ytterligere økning, så her har vi i hvert fall snudd utviklingen fundamentalt fra hvordan den var f.eks. under Bondevik II-regjeringen.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Per Rune Henriksen (A) [12:02:48]: Klimaperspektivet blir naturligvis sentralt også i dagens debatt. I fredagens debatt, om de norske posisjonene før klimatoppmøtet i København, var det bred tilslutning til Regjeringens posisjoner, og jeg mener vi kan være stolt av Norges posi-

sjoner i disse forhandlingene. Jeg er også stolt av vår regjeringss innsats i klimapolitikken, og jeg mener vi har tatt mange viktige skritt. Jeg har lyst til å peke på noen.

Karbonfangst og -lagring har et enormt potensial i arbeidet for utslippskutt. Det snakkes om at mellom 10 og 15 pst. av utslippene kan kuttes ved hjelp av denne type teknologi. På verdensbasis har vi 6 000–7 000 store punktutslipp knyttet til industri- og energiproduksjon som er aktuelle for fangst av karbon.

Gjennom Mongstad-prosjektet har Norge satt seg i tet på utvikling av storskala fangst og lagring av CO₂. Dette prosjektet er et resultat av et politisk valg. Vi har erfaring fra fangst og lagring av CO₂ på Sleipner. Vi hadde en klar kandidat til storskala rensing på Mongstad, og vi hadde politisk vilje til å satse tungt på utvikling av teknologien den gang dette ble gjort. Vi ser i etterkant at her har også andre fulgt etter når man ser hva som er på gang. Det er gledelig å se at prosjektet nå har bred politisk tilslutning, og at det er et bredt politisk flertall i Norge som ser behovet for denne satsingen. Men prosjektet er stort, og det er komplisert og krever streng styring.

Fremskrittspartiet peker på behovet for kvalitetssikring og forskning på sikker lagring av CO₂. Dette er det ingen som er uenig i, og det er selve tema for arbeidet rundt CO₂-lagring. Vi vet at i den internasjonale debatten rundt CO₂-fangst og -lagring, er denne problemstillingen svært sentral. Vi har erfaringer fra Sleipner og kunnskap fra 40 års olje- og gassproduksjon som nå brukes for å finne gode løsninger.

Jeg vil også peke på avskoging. Arbeidet for å forhindre avskoging er et annet felt hvor Norge setter spor etter seg. Stoltenberg lanserte i 2007 initiativ til tiltak mot klimagassutslipp fra avskoging og forringelse av skog i utviklingsland. Nær en femtedel av globale utslipp skriver seg fra avskoging, og det er svært viktig at vi får en omfattende satsing på reduksjon av avskogingen. Norge vil bruke opp til 3 milliarder kr på dette området, og i 2010-budsjettet er det bevilget 2,1 milliarder kr.

Men også på dette feltet er risikoen for feiltrinn til stede. Vi snakker om å bruke enorme summer i land hvor korrupsjon er et problem, hvor demokratiske prosesser ofte er mangelfulle, og hvor vi har 1,6 milliarder mennesker som lever i randsonen på skogene vi vil verne, og vi må ivareta disse menneskenes rettigheter og levegrunnlag. Disse har levd i pakt med naturen, brukt skogen i alle år av sitt liv, og det må vi sikre at de fortsatt har rett til.

Poenget mitt er at risikoen for feiltrinn, for utsettelser og for tekniske komplikasjoner, f.eks. redselen for skandaler i forbindelser med skogprosjektene, ikke må skremme oss fra å satse, enten det gjelder karbonfangst og -lagring, eller det gjelder avskoging.

Det vi vet med den største sikkerhet, er at de negative konsekvensene av menneskeskapt oppvarming er dramatiske. Vi vet at det haster med effektive tiltak. Og vi vet at vår tid er tiden for handling. Det mener alle partiene som er en del av klimaforliket, pluss etter hvert, har jeg forstått, representanten Solvik-Olsen fra Fremskrittspartiet, om jeg har tolket hans uttalelser riktig her i dag, at FNs klimapanel nå må på tas på alvor,

Jeg må for øvrig si når Solvik-Olsen klaget over at tre ulike partier – regjeringspartiene – har ulikt utgangspunkt for den forestående debatten om oljeboring i Lofoten og sa at på denne måten hadde regjeringspartiene tatt hånd om hele politikkområdet, at jeg er mer bekymret for at ett parti, det største opposisjonspartiet, som Solvik-Olsen representerer, tar opp i seg hele spekteret alene i synet på klimaproblemene. Solvik-Olsen støtter og stoler på FNs klimapanel.

Handlingsprogrammet til Fremskrittspartiet undergraver klimapanelet når man sier:

«Klimapolitikken, som det interstatlige klimapanelet er premissgiver for, hviler fortsatt på et ufullstendig vitenskapelig grunnlag.»

Representanten Arne Sortevik fra Hordaland hadde senest lørdag i Bergensavisen et innlegg hvor han skrev at det er grunn for bekymring, ikke «for menneskeskapte klimaendringer, men politikerkapte konsekvenser av et feilbasert beslutningsgrunnlag».

Oskar Jarle Grimstad (FrP) [12:08:20]: I samband med årets budsjett set Framstegspartiet og Høgre m.a. fram følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringa legge fram ei stortingsmelding om korleis bekjemping av Gyrodactylus salaris som trussel mot norske villaksstammar er tenkt gjennomført. Ein slik plan bør innehalde både metodevalg, budsjettmessige konsekvensar og prioritering av smitteområde.»

Bakgrunnen er at villaksstamma no blir trua frå fleire hald bl.a. ved lakselusoppblomstring i sjøen og Gyrodactylus salaris i elvene. Det spesielle med Gyrodactylus-problematikken er at han er innført i elvene våre av statlege aktørar. Det gir staten eit moralsk ansvar for å fjerne denne så raskt som mogleg. Likevel vel Regjeringa å redusere fisketiltaka i årets budsjett. Det er ansvarslaut, spesielt grunngjevinga, som går på at fiskeavgiftene har gått ned. Det var vel aldri meint at desse avgiftene skulle stå for nedkjempinga av Gyrodactylus salaris-problemet?

Det ein kan konstatere i denne saka, er at det har teke altfor lang tid å få på plass tiltak som viser gode resultat og fjernar problemet. Denne haldninga kan ein ikkje ha i samband med oppblomstringa av lakselus, som ein i dag ser klare teikn på. Dersom ein ikkje får kontroll med dette, vil vårens smoltproduksjon, som kjem frå elvene, ha lita eller inga moglegheit til å overleve. Det kan vi ikkje akseptere. For Framstegspartiet er det heilt uaktuelt å ofre villaksstammene i elvene våre for oppdrettsnæringa. Det må vere mogleg å få til ein sameksistens som gagnar alle partar, utan at ein part må vike.

Auken av biomasse i oppdrettsnæringa på 5 pst, som også Framstegspartiet har slutta seg til, gir store inntekter til staten. Det vil vere uforståeleg for mange om ikkje betydelege delar av denne inntekta blir brukte til forskning og tiltak for å dempe og fjerne sameksistensproblema begge næringane i dag har og vil få framover.

Så nokre ord om konsesjonsgrensar i verna vassdrag. Eg registrerer at leiaren i energi- og miljøkomiteen, Erling Sande, er ueinig med si eiga regjering når det gjeld

grensa for kva som kan tillatast utbygd i verna vassdrag, og kan tenkje seg å auke ho frå 1 til 3 MW. Han er for så vidt på linje med sine egne i Bondelaget: «Skjematiske grenser er ikkje nokon god styringsreiskap for å ta vare på naturverdiar,» seier Bondelagets Terje Engvik. Dette er det brei einigheit om i fleire kretsar. Betyr denne utsegna frå leiaren i energi- og miljøkomiteen at han vil arbeide aktivt for å endre denne grensa i verna vassdrag? Det er mange som har merka seg denne utsegna, og er samd i at ho bør utvidast.

Andre fortel at den største utfordringa og eit aukande problem er den treige saksbehandlinga for å få på plass småkraftressursane. Grunneigar Torbjørn Thue i Gaular seier følgjande:

«9 år etter at vi starta opp prosessen ventar vi no snart avgjerda på konsesjonssøknaden».

Ni år! Dette viser at Senterpartiet, som tek mål av seg til å vere distriktas talsmenn, ikkje klarer å betre forholda for å få til alternative inntekter for distrikta, stikk i strid med deira uttalte målsetjing, og fråflyttinga aukar. Etter over fire år i regjering ser vi at utfordringane for distrikta er aukande, og at byråkratiet gjerne er den største. Som eksempel på dette, utan at det for så vidt er knytt berre til distrikta, er Enovas ekstraløyving på 1 200 mill. kr i samband med krisepakka i januar, der berre ein av dei 1 200 mill. kr er brukt. Dette viser at evna til å snu seg rundt i ein fart er fråverande – dessverre.

Framstegspartiet ønskjer også ei endring av rovdyrpolitikken. Vi meiner at det høge konfliktnivået kjem av at det ikkje er samsvar mellom politikanes og vanlege folks syn på behovet for eit stort tal rovdyr i norsk natur. Løysinga på dette er ikkje å kaste meir pengar etter rovdyrforvaltninga, men å redusere bestandsmåla og gi lokale politikarar meir direkte innverknad på forvaltninga av norsk rovdyrpolitikk og å lage eit meir liberalt regelverk for skade- og nødvergefelling. Nødvergefelling for angrep på hund ønskjer også Framstegspartiet å få på plass, saman med Høgre og Kristeleg Folkeparti.

Så nokre ord om miljøavgifter og praksis når det gjeld desse. Framstegspartiet meiner ein spekulativ bruk av såkalla miljøavgifter svekkjer miljøarbeidets truverde når inntektene endar opp utan andre mål enn statskassa. Eit eksempel på dette er biodieselvgifta. Eit anna er forbrenningsavgifta, som fører til omfattande eksport av avfall til forbrenningsanlegg i Sverige. Rammevilkåra med særnorske avgifter gjer at våre forbrenningsanlegg ikkje klarer å konkurrere på pris, og får dermed ikkje nytte ledig kapasitet som skulle gå til fjernvarmenettet.

Betydelege investeringar er gjorde med støtte frå Enova, men på grunn av låg kapasitetsutnytting er mange av desse anlegga i dag ulønsame. Framstegspartiet meiner at det må vere eit mål å harmonisere avgiftsregimet med våre naboland, slik at uføremålstenlege og miljøkrevjande løysingar fell bort, då miljøbelastninga med frakt av store mengder avfall over store avstandar ikkje er tenleg for miljøet. Derfor foreslår Framstegspartiet å fjerne denne fiskale avgifta.

Heilt til slutt: Vi er einige om at miljøforvaltning er viktig. Eg registrerer at miljøvernministeren villig beskriv

eksempelvis den norske delegasjonen som skal til København, men han er ikkje like oppteken av å beskrive om delegasjonen reiser miljøvennleg, som dei kunne ha gjort. Når ein så stor delegasjon reiser til København og vel å flyge framfor t.d. å ta toget, er ikkje handlingane i samsvar med den utfordringa som det blir hevda at landet vårt og verda står overfor. Det svekkjer truverdet i miljøarbeidet vårt. Det trudde eg at vi ville halde oss for gode til.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Nikolai Astrup (H) [12:15:19]: Norge reiser til de internasjonale klimaforhandlingene i København med store ambisjoner. Det er bra. Dersom FN's klimapanel har rett, vil menneskeskapte klimaendringer true millioner av menneskers liv og livsgrunnlag. Tørke, flom og storm vil kunne ødelegge avlinger og forverre levekårene for de menneskene som allerede trenger vår felles hjelp aller mest, og true dyrearter og økosystemer som i dag utgjør en viktig del av jordens økologi. Derfor er Høyre tilfreds med Regjeringens ambisjoner i de internasjonale klimaforhandlingene. Vi er imidlertid ikke like imponert over innsatsen her hjemme.

Regjeringen har forpliktet seg til å kutte 30 pst. av Norges utslipp innen 2020, og to tredjedeler av kuttene skal tas nasjonalt. Med dagens virkemidler virker det dessverre urealistisk. Samtidig vet vi at de kuttene vi gjør frem mot 2020, bare kan være begynnelsen på langt mer omfattende kutt frem mot 2050. Derfor er tiden kommet for å erstatte utredninger med handling og festtaler med konkrete tiltak.

Regjeringen utviser betydelig entusiasme og energi ute. Spørsmålet er når det skal smitte over på innsatsen hjemme. Vi har opplevd fire tapte år i satsingen på fornybar energi, og enda er det tre år til markedet for grønne sertifikater kommer på plass. Det er avgjørende at Regjeringen kommer opp med gode overgangsordninger som sikrer at ikke alle nye prosjekter settes på pause frem til 2012.

Den mest miljøvennlige energien er gjerne den som ikke brukes. Derfor er energieffektivisering et av de mest effektive tiltakene vi kan iverksette for å kutte klimagassutslipp. Høyre ønsker å skjerpe kravene til energiforvaltningen i nybygg og søknadspliktige rehabiliteringer, og vi mener Regjeringen og staten må gå foran som gode eksempler. Vi trenger flere forbildeprosjekter som kan bidra til å styrke kompetansen i næringen.

Det er svært skuffende at Regjeringens eget nybygg i regjeringskvartalet ikke kommer til å tilfredsstille energimerke A i den nye energimerkeordningen. Nybygget kommer til å kvalifisere til B, mens de to rehabilitererte byggene må nøye seg med karakteren C. Det er ikke godt nok, og viser nok en gang hvor stor avstand det er mellom ord og handling i Regjeringens klima- og miljøpolitikk.

Bygningsmassen i Norge skiftes langsomt ut. Derfor er det viktig at det finnes gode incentiver til å gjennomføre energieffektiviseringstiltak i eksisterende boligmasse. I dag støtter Enova hovedsakelig prosjekter med energisparepotensial som overstiger 500 000 kWt/år. Det er nødvendig med gode virkemidler for å stimulere private

husholdninger til å gjennomføre energisparetiltak i egen bolig, ettersom private boliger står for en betydelig del av Norges energiforbruk. Høyre mener Regjeringen bør utrede ulike modeller basert på skatteincentiver. Det ville være enkelt, effektivt og ubyråkratisk.

Klimaendringene er en stor utfordring, men Norge har alle forutsetninger for å gjøre den til en mulighet. Vi har teknologi, kompetanse og kapital. Men ikke alle muligheter utløses av seg selv. Høyre har derfor foreslått at det opprettes et miljøteknologifond i 2010, i første omgang på 5 milliarder kr. Over tid må ambisjonen være å bygge opp et fond av betydelig størrelse. Norsk industri slipper ut relativt lite CO₂ pr. produsert enhet allerede, og med et miljøteknologifond vil norsk industri ha muligheter til å videreutvikle miljøvennlig produksjon hjemme som også har overføringsverdi ute.

Da Regjeringen bestemte seg for å innføre autodieselavgift for biodiesel, kom det som en overraskelse for både næringsaktører og forbrukere. I budsjettssammenheng er biodieselavgiften ingen stor sak, men den illustrerer viktigheten av forutsigbarhet. Det spørsmålet alle stiller seg nå, er når det kommer en tilsvarende avgift for bioetanol, biogass og elektrisitet som benyttes som drivstoff. Her bidrog dessverre ikke statsministeren med klarhet i spørretimen på onsdag – tvert om. Regjeringen bør derfor komme med en rask avklaring av hvilke prinsipper som skal ligge til grunn for drivstoffavgifter, og på hvilken måte man kan skape forutsigbare og gode rammer for dem som ønsker å utvikle og produsere utslippsreducerende og miljøvennlige alternativer.

Avfall kan være en ressurs. Enova bruker betydelige midler på å støtte energiomlegging og fjernvarmeproduksjon. Dessverre er det altfor mye norsk avfall som enten havner på deponi eller i svenske fjernvarmeanlegg. Høyre mener vi må legge til rette for en konkurransedyktig fjernvarmeindustri, og foreslår derfor å fjerne forbrenningsavgiften og øke deponiavgiften kraftig. Det vil hindre at norske fjernvarmeanlegg må fyre unødig med olje eller annen spisslast.

2010 er Naturmangfoldåret. Et av de mest effektive tiltakene for å ivareta naturmangfoldet i verden vil være å lykkes med en ambisiøs og forpliktende klimaavtale i København. Samtidig er det også konkrete tiltak vi kan gjennomføre hjemme for å sikre naturmangfoldet. Det gjelder ikke minst vern av skog. Høyre mener derfor det bør settes av 10 mill. kr til frivillig vern av skog utover Regjeringens forslag.

Statsråd Terje Riis-Johansen [12:20:19]: Samtidig som vi diskuterer budsjettet i Stortinget i dag, starter forhandlingene om en ny klimaavtale i København. Der må vi lykkes med å begrense den gjennomsnittlige temperaturøkninga med 2 grader. Det betyr at vi internasjonalt står overfor store utfordringer, og det er utfordringer med to sentrale trender: stor befolkningsvekst og sterk økonomisk vekst. Det krever energi, og det medfører også store utslipp av klimagasser. Skal vi motvirke global oppvarming, må vi ta kraftige kutt i utslippene av klimagasser. Vi trenger klare, internasjonale kjøreregler. Derfor er København så viktig.

I tillegg til at Regjeringa jobber for en stram internasjonal klimaavtale, jobber vi aktivt på hjemmebane. På energiområdet satser vi for det første på energieffektivisering, vi satser også på utbygging av fornybar energi, og ikke minst på CO₂-håndtering.

Vi kommer ikke utenom at verden i lang tid vil trenge olje og gass, også i et 2-gradersscenario. Bare det å kompensere for fallende produksjon fra eksisterende felt er en stor utfordring som bl.a. vil kreve teknologiutvikling. Regjeringa vil fortsatt forvalte petroleumsressursene slik at Norge opprettholder sin rolle som en langsiktig og forutsigbar leverandør av energi – slik bidrar vi til Europas energisikkerhet. Samtidig er vi helt avhengig av å lykkes i utvikling og bruk av teknologi som reduserer klimagassutslippene nasjonalt og globalt. Verden trenger nye teknologigjennombrudd. Vi har derfor en jobb å gjøre når det gjelder å finne fram til gode og miljøvennlige løsninger. Siden forrige budsjettdebatt har jeg hatt gleden av å være med på viktige og interessante hendelser i Norge i så måte. Jeg har lyst til å nevne tre banebrytende prosjekter i verdensklasse.

For det første: Byggestarten for teknologiseret på Mongstad, der ulike teknologier for fangst av CO₂ skal bli satt på prøve.

For det andre: Åpningen av HighWind-mølla, som er verdens første fullskala flytende vindmølle.

For det tredje, som jeg hadde gleden av å være med på åpningen av på Hurum for svært kort tid siden: verdens første prototype på et fullskala saltkraftanlegg – en teknologi som kan ha et stort potensial på verdensbasis, med norske Statkraft i førersetet.

Årets budsjett er offensivt når det gjelder nettopp teknologiutvikling. Regjeringa har prioritert forskning og utvikling innenfor fornybar energi, innenfor energieffektivisering og innenfor karbonfangst og -lagring. Vi har prioritert det betydelig i år, som vi har gjort de foregående årene. I 2010-budsjettet foreslås en økning på totalt 300 mill. kr. Det er i tråd med klimaforliket. Bare over Olje- og energidepartementets budsjett er bevilgningene til forskning innenfor disse områdene kommet opp i om lag 500 mill. kr. Det er en tredobling av bevilgningene til formålet i forhold til 2006. Det er jeg svært fornøyd med.

Økt innsats innenfor forskning og teknologiutvikling hadde ikke vært mulig uten det brede engasjementet vi ser fra nærings- og forskningsmiljøer, som bl.a. tydeliggjøres gjennom arbeid med vår felles strategi for energiforskning, Energi21. Strategien legger grunnlaget for at økninga i bevilgningene raskt kan omgjøres til konkrete forskningsresultater og derav -prosjekter.

I 2010 legger vi også opp til en økning i petroleumsforskninga. Målet er at mer energieffektive teknologiløsninger kan bidra til lavere klimagassutslipp på norsk sokkel. Etableringa tidligere i år av åtte forskningssentre for miljøvennlig energi har vært en suksess. Det er en ordning som vi kan bygge videre på. Så innenfor teknologiforskning skjer det mye. Det er en nødvendig forutsetning for å lykkes i klimakampen.

Jeg er nå i gang med arbeidet med en ny stortingsmelding om petroleumpolitikken, slik Regjeringa varslet

i regjeringsplattformen for perioden 2009–2013. Aktiviteten på norsk sokkel er i endring. Oljeproduksjonen faller, og gassproduksjonen begynner å nærme seg toppen. Over de siste par åra har kostnadsnivået på sokkelen eksplodert. Framtidas prosjekter på norsk sokkel er mange og små, heller enn store og få. Sammenholdt med kostnadsnivået er det utfordrende å få lønnsomhet i disse småfunnene. Det er også utfordringer knyttet til å sikre framtida til våre gamle felt.

Jeg har et sterkt ønske om å få med hele landet i arbeidet med denne meldinga. Jeg hadde derfor samråd med relevante aktører i Stavanger og Kristiansund i forrige uke og planlegger slike samråd over hele landet – fra Hammerfest i nord til Arendal i sør – i løpet av vinteren. Jeg håper å få gode innspill til det videre arbeidet, som altså skal ende opp med en behandling i denne salen.

Deler av leverandørindustrien står overfor en krevende situasjon på kort sikt. Det har vi med oss i arbeidet, men meldinga vil først og fremst fokusere på de langsiktige utfordringene petroleumsvirksomheten står overfor. Utgangspunktet mitt i utforminga av petroleumpolitikken er at vi skal ha en god forvaltning av nasjonalformuen og bred støtte til de lange linjene i petroleumpolitikken. Vi skal oppnå det gjennom balanserte og helhetlige løsninger og en tydelig og forutsigbar politikk.

I arbeidet med meldinga er det noen temaer jeg vil legge særlig vekt på: For det første å finne gjenværende ressurser i områder der vi ønsker petroleumsvirksomhet, for det andre å utvinne mer fra eksisterende felt og funn, for det tredje klimagassutslipp og energibruk i sektoren, og, som et fjerde punkt, sysselsettinga i næringa. Dette er ikke en uttømmende liste, men den gir et bilde av noen sentrale elementer, sett fra mitt ståsted.

Når det gjelder tidsplanen for dette arbeidet, er det slik at rammene for ikke-åpnede områder, bl.a. utenfor Lofoten og Vesterålen, kystsonen nord i Norskehavet og Barentshavet nord, vil bli behandlet i forbindelse med oppdateringa av forvaltningsplanen for Lofoten og Barentshavet. Det vil være naturlig å se på framleggelsen av petroleumsmeldinga i sammenheng med denne oppdateringa. Arbeidet med sjølve meldinga antar jeg vil ta ca. et år.

Energibruken i samfunnet må bli mer effektiv. IEA peker på at halvparten av reduksjonen i klimagassutslippene må tas gjennom energieffektivisering. Dette følger vi opp. I vår bad jeg Jan Reinås lede arbeidet i Lavenergiutvalget. De fremmet sin anbefaling i juni, og jeg vil følge opp dette arbeidet videre.

I den nye regjeringsplattformen har vi sagt at vi skal lage en handlingsplan for energieffektivisering i bygg, men når det gjelder energieffektivisering, må vi jobbe bredere og legge til rette for gradvise innstramminger.

Den nye tekniske forskriften for bygg gjelder fra 1. august i høst. Den setter nye krav til bedre og mer miljøvennlig energibruk i bygg – i praksis mer isolasjon, tettere vinduer, mer bruk av fornybare energikilder. Samtidig har Regjeringa sendt et forslag til Nytek på høring, med ytterligere, strengere krav. I industrien er det kanskje aller mest å hente når det gjelder å spare antall kilowatt. Enova har brukt 0,5 milliarder kr på energieffek-

tiveringstiltak i industrien bare i år. Det er mer enn det som er brukt til enøk i industrien i alle andre år tidligere til sammen. Vi satser systematisk på energiomlegging. Den økte satsinga gjennom Enova har gitt gode resultater. Siden 2006 og fram til og med juli i år er det gitt tilskudd til prosjekter med et forventet energiresultat på om lag 7,5 TWh pr. år. Jeg vil spesielt peke på fjern- og nærvarmesatsinga. Vi har gått fra en situasjon hvor fjernvarme nærmest var en ikke-løsning i Norge, til at vi i dag har utbygd fjernvarmerør i 19 av landets 20 største byer. Enova har nå utløst investeringer på 6 milliarder kr i fjernvarmenett.

Jeg har også lyst til å nevne at vi har styrket NVEs kapasitet når det gjelder konsesjonsbehandling. Det er en nødvendighet for å få fornybarsatsinga ytterligere forsterket. Kapasiteten er nær fordoblet i 2009 sammenlignet med 2005.

Jeg har også lyst til å nevne at vi er i en situasjon når det gjelder konkret gjennomføring av prosjekter, hvor vi har bygd ut nær dobbelt så mye vind- og vannkraft som de andre nordiske landene i perioden 2006–2008. Så gjennom det som skjer gjennom konsesjonsbehandlinger, kommer det også konkrete resultater.

For å forsterke dette ytterligere ble vi i høst enig med Sverige om prinsippet for utvikling av et felles marked for elsertifikater, med oppstart fra 2012. Vi har, som Stortinget er kjent med, også kommet med en overgangsordning som skal sørge for framdrift i prosjektene fram til den dato, og vi går inn og gir tilbakevirkende kraft for vannkraftverk med byggestart etter 1. januar 2004 og installert effekt inntil 1 MW.

Så er det også slik at nett er en forutsetning for fornybarsatsinga. Skal satsinga på fornybar energi lykkes, er det helt avgjørende å få kuttet produksjonen til nettet og få energien fram til forbrukerne. Det vil kreve betydelige investeringer i nett framover, både innenlands og mot utlandet. Og jeg er innstilt på at vi skal gjøre den jobben.

Så ser vi at det er miljøutfordringer knyttet til nettutvikling, og den diskusjonen vi nå bl.a. ser i forbindelse med Sima–Samnanger-overføringa, illustrerer nettopp hvilke konflikter som er knyttet til både utbygging av fornybar energi generelt og nett spesielt.

Så vil jeg i avslutninga av mitt innlegg bare henvise til det store arbeidet som nå skjer rundt CO₂. Det er mulig at vi i Norge nå ser på det som den naturligste ting i verden at vi i 2010 skal bruke 3,5 milliarder kr på CO₂-prosjekter. Det er naturlig på den måten at CO₂ er en del av løsningsa, men det er definitivt et løft og en satsing som aldri før har vært gjort i dette landet for å få på plass en økologi som vil rense CO₂ fra fossile energikilder. Det trengs for å lykkes i klimakampen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Henning Skumsvoll (FrP) [12:31:27]: Vannkraft er den billigste og mest miljøvennlige fornybare energien vi har. Vil statsråden vurdere å gjennomgå de allerede verne- de vassdrag for å se om mer vannkraft kan tas ut fra disse vassdragene?

Statsråd Terje Riis-Johansen [12:31:47]: Det foreligger ingen planer om å gjøre det. Det vi nå ser, er at vi har et formidabelt potensial innenfor særlig småkraftutbygging. Det ligger mange saker til behandling i NVE, og NVE har også sjøl stipulert et potensial utover det som så langt er sendt inn av konsesjonssøknader, som er betydelig. Så de neste årene ser vi for oss en god og fornuftig utbygging av vannkraft i Norge – mye av det innenfor den nevnte småkraften, mye av det også innenfor opprustning og utvikling av eksisterende kraftverk – som i sum vil bidra til at vi skal øke vår produksjon av fornybar energi innenfor de rammene som gjelder for politikken på dette området.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [12:32:45]: Statsråden varsler en oljemelding, og den er fra Fremskrittspartiets side etterlengtet og hjertelig velkommen.

Nå har en også registrert opplysningen om at SV i dag har snudd når det gjelder TFO-ordningen, som de tidligere mente var udemokratisk. SV har åpnet for Goliat tidligere, og i innstillingen står det også at SV og en så å si samlet komité – minus Kristelig Folkeparti – ønsker å åpne for attraktive leteområder. Så det bør ikke være noe i Stortingets signaler som betyr at en ikke skal være offensiv også fra Regjeringens side.

Men for den offentlige debatt sin del vet man at Oljedirektoratet tidligere har framlagt ulike scenarier for hvordan Olje-Norge vil bli under gitte forutsetninger. Denne scenariotenkningen har en fått masse ros for tidligere, også politisk, men nå, plutselig, får en ikke lenger lov til å framlegge den offentlig. Kan statsråden sørge for at ODs scenarier igjen kan bli gjenstand for offentlig debatt, og ikke bare hemmeligholdt i Regjeringen?

Statsråd Terje Riis-Johansen [12:33:47]: Til det siste spørsmålet: OD har sjøl fattet en beslutning med hensyn til denne scenariojobbinga og framlegginga av det. Hvis en skal bruke scenarier i forbindelse med olje- og gasspolitikken framover, mener jeg det er viktig at en forholder seg til de mer faglige innganger knyttet til ressurs spørsmål, knyttet til forvaltning, og i så fall begrenser seg noe når det gjelder mer politiske vurderinger opp mot f.eks. ulike klimaregimer.

Til innledningen av representanten Solvik-Olsens spørsmål vil jeg nok mene at når det gjelder den offentlige debatt om olje og gass og om energipolitikk for øvrig, tror jeg vi alle hadde vært tjent med at litt mer av debatten var fokusert på substans, sak og innhold, og litt mindre på en eller annen form for – jeg hadde nær sagt – kriminologi, knyttet til hvilke representanter og hvilke partier som har ulike synspunkter.

Siri A. Meling (H) [12:35:04]: Når en investerer innenfor energiområdet, enten en gjør det som privatperson eller som bedrift, gjør en det med tanke på langsiktighet. Det er ofte store og dyre investeringer, og det betyr at vi er helt avhengig av å ha en forutsigbarhet med hensyn til rammevilkår. Da er jeg litt inne på den saken vi har diskutert i Stortinget med hensyn til budsjett og biodiesellavgift. Dette har skapt mye uforutsigbarhet for dem som ønsker å

investere i miljøvennlig teknologi og i miljøvennlige løsninger. Høyre er opptatt av at vi skal ha en forutsigbarhet som gir trygghet for denne typen investeringer.

Mitt spørsmål til statsråden er hva statsråden vil gjøre for å gjenskape tillit til denne regjeringen med hensyn til å gjøre miljøvennlige investeringer fremover.

Statsråd Terje Riis-Johansen [12:36:01]: Jeg er uenig i den problemstillinga som blir tatt opp. For det første er det ikke slik at det er uforutsigbarhet knyttet til det å investere innenfor biobransjen, som vil være et marked framover, når en vet at det kommer et innblandingskrav. Så rammen for det er på plass.

Når det gjelder miljøteknologi for øvrig, vil jeg – for å begynne i den ene enden – nevne at når Regjeringa foreslår og Stortinget i dag vedtar å bruke 3,5 milliarder kr innenfor miljøteknologi knyttet til fangst og lagring, kan jeg ikke skjønne hvilke signaler som skal sendes utover det, med tanke på at bransjen skal utvikle seg videre.

Når vi nå har inngått en avtale med Sverige om i en prosess fram mot 2012 å starte opp et grønt sertifikat-marked, er det et veldig godt signal; det er en tydelig ramme rundt satsinga innenfor fornybar energi. Det jeg med det sier, er at jeg mener at vi nå utvikler et rammeverk for energipolitikken i Norge som er tydelig og forutsigbart, og der bransjen vet hva den skal forholde seg til.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:37:31]: Vi skriver snart 2010. I denne sal har det vært stor enighet om vindkraft. Vi har det beste vindkraftkartet i Europa. Da Bondevik II-regjeringen gikk av i 2005, var vi nesten halvveis til det målet vi hadde satt på 3 TWh innen 2010. Nå skrinlegges dette vindkraftmålet av denne regjeringen i det budsjettet vi i dag behandler, og det er kanskje like greit når vi har klart å øke produksjonen med 0,4 TWh – altså 0,1 TWh pr. år siden 2005. Det er jo ikke så mye pr. år, og da tar jeg med den valgkampsatsingen som var på vindkraft sommeren 2009.

Ser statsråden at Regjeringens skrinlegging av vindkraftmålet på 3 TWh kommer som et resultat av den rødgrønne politikken nettopp når det gjelder vindkraft, på grunn av at vi har så gode ressurser som vi har?

Statsråd Terje Riis-Johansen [12:38:31]: Jeg mener det er et problem for den politiske debatten at en til tider hopper over helt faktiske realiteter rundt saker. Det mener jeg representanten Hjemdal nå gjør seg til talsmann for.

I 2005 var kostnaden med å bygge ut vind i Norge 0,41 kr pr. kWt. I 2008 er den 1,5 kr pr. kWt. Hvis representanten Hjemdal mener at det ikke har noen betydning hvor mange TWh – hvor mange kWt – vi får bygd ut, er jeg helt uenig. Jeg mener det er en debatt som er veldig upresis når det gjelder virkemidler og resultater. Oppi dette har vi hatt en finanskrisen som har bidratt til at investorene er forsiktige med hvor de bruker pengene sine, og de ønsker å sitte og avvente. Vi har satt av mer penger enn noen annen regjering, vi har gjort mer på dette området enn noen gang. Likevel ser vi at kostnadene har nesten firedoblet seg i løpet av noen få år. Det er klart det gir re-

sultater. Jeg mener at det å gi inntrykk av at det ikke betyr noe, er helt feil.

Borghild Tenden (V) [12:39:42]: I forkant av klimatoppmøtet i København har det vært lagt vekt på Regjeringens internasjonale arbeid med CO₂-fangst og -lagring. Statsråden var også inne på det i sitt innlegg her i dag. Et av den rød-grønne regjeringens klareste løfter fra 2005 var fullskalarensing av gasskraftverk på Kårstø innen 2009. Gjennom de sakene som har blitt forelagt Stortinget om fremdriften for rensing av Kårstø, er det fremdeles uklart når og hvordan dette skal skje. Hvilke signaleffekter tror statsråden dette gir utad?

Statsråd Terje Riis-Johansen [12:40:20]: I vinter vedtok vi å ta en større integrasjonsstudie, sette i gang et mer offensivt arbeid når det gjelder situasjonen på Kårstø. Signaleffekten hvis vi ikke hadde gjort det, kunne vært at vi hadde sittet med et gasskraftverk på Kårstø som ikke gikk, som ikke slapp ut CO₂, samtidig som vi da ville vært i gang med bygging av et rensesanlegg i milliardklassen. Det er ikke god miljøpolitikk. Svaret mitt her blir litt av det samme som på det forrige spørsmålet: Vi er nødt til å forholde oss til realitetene rundt de prosjektene vi diskuterer. Vi kan heller ikke her komme bort fra at vi for noen få måneder siden satt med en helt uklar driftssituasjon når det gjelder Kårstø. Jeg er veldig overrasket hvis representanten Tenden mener at vi uansett skal bygge et rensesanlegg på Kårstø, om det verket står stille eller om det går.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Torstein Rudihagen (A) [12:41:43]: Det er leit at ein debatt om avgift på biodiesel har skugga over tidenes miljøsertifikasjon i statsbudsjettet, ein samla miljøinnsats i budsjettet som aukar med 17 pst. til nær 38 milliardar kr. Det er ein stor auke i tiltak mot nedhogst av regnskog, investeringar i kollektivtiltak og jernbaneutbygging, fornybar energi, energieffektivisering og miljøteknologi, for å nemne det mest vesentlege.

Eg er einig i det som er sagt tidlegare i debatten i dag, at olje- og gasssektoren òg i framtida vil vere svært viktig. Men han må gjerast meir miljøvenleg. Utsleppa må ned, utviklinga av teknologi for fangst og lagring av CO₂ på Kårstø og Mongstad er eit stort økonomisk og teknologisk lyft, men vi har ikkje råd til ikkje å satse for fullt på dette.

Vasskraft, annan fornybar kraft-produksjon og energieffektivisering blir enda viktigare framover. Derfor blir Fornybarfondet og Enova styrkte. Ein budsjettauke på 60 mill. kr til NVE som m.a. vil føre til ein betre kapasitet for konsesjonsbehandling er òg ei satsing på fornybar energi. Grøne sertifikat frå 2012 og ei overgangsordning fram til desse er på plass, vil òg vere store bidrag til den same utviklinga.

2010 er FN's internasjonale år for vern av mangfaldet i naturen. Å sikre naturmangfaldet er høgt prioritert i Miljøverndepartementet sitt budsjett for 2010. Nasjonalparkplanen blir i all hovudsak fullført i løpet av neste år. Når

vi stadig vernar nye område, vil den enkelte kommune få lagt band på store delar av arealet sitt. Det er etter mitt syn avgjerande viktig at staten medverkar til at desse kommunane får utnytta det verdiskapingspotensialet som er i den unike naturen. Det er no etablert eit verdiskapingsprogram på naturmangfaldområdet i 2009, og i budsjettet for 2010 ligg det no ein samla innsats for verdiskaping knytt til naturvern på nær 26 mill. kr. Eg meiner at denne satsinga må haldast oppe i tida framover. Folk i bygdene har levd av og med fjell og natur i generasjon etter generasjon. Naturen har vore ein del av livsgrunnlaget og identiteten. Derfor ligg det djupt forankra at ein skal bruke, men ikkje forbruke, naturen. Derfor er det òg viktig at vi no får ein lokal forvaltingsmodell.

Komiteen har i budsjettinnstillinga klargjort at avgjerslesmyndigheita skal liggje hos det interkommunale styret som denne forvaltingsmodellen legg opp til. Samstundes skal den statlege forvaltaren som kjem, vere sekretær for styret, bidra med kompetanse, medrekna forskings- og erfaringsbasert kunnskap. Det har vore noko motstand mot at denne forvaltarstillinga skulle vere statleg, men med denne rolleavklaringa bør dette kunne bli ei svært god ordning. Det er òg viktig at desse forvaltarstillingane så langt råd er, blir plasserte i lokale kompetansesentra som nasjonalparksentra eller andre informasjonssenter som f.eks. villreinsentra.

Statens naturoppsyn får ein sterk auke i budsjettet. Oppsynet har store oppgåver når det gjeld å ta vare på dei nasjonale miljøverdiane og førebyggje kriminalitet. Men det er òg viktig at oppgåvene og rolla til dei lokale fjellstyra og tilsyna ikkje blir svekte. Det er ressursløseri og ineffektivt om SNO og fjellstyra skal gjere dei same oppgåvene. Heilt sidan SNO vart oppretta i 1996, har det mange plassar vore stor irritasjon og til dels konflikt grunna at SNO og fjellstyra har trakka i dei same beda. No må det ryddast opp i dette, og den oppryddinga må fleire departement ta del i. Det må her vere ein føresetnad at fjelltilsyna skal ha ei sentral rolle og ei sikker finansiering framover.

Eg har for min del hatt møte med leiinga både i Fjellstyresambandet og i SNO, og eg opplever ein sterk vilje til å få til eit godt samarbeid framover. Det er oppgåver nok til alle, og eit godt samarbeid vil utnytte kompetansen betre og styrkje begge partar. Eg vil vise til at ein samla komité i innstillinga føreset at SNO og fjellstyret kjem fram til ei avtale som m.a. omfattar SNOs tenestekjøp av fjellstyret. Vidare seier komiteen at det er viktig at oppgåvene gjennom tenestekjøp er likast mogleg frå år til år, slik at fjellstyra kan byggje opp nødvendig kompetanse.

Etter mitt syn vil gode vilkår for fjellstyret vere klokt og rasjonelt og bidra til lokal respekt og ansvar for naturvern og naturforvaltning.

Henning Skumsvoll (FrP) [12:46:54]: Fremskrittspartiet er opptatt av at vi har et differensiert næringsliv som har forutsigbare rammebetingelser i form av skatter og avgifter. En forutsetning for at norsk industri kan konkurrere med liknende utenlandske bedrifter, er at staten gir bedriftene de samme avgifter og skatter som blir pålagt industrien i de konkurrerende land. Tilgang på nødvendig

energi til forutsigbare priser på langsiktige kontrakter er en forutsetning for at industrien skal utvikle seg. Ingen er villig til å investere i industrien dersom energitilgangen i et langsiktig perspektiv er usikker.

Norge er i den heldige situasjon at nesten 100 pst. av den elektriske energien kommer fra vannkraft. Med utbyggingen av vannkraft i hele Norge kom også industriutbyggingen. Den kraftintensive industrien har utviklet seg til å bli verdensledende. Mye av kraften har denne industrien bygget ut selv.

I de nærmeste ti årene blir mye av kraften gjenstand for hjemfall. Blir industrien pålagt skatter og klimaavgifter når nye energikontrakter skal inngås, kan det bety at industrien flytter til land med lavere avgifter på miljø og energi.

EU vedtok i 2008 en revisjon av kvotehandelsdirektivet for å hindre at landenes industri blir utsatt for karbonlekkasje. Karbonlekkasje medfører at industribedrifter i Norge flytter til land med lavere miljø- og energiavgifter.

Fremskrittspartiet gir Regjeringen ros for at ordningen med grønne sertifikater fra 2012 blir teknologinøytral. Det som ennå er uklart, er hvordan overgangsordningene til de grønne sertifikater vil bli utformet. Fremskrittspartiet er enig i at det er nødvendig med forskning på fornybar energi. Norsk industri har alle muligheter til å bli storeleverandør av utstyr til både vind- og solenergiproduksjon. Det som imidlertid er svært viktig, er at vi utnytter de vannreserver som ennå finnes igjen i landet. Her finnes den billigste energien som kan omgjøres til elektrisitet. Innførte varige vern av flere vassdrag bør nå revurderes.

Fremskrittspartiet deler fullt ut komitéleder Erling Sandes syn på at småkraftproduksjon som bygges ut i verne- de vassdrag, bør kunne økes fra 1 MW til 3 MW. Dessverre deler ikke Regjeringen Sandes syn på en slik økning. Grønne sertifikater vil nok medføre at det blir produsert mer elektrisk kraft. Problemet med kraftnettet eksisterer i dag og vil bli vesentlig forverret. Statnett har planer om utbygging og opprusting av hovednettet de neste ti årene på 40 milliarder kr. For å klare det har Statnett bedt om en statlig tilføring på 4 milliarder kr til egenkapitalen for å gjennomføre det store nettprogrammet. Dette er avslått av Regjeringen, samtidig som størstedelen av overskuddet fra både Statkraft og Statnett går direkte inn i statskassen.

LO-sjef Roar Flåthen sier i et oppslag i Energinyheter følgende:

«Vi må komme oss bort fra en situasjon hvor det er statsbudsjettet som bestemmer hva Statkraft har muligheter til å investere i.»

Det samme kan også sies om Statnett.

Fremskrittspartiet har i sitt alternative budsjett foreslått at Regjeringen bes legge fram for Stortinget en sak om hvordan man skal bedre egenkapitalsituasjonen for nett- opp Statnett. Uten en storsatsing på nett de kommende år vil det forbli store problemer med forsynings- situasjonen flere steder.

Regjeringen ser ikke ut til å ville utforme en helhetlig plan for norsk energipolitikk. Fremskrittspartiet ønsker en samlet plan som omfatter energi, miljø, industri og infrastruktur. En slik plan vil være nødvendig for å forme

framtidens norske energi-, miljø- og industripolitikk. Regjeringens vegring når det gjelder utarbeidelse av en samlet plan har mange paralleller til Regjeringens vegring når det gjelder privatisering på flere samfunnsområder.

Bjørn Lødemel (H) [12:51:36]: Det har vore nokre spennande og lærerike månader i energi- og miljøkomiteen.

Noreg er og skal vere ei energistormakt, og våre enorme ressursar vil sikre ein høg levestandard i mange år framover. Noreg er størst på rein fornybar energi i Europa, og det forpliktar oss også til å ta eit stort ansvar i klimapolitikken.

Høgre ønskjer ein offensiv nettpolitikk som legg til rette for ei storsatsing på rein fornybar energi. Vi treng større kapasitet i nettet både innanlands og til Europa, og det må takast større omsyn til dei negative konsekvensane som luftleidningar har for miljø, viktige landskapsområde og folk sin livskvalitet.

Dersom Noreg skal vere ein stor eksportør av rein fornybar energi, treng vi eit nett som kan handtere dette, og det hastar med å kome i gang med planlegging og utbygging. Det forundrar meg at Regjeringa ikkje er langt meir offensiv på dette området.

Nettkapasitet er like viktig for å byggje ut rein fornybar energi som vegnettet er for å utvikle andre delar av samfunnslivet.

Høgre foreslår at det blir greia ut eit såkalla supernett i sjøkabel langs kysten for å kunne handtere vindkraft til havs, innanlands kraftoverføring langs kysten og kraftoverføring til utlandet. Vi må gjere eit val om vi skal «låse» straumen inne i Noreg, eller om vi skal forsyne Europa med rein fornybar energi. Vi har allereie i dag rikeleg med straum for innanlands behov.

Høgre vil knyte Noreg langt sterkare til Europa med kablar både til kontinentet og til Storbritannia. Det vil også opne opp for å kunne elektrifisere sokkelen til ein langt rimelegare pris enn det som har vore tenkt til no. Elektrifisering av sokkelen med norsk vasskraft er også ein spennande tanke i ein klimarekneskap. Eit større forbruk og fleire som kan dele på kostnadene, vil også få positive konsekvensar for straumprisen i Noreg.

Stor kapasitet mot Europa vil gje store inntekter for staten og eigarane av kraftproduksjonen og linjenettet. I dag får staten, fylkeskommunane og kommunane over 55 milliardar kr frå kraftproduksjonen. Det nye kablesambandet til Nederland blir nedbetalt i løpet av tre–fire år, og med ei levetid på 50 år er dette eit godt bilete på at desse investeringane er svært lønsame, og at det hastar med å kome i gang med å byggje ut meir.

Noreg har også eit stort ansvar for å leggje til rette for at rein fornybar energi frå Noreg kan vere med på å gjere Europa i stand til å nå klimamåla.

Eit nytt supernett langs kysten, som ein ryggrad mellom produksjon til havs og produksjon innanlands, kan redusere behovet for dei største linjene inne i landet. Dersom ein kan bruke fjordane som tilkomst til eit slikt nett, vil det også kunne spare viktige landskapsområde og skjemma utbygging.

Dersom Noreg blir knytt sterkare til Europa med kablar, kan det føre til auka straumprisar for kraftkrevjande industri og andre forbrukarar. Det må vi også vere opne på og ta med i ei samla vurdering.

Høgre ønskjer at det blir oppnemnt eit fagleg utval som skal gå gjennom dei ulike teknologiske løysingane som kan gje sikkerheit og meir skånsam kraftoverføring gjennom sårbare naturområde i framtida, herunder bruk av jord- og sjøkabel. Det vil bli stort behov for ny kabelteknologi som kan gje større kapasitet, sikrere overføringar og lågare kostnader. Dette gjeld både for jord- og sjøkabel.

Teknologibedriftene treng eit sterkt signal om at vi ønskjer ei utvikling på dette området. Ei slik marsjordre kan samanliknast med den enorme teknologiutviklinga vi har sett i oljeindustrien dei siste tiåra, og norsk kompetanse kan bli eksportert på same måten som han blir i oljeindustrien. Høgre meiner vi må setje oss store mål om å vere i fremste rekkje i denne utviklinga.

Høgre med fleire føreslår at det blir utarbeidd retningslinjer for framføring av kablar i sentralnettet som opnar for auka bruk av jord- eller sjøkabel i konfliktområde, og der alternativ kabling kan redusere konfliktnivået og belastninga på miljøet.

Statnett og andre planlegg utbygging av linjettet ut frå politiske retningslinjer, der ein i praksis seier nei til bruk av kabel for dei høgaste spenningane. Dette gjer at dei store negative konsekvensane som luftspenn har for miljø, viktige landskapsområde, nærføring til busetnad og folk sin livskvalitet, blir lite vektlagde når det skal planleggjast nye linjer.

Vi ser at dei nye 420 kV kraftlinjene som er planlagde i Hardanger og mellom Fardal og Ørskog, har svært store negative konsekvensar for Fjord-Noreg, som er kåra til verdas fremste reisemål og eit av UNESCO sine verdsarvsområde. Det ville vere tragisk om vi skulle få fleire hundre kilometer med gigantiske kraftgater gjennom fjordlandskapet på Vestlandet, noko som ville vere svært øydeleggjande for Noreg som reisemål, og for livskvaliteten til tusenvis av innbyggjarar.

Vi treng ein ny nettpolitikk, og det hastar. Høgre ber om at det blir sett fortgang i dette arbeidet og håpar at regjeringspartia også ser nytten av det.

Tor-Arne Strøm (A) [12:56:57]: Norge har enorme konkurransefortrinn innanfor energisektoren. Vi er rike på naturressurser, og vi er dyktige til å forvalte ressursene slik at det kan skapes arbeidsplasser og velferd gjennom dem. Det har vi bevist med olje og gass i over 40 år. Nå står vi i startgropen hva gjelder fornybar energi.

Klimakrisen og finanskrisen har begge satt sitt preg på verden og Norge de siste årene – og de siste dagene. Det handler om å redusere CO₂-utslipp og trygge økonomi og arbeidsplasser. Med satsing innanfor fornybar energi avhjelper vi begge disse målsettingene. Verden kommer til å trenge både olje og gass i mange tiår framover. Samtidig står en ny industri innanfor energisektoren og banker hardere og hardere på døren. Når det gjelder ny fornybar energi, har vi kommet et godt stykke på vei her hjemme. Det blir grønne sertifikater i 2012. Forpliktelser i EUs for-

nybardirektiv vil bli en annen pådriver, ikke minst i forhold til formuleringene i Soria Moria.

Vi trenger alle arbeidsplassene som kan skapes innen energisektoren. Vi trenger industriell utvikling. Dette kan vi best få til ved å se helheten i denne sektoren og få til en samhandling mellom de forskjellige aktørene på tvers av bransjer. Vi må sette oss sammen for å sørge for størst mulige ringvirkninger innen energisektoren. Når vi snakker om ny fornybar energi, er det landbasert vindkraft som er kommet lengst. Vindkraft er ypperlig å kombinere med vannkraft – en industri vi har skapt store verdier gjennom, i over 100 år. Med vindkraft og vannkraft på land kan vi også gjøre oljeaktiviteten langs kysten vår mer bærekraftig gjennom elektrifisering, ikke minst i Norskehavet og Barentshavet, hvor det er ny aktivitet. Og et annet viktig poeng: Ved å se disse områdene for energiutvinning samlet og få aktørene til å samhandle har vi større sjanse til å øke ringvirkningene utover det den enkelte industrien skaper for seg selv. Denne samhandlingen bør også inkludere synliggjøring av muligheter for infrastruktur som leverandørindustrien på land har behov for, ikke minst i forhold til – som det er sagt her tidligere – nettkapasiteten.

Det er ikke snakk om enten olje og gass eller ny fornybar energi. Det er snakk om både-og. Som nevnt trenger vi arbeidsplasser. Vi må styrke de naturbaserte og teknologiske konkurransefortrinnene vi har i petroleumssektoren, og samtidig bygge nye innenfor fornybar energi.

Det som også er veldig viktig, er arbeidet med faglig saksbehandling for nye energiprojekter. Det har de senere årene vært en stadig økende mengde av søknader vedrørende disse prosjektene knyttet til utbygging av fornybar energi. Blant annet av den grunn har NVE blitt tilført økte midler de senere årene. Saksbehandlingstiden er fremdeles for lang. Den må ned. La oss bruke ressursene våre på en forsvarlig måte. En skal både ha noe å leve for og noe å leve av.

Så til slutt: De grå utsiktene for norsk industri akkurat nå er også et varsel om hvordan framtiden ser ut. Hvis den norske oljevirkksomheten går mot slutten, er det også betydelige ringvirkninger i forhold til denne industrien. Prisen for å holde havområdene stengt er mindre arbeid for norske bedrifter. Denne problemstillingen bør være åpenbar i debatten om oljevirkksomheten i Nord-Norge.

Det er ikke gratis å stenge havområdene for petroleumsvirksomhet. Om gevinsten ved å åpne områdene står i forhold til risikoen, er en debatt som må tas ut fra faglige utredninger og ikke minst ut fra den forvaltningsplanen som vi står framfor. La ikke følelsene løpe av gårde med oss i en slik debatt. La oss bruke kunnskapene, så vi kan gjøre dette på en forsvarlig måte. La oss få en skikkelig gjennomgang, slik at vi gjør de riktige tingene, og slik at vi kanskje fortsatt kan ha en sameksistens mellom fisk og olje.

Eva Kristin Hansen (A) [13:01:33]: På starten av 1990-tallet var diskusjonen om bærekraftig utvikling det som preget miljødebatten, med bl.a. Gro Harlem Brundtland i spissen. Vi snakket om å ha en utvikling som jorden kunne tåle, hvor man så forbruk i den rike delen av

verden, velstandsutvikling i den fattige delen av verden og bekjempelse av fattigdom i sammenheng med miljøproblemene. Jeg mener at erkjennelsen av hvor tett miljø- og fattigdomsproblemet faktisk henger sammen, er enda viktigere nå enn tidligere. Derfor mener jeg at selv om debatten her i dag åpenbart mest har et nasjonalt fokus, så er det riktig å løfte blikket litt.

På onsdag skal utenriks- og forsvarskomiteens budsjett diskuteres, og det henger nært sammen med det vi diskuterer i dag, fordi nasjonal og internasjonal politikk henger sammen. Vi har kunnskap om og vet hvor dramatiske konsekvenser klimaendringene får for den fattige delen av verden. Vi vet hvor avgjørende det er at den rike delen av verden legger om sin energiproduksjon og satser på utvikling av ny teknologi. Vi vet hvor avgjørende det er at vi bekjemper fattigdom for å sette land i stand til å få en utvikling som ikke bidrar til ytterligere forverring av verdens miljøproblemer. For det er et faktum at det er de fattigste som rammes hardest ved bl.a. klimaendringene. Hvis ikke vi får bremsset opp den globale temperaturøkningen, vet vi hvordan det vil påvirke tilgangen til bl.a. rent vann og til mat, og vi vet hvordan stormer, ustabil vær og havstigning vil ramme store deler av verden. Og vi vil få store utfordringer med å håndtere klimaflyktninger i årene som kommer.

Det å diskutere fattigdom og miljø i sammenheng er utfordrende for oss som er fra den rike delen av verden, fordi vi har en rekke moralske dilemma. Vi har bygd opp vår velstand med et stort uttak av naturressursene, og vi har et stadig økende forbruk, med tilhørende forurensning og utslipp av klimagasser. Spørsmålet vi da bør stille oss, er: Kan vi nekte andre deler av verden å ha den samme utviklingen som vi har hatt? Kan vi si til de fattigste i verden at de ikke skal kunne kjøre bil, ikke skal kunne øke forbruket sitt, ikke bruke naturressursene sine og oppnå den samme velstanden som vi har? Vi kan ikke si det, men vi kan heller ikke tåle at de gjør alle de feilene som vi har gjort, for det vil ikke kloden vår tåle.

Når i-landene, som utgjør under 20 pst. av verdens befolkning, står for nesten 40 pst. av verdens klimagassutslipp, sier det seg selv at vi har en utfordring i vår del av verden, ikke minst her i Norge. Vi må ha en fornuftig forvaltning av våre naturressurser i forhold til den energi- og miljøpolitikk vi fører nasjonalt. Vi er et olje- og gassproduserende land med det store ansvaret det innebærer. Vi må satse mer på fornybar energi og miljøvennlige transportløsninger. Vi må redusere klimagassutslippene våre nasjonalt, samtidig som vi bidrar til å begrense utslippene i de fattigste landene gjennom bl.a. utvikling av teknologi og overføring av den.

Derfor er det også viktig at land som Norge bruker penger på bistand, selv om det er uenighet i denne salen om det. Og det er det samme partiet som er mest skeptisk til klimaendringene, som er mest imot å bruke penger på bistand, og som mener det er riktig å kutte halvparten av bevilgningene til NORAD, 60 pst. av regionbevilgningene til Afrika og nesten halvparten av bevilgningene til satsing på miljø og bærekraftig utvikling. Partiet heter for ordens skyld Fremskrittspartiet.

Jeg mener det er riktig å bruke penger på bistand direkte til klimatiltak som redusert avskoging og klimatilpassning, ikke på bekostning av, men i tillegg til bistand knyttet til helse, utdanning og demokratiutvikling. Det handler også om å gjøre land i stand til å styre sin egen utvikling, bl.a. til å håndtere miljøproblemene.

Ting henger sammen. Det vi gjør i Norge, og det vi gjør internasjonalt, betyr noe. Det er også derfor jeg hadde lyst til at vi skulle løfte blikket litt her i dag, og jeg inviterer alle i energi- og miljøkomiteen til også å delta i debatten som utenriks- og forsvarskomiteen skal ha på onsdag.

Dag Ole Teigen (A) [13:05:56]: Det føles veldig passende at energi- og miljøkomiteens budsjettinnstilling debatteres samtidig som klimatoppmøtet i København begynner.

Norsk klimapolitikk har ambisiøse målsettinger for utslippsreduksjon. Internasjonalt er det nok i første rekke tiltakene mot avskoging i utviklingsland og arbeidet for CO₂-rensing på Mongstad som følges med særlig interesse.

Som medlem av finanskomiteen er jeg også opp-tatt av arbeidet for å innrette skatte- og avgiftspolitikken på en slik måte at den stimulerer til miljøvennlighet. I Arbeiderpartiets partiprogram heter det:

«Hensiktsmessig bruk av skatter og avgifter kan gi betydelige positive klimamessige gevinster. Arbeiderpartiet vil søke skatte- og avgiftsmessige virkemidler som kan bidra på en mest mulig kostnadseffektiv måte til miljøvennlig økonomisk utvikling.»

Vi vet at økonomiske incentiver virker. Derfor er det gunstig å innrette systemene slik at en betaler for utslipp, for på den måten å ta opp i seg de eksterne kostnadene det har for samfunnet.

Det som er gunstig for meg, kan være ugunstig for samfunnet som helhet. Derfor bør miljøutslipp prises. Noen ganger kan det også være hensiktsmessig å foreslå avgiftsreduksjoner for lave utslipp, slik vi gjør med engangsavgiften for registrering av bil, slik at en stimulerer til omlegging fra høye til lave utslipp.

I 2010-budsjettet foreslås det en CO₂-avgift på bruk av gass til oppvarming, som har til hensikt å sikre at gass ikke konkurrerer ut mer miljøvennlige alternativer. Mye har vært sagt og skrevet om utfasingen av avgiftsfritak for biodiesel på autodieselavgiften.

Jeg skal ikke bidra til at det blir flere runder på det nå, bare si at de overordnede prinsippene, som jeg tror et stort flertall her er enige i, må være at forurenser skal betale, og at skatte- og avgiftssystemet må tilpasses slik at det gir mest mulig hensiktsmessige incentiv til å fremme gode løsninger for miljøet og med tanke på utslippsreduksjoner.

Så kan man helt sikkert mene ulike ting om hvordan de prinsippene skal gjøres om til praktisk politikk i hver enkelt konkret sak. Men et utgangspunkt i dette tilfellet var bl.a. at fritaket bidro til at avgiften samlet sett ble redusert og dermed gav feil miljøincentiver.

I 2010-budsjettet fortsetter omleggingen av bilavgiftene i en mer miljøvennlig retning. Effektkomponenten i engangsavgiften reduseres for å gi rom for økning av CO₂-komponenten. På den måten blir det lavere engangsav-

gift for miljøvennlige biler og høyere avgift for biler med høyere utslipp. Det økonomiske incentivet for å velge biler med lave CO₂-utslipp forsterkes og vil stimulere til mer miljøvennlig bilpark.

De siste årene har det vært en klar reduksjon i utslippene fra nye biler, og det ser ut som om CO₂-komponenten kan være forklaringen på mye av utslippsreduksjonene. Flere biler har fått redusert engangsavgiften med så mye som 40 000–50 000 kr. For åtte år siden var de gjennomsnittlige CO₂-utslippene fra nye personbiler litt over 180 gram pr. kilometer, og fem år senere var det nesten like høyt. Til sammenligning har utslippene falt fra 177 til 152 g/km bare fra CO₂-utslipp ble innført som en hovedkomponent i avgiften i 2007 og fram til i år. Regjeringens målsetting er at gjennomsnittlig CO₂-utslipp for nye biler skal være 120 g/km i 2012.

Til slutt to ting som er omtalt i finansinnstillingen, og som jeg vil nevne i denne sammenheng:

For det første er ny miljøvennlig teknologi et avgjørende bidrag for å oppnå klimapolitiske målsettinger. For 2010 ble det foreslått 100 mill. kr gjennom Innovasjon Norge til denne nye satsingen, som ikke har vært inne på statsbudsjettet før. Gjennom stortingsbehandlingen ble rammen økt med ytterligere 40 mill. kr.

For det andre har vi manglet markedet for avfallsforbrenning. Avfallsforbrenningsavgiften har flere positive miljømessige effekter. Samtidig er bransjen bekymret for at avgiftsforskjeller mellom Norge og Sverige kan få konsekvenser for norsk fjernvarmeutbygging og føre til økt transport ved at norsk søppel kjøres til svenske anlegg. Fram til revidert budsjett er det bedt om en gjennomgang av miljøkonsekvensene for å finne ut mer om hva som er de beste løsningene.

Tove-Lise Torve (A) [13:10:29]: Møre og Romsdal har i flere år vært et underskuddsområde på elektrisk kraft. Det er vi fortsatt. Dette medfører store utfordringer, spesielt for vår kraftforedlende industri. Underdekningen gir i perioder både høyere strømpris og høyere overføringskostnader til industrien i vårt fylke.

Hydro Aluminium Sunndal stengte i vår ned produksjonen i det eldste produksjonsanlegget, Su3, pga. markedssituasjonen for aluminium. Markedet har nå tatt seg opp igjen, og Hydro vurderer fortløpende mulighetene for oppstart av Su3. Men dessverre har rammevilkårene for aluminiumsindustrien i Norge blitt dårligere.

Statnett har varslet økte nettatariffer grunnet store investeringer, blant annet overføringskabler til kontinentet, NorNed-kabelen. Norsk industri og norske forbrukere av sentralnettet må altså finansiere Statnetts tilrettelegging av eksport av strøm til utlandet. Det er rimelig at industrien bidrar til finansiering av linjer til områder med underdekning i Norge, som Møre og Romsdal, men det oppleves urimelig at vår industri skal finansiere eksporten av energi til utlandet. Dette oppleves som et paradoks når Møre og Romsdal er et underskuddsområde for elektrisk kraft.

Aluminiumsindustrien i Norge forsynes med ren vannkraft. Det er vanskelig å akseptere at industrien skal betale CO₂-avgift på vår rene og fornybare vannkraft. Dette med-

fører en betydelig økning i energikostnadene, som igjen påvirker aluminiumsindustriens rammevilkår. Jeg mener at Regjeringen må arbeide for at norsk industri skal få kompensasjon for CO₂-avgiften.

Disse varslede endringene i rammevilkårene gjør situasjonen vanskeligere for oppstart av Su3 på Sunndalsøra. Det vanskeliggjør også videre satsing på aluminiumsindustrien i Norge. På lengre sikt kan rammevilkårene medføre at aluminiumsindustrien flagger ut til deler av verden der energikilden er urensset gasskraft eller kullkraft. Her kan vi nevne f.eks. Hydros etablering i Qatar, der de går på urensset gasskraft.

I tillegg til tap av verdiskaping, viktige arbeidsplasser og kompetanse vil også det globale miljøet tape på utflagging av aluminiumsindustrien, da det totale klimautslippet vil øke betraktelig.

En slik utvikling med økte klimautslipp er stikk i strid med det Regjeringen og det rød-grønne flertallet på Stortinget ønsker. Derfor forventer jeg at Regjeringen setter i gang tiltak for å unngå at aluminiumsindustrien flagger ut av Norge.

Eirin Kristin Sund (A) [13:13:26]: Dette er en budsjettdebatt, og budsjettdebatter er jo slik som budsjettdebattene skal være. Men dette er en budsjettdebatt som er enda mer enn en vanlig budsjettdebatt, for det er jo slik at de pengene vi legger på bordet på de ulike områdene i dag, som skal gjelde for det neste året, er viktige i forhold til hvordan vi skal møte de klimautfordringene som står framfor oss. Norge er et lite land, og om vi er store i mange andre sammenhenger, så blir det litt merkelig for meg å høre flere representanter her. Jeg skjønner politikken vesen – det er posisjon og opposisjon – men nå skal verdens ledere sitte nede i København der de skal prøve å få de store landene til å bli med på en avtale, der de skal snakke om å få på bordet hvem det er som skal betale, når avtalen er kommet på plass, og hvordan vi skal innfri de målene som en hel verden har satt, til 2020. Det er gedigent – det er stort. Regjeringen har sagt at vi skal forplikte oss, og statsrådene – begge to – har i dag bekreftet at vi skal ikke bare forplikte oss, vi skal også levere, når avtalen er i havn, og forhåpentligvis om en kort stund også er i havn i forhold til en juridisk bindende avtale. Jeg sier ikke at debatten her blir liten, men det blir likevel en merkelig debatt.

Jeg stiller meg undrende til Kristelig Folkeparti, som jeg oppfatter at veldig ofte har stått sammen med de rød-grønne og også sentrumspartiene for å finne de gode løsningene for bl.a. klimaspørsmålet, og hvis man tar for seg programmene både til Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti, er det veldig mye som er likt, og hvis man ser på budsjettinnstillingene, er det veldig mye som er likt. Da skjønner ikke jeg helt at Arbeiderpartiet blir definert som en klimaversting. Jeg skjønner politikken vesen, at det er viktig å vise at Arbeiderpartiet på et eller annet slags vis ødelegger for SV eller for Senterpartiet, men det er så mye som forener oss, og da tenker jeg at det blir viktig at de partiene i sentrum og blant de rød-grønne som har sagt noe om hvor de står nå, og hvor de skal, klarer å finne løsningene på dette sammen etterpå.

Erling Sande hadde et spørsmål til representanten Ketil Solvik-Olsen knyttet til klimapanelet. Representanten Ketil Solvik-Olsen svarte ikke på spørsmålet. Det spørsmålet handlet altså ikke om hva representanten Ketil Solvik-Olsen mener om Regjeringens politikk, men om hva Fremskrittspartiet tror på. Tror de at klimakonklusjonene til FNs klimapanel skal være retningsgivende for politikktutformingene på dette området? Og hva mener egentlig Fremskrittspartiet skal være grunnlaget for de beslutningene som skal tas her i Stortinget? Tror ikke engang Fremskrittspartiet på 2-gradersmålet? Ser ikke Fremskrittspartiet at det er en kjempestor fattigdomsutfordring i verden? Og hva er da Fremskrittspartiets oppskrift på å nå disse målene?

Even Westerveld (KrF) [13:16:45]: Jeg registrerer at representanten Sund er opptatt av Kristelig Folkepartis politikk, og hva vi er enige med Regjeringen om. Det er hyggelig, men jeg skal bruke min debut her på talerstolen til å snakke om noe vi ikke er så enige om, nemlig oljeaktivitet utenfor Jan Mayen.

Stortinget behandlet forvaltningsplanen for Norskehavet våren 2009, og i den tar Regjeringen de første skrittene mot petroleumsaktivitet utenfor Jan Mayen. Jeg registrerte også at representanten Serigstad Valen signaliserte enighet med Kristelig Folkeparti i vår sterke skepsis mot denne prosessen. Det legges til alt overmål opp til at man skal lete etter olje og ha aktivitet så nær som 30 km fra kysten utenfor Jan Mayen, mens man utenfor Finnmark har en grense på 50 km. Det er grunn til å spørre hva som er forskjellen på Finnmarkskysten og kysten utenfor Jan Mayen i så henseende. Er det bare at det bor velgere langs Finnmarkskysten? Vi i Kristelig Folkeparti mener at det burde være en grense på 120 km, fordi vi vet at oljeutslipp er den største risikoen ved petroleumsvirksomhet, og derfor bør man ha tilstrekkelig responstid ved et eventuelt utslipp.

Kristelig Folkeparti er også av den oppfatning at vi i det hele tatt ikke bør åpne for en slik leteprosess utenfor Jan Mayen, av respekt for naturen og av respekt for føre var-prinsippet. Kristelig Folkeparti har derfor i dag et forslag som ligger utdelt, hvor vi foreslår å innstille den planlagte åpningsprosessen som Regjeringen har lagt opp til.

Erling Sande (Sp) [13:18:39]: Eg tek ordet for å kommentere eit par ting som har kome fram i debatten. Eg tenkte eg skulle starte med ein visitt til Kristeleg Folkeparti – ikkje til førre talar, men til representanten Hjemdal, som frå Stortingets talarstol oppsummerer dei siste fire åra med at det har vore «pause innan fornybar energi», og at ingen ting har skjedd.

Det er lov å vere utolmodig. Det er òg Senterpartiet på dette området, men det gjev ikkje nokon rett til å vri på sanninga. Det hadde tent Kristeleg Folkeparti til ære å vere noko meir ærleg i høve til det som har skjedd på området fornybarpolitikken. Tala talar, som det heiter, og i perioden 2006–2008 kom det altså i drift 3 TWh ny fornybar energi – vesentleg meir enn det som kom dei tre føregåande åra, under Bondevik II-regjeringa. Det var sakshandsama pro-

sjekt tilsvarande 1,5 TWh, som også er meir enn det som Bondevik II-regjeringa fekk til på like lang tid.

Så til Framstegspartiet. Representanten Solvik-Olsen svara ikkje på spørsmålet i replikkordvekslinga. Éin ting er å seie at ein tek FN sitt klimapanel sine rapportar på alvor, og det er jo eit stort steg, synest eg, sett med Framstegspartiets auge. Men eg skal gje representanten frå Framstegspartiet ein sjanse til å gå eit steg vidare: Heilt uavhengig av Regjeringa sine prioriteringar, meiner Framstegspartiet at klimapanelet sine anbefalingar knytte til CO₂-kutt for å nå 2-gradersmålet skal vere grunnleggjande for norsk politikk, eller skal det ikkje vere det? Det er et heilt essensielt spørsmål, som eg gjerne skulle hatt svar på.

Så eit lite tilleggsspørsmål om nett. Det har frå representanten Solvik-Olsen fleire gonger vore hevda, og no òg frå denne talarstol, at Statnett ikkje har fått nokon nye signal når det gjeld nett, inkludert at Statnett ikkje er kjent med dei nye retningslinene som var lagde fram av Regjeringa, og også presentert for denne salen. Det er i så fall oppsiktsvekkjande. Og sidan det er blitt sagt frå denne talarstolen, føler eg òg behov for å spørje – sidan eg sjølv ikkje er kjend med desse signala – kor kjem desse signala frå? Altså: Kva for uttalar er det som har kome, i offentlegheita eller i offisielle papir, slik at vi på Stortinget skulle ha ein sjanse til å bli kjende med det?

Til slutt spør representanten Grimstad i Framstegspartiet om eg og Senterpartiet framleis har mål om tak på 3 MW ved utbygging i verna vassdrag. Vi meiner faktisk at det er verknaden av verneformålet som må vere avgjerande i forhold til utbygging, og at det er feil å setje ei slik grense på 1 MW. Vi vil fortsetje å kjempe for vårt syn i storting og i regjering når det gjeld det.

Statsråd Erik Solheim [13:22:03]: Jeg vil helt på slutten av debatten bringe den tilbake til det den egentlig handler om, nemlig Miljøverndepartementets og Olje- og energidepartementets budsjett for 2010. Hvis man ser på budsjettene, ser man at Kristelig Folkeparti i bunn og grunn er så enig med Regjeringen som det går an å få blitt og samtidig ikke være medlem av Regjeringen – litt opp her, og litt ned der – men i all hovedsak er Kristelig Folkeparti 99,9 pst. enig med Regjeringen hvis man ser på budsjettet. Det borger for et godt samarbeid framover.

Fremskrittspartiet er et klart opposisjonsparti. Det har det alltid vært i miljøpolitikken. Men det jeg undrer meg mest over, er Høyres budsjett. Jeg vil særlig gjøre Stortinget oppmerksom på Høyres forslag der, som ikke har vært framme i debatten til nå, om å kutte 70 mill. kr i budsjettet til Direktoratet for naturforvaltning i Trondheim. Det er å kutte mer enn halvparten av budsjettet til Direktoratet for naturforvaltning i nettopp det året som vi nå går inn i, som altså er naturmangfoldets år. Det viktigste direktoratet, det viktigste offentlige redskapet i naturmangfoldet, skal altså kuttes slik at det mer enn halveres i det kommende året. Direktoratet for naturforvaltning er også viktig når det gjelder villaksen, som Høyre var inne på tidligere i debatten, og det er selvfølgelig viktig for iverksettelsen av det rovdyrforliket som Høyre har vært med på. Kort

sagt: På de aller fleste av naturområdene er Direktoratet for naturforvaltning helt avgjørende. Så jeg undrer meg over hva slags miljøpolitiske signaler som ligger her. Men det har jo også et sosialt, økonomisk og ansettelsesmessig forhold. Hvis man skal kutte mer enn halvparten av budsjettet med budsjettvirkning for 2010, skjønner alle at det ikke er noen annen måte å gjøre det på enn å sparke halvparten av de ansatte – og gjøre det umiddelbart. Hvordan i all verden skal man ellers få til en budsjettvirkning for 2010 som er på mer enn halvparten av budsjettet?

Det er mulig at dette bare er ment som et demonstrasjonsforslag, som ikke kan settes ut i livet i virkelighetens verden. Men hvis Høyre mener å fremme budsjettet for virkeligheten, må jeg få lov til å spørre om hva dette er. Jeg vil også spørre Høyres representanter for Sør-Trøndelag om å forklare dette. Man har ingen mulighet til å opprettholde et separat direktorat for naturforvaltning i Trondheim hvis mer enn halvparten av de ansatte skal sparkes. Så dette er en merkelig miljøpolitikk og en aldeles merkelig politikk overfor de ansatte, som jo har arbeidstakerrettigheter i det norske samfunnet som burde være vel kjent.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:24:40]: Det er alltid kjekt å høre på debattar der Kristeleg Folkeparti blir rost for gode forslag og for ein god politikk. Det som då blir litt skuffande, er å sjå at alle dei gode forslaga blir stemde ned gong på gong. Dersom regjeringspartia, med SV i spissen, synest at det verkeleg er så gode forslag, vil eg oppmode representantane til å stemme for dei gode forslaga frå Kristeleg Folkeparti. På den måten kan miljøpolitikken bli betre.

Representanten Sund kom i stad med eit angrep på Kristeleg Folkeparti for måten me legg fram forslag på, også i denne budsjettdebatten. Eg må seie at det som er litt skuffande, når eg oppfattar det som om det i Stortinget er ganske stor einigheit om å kjempe for ein meir radikal miljøpolitikk, er at eg opplever Arbeidarpartiet som ein bremskloss for å få dette til. Derfor vil eg gå vidare med eit anna eksempel, som eg meiner er utruleg viktig. Når ein i dag står i starten av forhandlingane i København, synest eg det er flott å kunne ha eit perspektiv der Noreg går i front, der me kan vere eit føredøme, der me kan vise at me verkeleg tek utfordringane på alvor. Det er eit spesielt prosjekt i Canada, eit oljesandprosjekt, der Noreg representert ved Statoil går inn på eit oljesandfelt på 1 100 km². Det er eit prosjekt som er utruleg skadeleg for miljøet. Derfor ønskjer eg å nytte moglegheita til å utfordre regjeringspartia på at dette er ei sak ein kan seie nei til. Oljesandutvinning er den mest klimaintensive måten å utvinne olje på. CO₂-utsleppa er vesentleg høgare enn frå offshore oljeproduksjon på norsk sokkel. Statoils metode for utvinning av oljesand er basert på ein injeksjon av vassdamp som løyser opp bitumen frå sanden. Metoden føreset massiv bruk av naturgass til produksjon av vassdamp, som igjen fører med seg store CO₂-utslepp.

Kristeleg Folkeparti var sterkt imot at Noregs største energiselskap, Statoil, som har staten som den store majoritetsaksjonæren, skulle gå inn i dette prosjektet. Det gav Kristeleg Folkeparti klårt uttrykk for allereie i 2007, då

investeringar for 12 milliardar kr blei kjende. Derfor har vi også lagt fram eit forslag der regjeringspartia får moglegheit til å kunne uttrykkje det mange av representantane, særleg frå Senterpartiet og SV, uttrykte i valkampen, nemleg den same skepsisen til eller motstanden mot oljesandprosjektet i Canada som det Kristeleg Folkeparti har. Me skal opptre og bruke midla våre slik at me er føredøme for andre. Når me skal inn i krevjande internasjonale forhandlingar, hadde eg håpt at Noreg kunne gå endå meir i front. Derfor er det viktig for meg at me følgjer opp dei store orda i handling her. Det er ei viktig miljøsak, og eg oppmodar representantane for regjeringspartia til å støtte opp.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [13:27:52]: Jeg har først lyst til å si takk til Eva Kristin Hansen, som kom inn og ikke bare var med på å løfte debatten, men også blikket vårt til dem i verden som allerede i dag har en mye større utfordring knyttet til fattigdom og klimaendringer.

Så en liten visitt til miljøvernministeren. Ja, Kristelig Folkeparti og Regjeringen er nok enige om mye. Vi ønsker litt mer skogvern. Vi ønsker å bruke litt mer penger på villaksen, få litt bedre bestandsmål i forhold til rovdyr og litt mer penger til friluftsliv. Men ellers er vi nok enige om mye.

Jeg har lyst til å utfordre statsråden angående to merknader som flertallet har. Det ene går på forholdet til frivillighet. Det står i en merknad at man ønsker å ta et «krafttak i folkehelsearbeidet med fokus på friluftsliv». Det er også fremmet et forslag fra Høyre og Kristelig Folkeparti om en egen stortingsmelding, men det er det ikke flertall for i salen pr. i dag. Men merknaden har flertallet bak seg. Hvordan vil statsråden følge opp denne merknaden? Det er en viktig merknad i forhold til forebyggende helsearbeid.

Så har jeg lyst til å henlede oppmerksomheten på en annen merknad om frivillige organisasjoner. Det er jo mange frivillige organisasjoner som får grunnstøtte gjennom Miljøverndepartementet. Der ber flertallet om at man skal ha en total gjennomgang av kriteriene for støtte. Når vil denne gjennomgangen bli gjort? Vil den bli forelagt Stortinget før budsjettet for 2011, slik at det er mulig for alle å vite hva man eventuelt har å forholde seg til for 2011 som driftsår?

Så til representanten Sund, som er opptatt av at vi må forene oss, og ikke skape avstand. Jeg tror ikke det har stått på Kristelig Folkeparti når det gjelder det å forene. Kristelig Folkeparti var vel, sammen med Venstre og Høyre, en av drivkreftene bak et klimaforlik. Vi drog Regjeringen i riktig retning. Men det er altså slik at vi kan jo ikke dra hverandre i riktig retning hvis vi ikke møtes. Nå har klimakameratene to ganger skriftlig – i brev – bedt om et møte for å rydde opp i noe som vi er uenige om. Vi får beskjed om at statsministeren og de parlamentariske lederne på regjeringssiden vil møtes i januar, etter København-møtet. Men det at vi skulle møtes etter København, var vi enige om i 2008, så dette er jo ingen nyhet. Men vi har fortsatt ikke fått et konkret svar på vår forespørsel i tilknytning til den konkrete saken som Stortinget diskuterte for noen uker tilbake.

Og til representanten Sande: At vi ikke klarte å oppnå en vindkraftmålsetting på 3 TWh med det beste vindkraftkartet i Europa, er for meg ikke noe annet bevis enn at det har vært en pause i fornybarproduksjonen.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [13:31:14]: Det har kommet opp litt ulike argumenter og påstander i debatten. Jeg vil kommentere noen av dem.

Først til energiministeren, som kritiserer sine kritikere for at de ikke forholder seg til realitetene. Blant annet var det vel Kristelig Folkeparti som fikk gjennomgå for Kårstø, fordi det er meningsløst å bygge et renseanlegg for et gasskraftverk som ikke går. Det er jeg helt enig i. Derfor sa Fremskrittspartiet allerede i 2005–2006 at Kårstø-rensingen i sin daværende form burde legges på is, og et bedre prosjekt burde komme opp. Men det er ikke et forsvar for Regjeringens politikk. For Regjeringen har jo fram til det siste året sagt at Kårstø skal renses i 2009. Og skulle man faktisk kunne gjøre det, måtte man begynt å bygge dette i 2006, for det tar jo tre år å bygge. Dermed er det fullstendig mangel på realiteter når Regjeringen kritiserer sine kritikere, for Regjeringen har altså ikke noe forsvar når de selv ikke satte i gang prosjektet i 2006. Eller kunne Odd Roger Enoksen allerede da vite at gasskraftverket ville stå rolig i 2009? Det tviler jeg på at han kunne forutse.

Dette viser bare at Regjeringen ikke hadde noen mulighet til å innfri sitt løfte. Så kan en godt etterpå finne gode argumenter for hvorfor det var bra at det ikke skjedde likevel, men det er ikke på grunn av Regjeringens ønskede politikk, tvert imot, det er fordi Regjeringen hadde urealistiske forventninger.

Igjen kommer en da inn på problemet med at helheten, langsiktigheten og forutsigbarheten ikke er til stede i energipolitikken fra Regjeringens side. Av og til er de heldige, en del ting går på business as usual, men de lange linjene som faktisk hadde gjort at vi hadde fått utløst flere prosjekt enn det som nå har skjedd, har vi ikke hatt.

Det at vi har fått noen prosjekt, er det ingen tvil om. Men jeg blir litt overrasket over den listen som dras opp. For hvis man sier at det har blitt realisert så og så mye vind og vann i 2006–2008, er det rød-grønne prosjekt eller er det Bondevik-prosjekt som er realisert? Hvis man tar vekk Saudafallene, hvor mye er det da igjen? Poenget er at mange av de prosjektene som Regjeringen nå skryter av, er prosjekt som de selv ville stoppet med SV i regjering. Mye av dette brukte Stoltenberg i valgkampen, men der var det enda høyere tall. Det inkluderte jo bl.a. to gasskraftverk som denne regjeringen egentlig skulle sett ikke var der. Så dette blir jo veldig lite realitetsorientert og egentlig mest manipulasjon.

Så kom Eirin Sund nok engang med klimapjatt. Da henviser jeg bare til Dokument nr. 8:97 fra 2006–2007. Alle svarene står der. Les det, så skal ikke jeg bruke tid på talerstolen.

Til representanten Sande: Vi har sagt at vi legger føre var-prinsippet til grunn. Er det så vanskelig å forstå? Det betyr ikke at vi av den grunn lytter til FNs klimapanel og sier at de skal føre norsk klimapolitikk. Men vi har lagt fram våre tiltak. Jeg tror heller ikke Regjeringen kopierer

FNs klimapanels anbefalinger ordrett. I så fall hadde det jo ikke vært vits i å ha f.eks. Klimakur-prosjektet.

Når det gjelder signal på nett: Tor Inge Akselsen, informasjonssjef i Statnett, sa i Aftenposten i 2007 at skal Regjeringen komme med nye pålegg til Statnett, må de få det i konkret vedtaks form, og det var ikke kommet. Da vi hadde høring om dette, sa han det samme. Det sa også Energibedriftenes landsforening. Det er ingen nye signaler fra Regjeringen i nettpolitikken.

Tove-Lise Torve (A) [13:34:39]: Jeg er, som mange andre her i salen, opptatt av tiltak som vil redusere klimautslippene. Det er jo slik at aluminium er et grønt metall som verden trenger og vil ha – heldigvis. For ved å bytte ut det tyngre stålet med lettmetallet aluminium i ulike transportfartøy som f.eks. biler, båter, tog eller fly vil disse fartøyene bruke mye mindre drivstoff, og CO₂-utslippet vil reduseres. Aluminiumet kan også resirkuleres nærmest uendelig. Derfor er det viktig for meg å få fram at i elektrolyseprosessen av aluminium produseres det 2 kg CO₂ pr. kg aluminium. Produseres aluminium på vannkraft, blir CO₂-utslippet fortsatt på 2 kg. Men med gasskraft stiger utslippet til 8 kg, og med kullkraft til hele 18 kg pr. produsert kg aluminium. Denne kunnskapen må innebære at det tas grep internasjonalt for å sikre at det grønne metallet må produseres på vannkraft eller annen fornybar energi.

Jeg har en sterk oppfordring til bilprodusentene som satser på miljøvennlige biler. De bør selvsagt satse på å bruke mest mulig aluminium i bilene sine fordi dette innebærer lavere drivstoffbruk. I tillegg bør de selvsagt kun benytte seg av aluminium produsert på vannkraft eller annen fornybar energi. Jeg mener at dette moralsk og etisk er det eneste korrekte med tanke på klimautfordringene.

Folk blir heldigvis mer og mer klimabevisste, og det medfører bl.a. økt etterspørsel etter miljøvennlige biler. Mange er villige til å betale litt mer for å bidra til reduserte klimautslipp. Jeg tror at mange er villige til å betale noen tusen mer for sin miljøvennlige bil dersom de vet at den er produsert på aluminium basert på vannkraft eller annen fornybar energi. Slike biler bør derfor etter mitt syn merkes som ekstra klimavennlige, og dermed også få reduserte avgifter utover det som finnes i dag. Kanskje kan det bli et tema i behandlingen av statsbudsjettet neste år.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:37:05]: Representanten Ropstad fra Kristelig Folkeparti følger opp Kristelig Folkepartis gjennomgangstone i denne debatten: De roser på den ene siden representanten Eva Kristin Hansen for å løfte nivået på debatten og løfte blikket, men insisterer selv på å holde seg til hacking på regjeringens partiene, som står Kristelig Folkeparti langt nærmere i miljøpolitikken enn Kristelig Folkepartis venner i Fremskrittspartiet og Høyre. Representanten Ropstad later som om han ikke vet hvordan parlamentarismen fungerer når han utfordrer SV til å stemme for ethvert godt forslag som kommer fra Kristelig Folkeparti. Det er en retorisk bumerang, all den tid SV har fått gjennomslag for langt mer av Kristelig Folkepartis miljøpolitikk enn det Kristelig Folkeparti noen gang selv har fått til i regjering.

Vi har fått til regnskogsatsing, rensing av utslippene – som Kristelig Folkeparti stod for for to perioder siden – og mål for utslippskutt, som bokstavelig talt er uendelig mange ganger bedre enn det Kristelig Folkeparti fikk til da de reiste til Kyoto og forhandlet norske utslipp opp. Dermed faller Kristelig Folkeparti sitt rasjonale sammen. En kan ikke, med ryggen rak, framstille det som om SV er offer for et klimafiendtlig Arbeiderparti, all den tid Arbeiderpartiet beviselig fører en bedre klimapolitikk enn Kristelig Folkeparti. Arbeiderpartiet renser faktisk Kristelig Folkepartis utslipp.

Derfor er det trist å høre på at Kristelig Folkeparti gjennomgående i denne debatten har valgt å snakke mer om SV, som kanskje er det partiet som står Kristelig Folkeparti nærmest i klimapolitikk, enn å snakke om dem som er framtidens ofre for klimaendringer. Sånn sett har Kristelig Folkeparti vist et ansikt i debatten som jeg var ukjent med, til jeg kom inn på Stortinget.

Presidenten: Presidenten må nok legge til grunn at kunnskap om parlamentarismen antas å være likelig fordelt i salen, men ellers er man velkommen til gode innlegg.

Statsråd Terje Riis-Johansen [13:39:00]: Jeg skal komme med noen korte kommentarer til ting som har kommet opp i debatten.

Det første jeg vil kommentere, er det representanten Skumsvoll sa om at overgangsordninga med grønne sertifikater var uklar. Det er feil. Det er lagt fram et opplegg fra meg om det. Jeg redegjorde også kort for det i innlegget jeg holdt i stad. Jeg har også svart på det i brevform til komiteen i Stortinget. Så det mener jeg er presist kommunisert – og presist i innhold.

Så tok representanten Lødemel opp forhold knyttet til kabling. Da jeg hørte det innlegget, ble jeg litt usikker på hvordan komiteen sjøl mener de vedtak og prosesser komiteen hadde i forrige periode, er å tolke. Realiteten er at vi i forrige periode hadde en egen sak om det som går på nett. Det var en behandling i komiteen, og det var en behandling i salen. Så nettpolitikken i Norge har nylig vært til behandling. Det er sagt at kabel skal vurderes ved ulike prosjekter. Det er også sagt at kabling er mest aktuelt når en kommer ned på de lavere spenningsnivåene. Grunnen til denne vurderinga er kompleksiteten når det gjelder kabling, kostnaden ved dette, og også implikasjonene knyttet til kabling i forhold til omgivelsene.

Så tar representanten Solvik-Olsen opp flere temaer. Hovedpoenget er vel knyttet til om prosjektene er blå-gule eller rød-grønne. Jeg må si at jeg er glad for fornybarprosjekter, uansett om de skyldes vedtak fattet av Bondevik II, Bondevik I eller den rød-grønne regjeringa. Men jeg vil nok si til opposisjonen at hvis det er sånn at de mener at de prosjektene som er gjennomført i forrige periode, skyldes en politikk gjennomført før 2005, så bør retorikken endres noe i forhold til den kritikken som kommer fra samme hold.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:41:33]: Grunnen til

at eg teiknar meg igjen, er representanten Snorre Serigstad Valens innlegg.

Mitt perspektiv i debatten har ikkje vore å hakke på korkje Senterpartiet eller SV, sjølv om mi oppfatning har vore at dei kanskje har ønskt å gå litt lenger enn Arbeidarpartiet. Det kan vere at eg tek feil, men det er mitt inntrykk.

Grunnen til at eg vil minne Stortinget om nokre gode forslag som Kristeleg Folkeparti har, er at eg ønskjer å vere ein konstruktiv opposisjon, som kan vere med og bidra til at politikken blir trekt endå lenger – at me får ein endå betre miljøpolitikk. Og når me kjem med gode forslag, håper eg at regjeringspartia kan sjå på forslaga – vurdere dei, og så eventuelt støtte dei.

Det me har sett i denne budsjettbehandlinga, er at me – i alle fall etter Kristeleg Folkepartis syn – har hatt mange gode forslag, som er blitt stemde ned gong etter gong. Det synest eg er trist. Eg hadde håpt at me kunne bidra til – i fellesskap – å trekkje Noreg lenger.

Eg vil peike spesielt på eit representantforslag som ligg til behandling, som regjeringspartia kan sjå på. Det gjeld Statoils oljesandproduksjon i Canada. Eg oppfattar det sånn at gjennom det prosjektet bidreg Noreg, som majoritetsseigar i Statoil, òg til å halde oppe ein produksjon som me ikkje ønskjer. Eg hadde håpt at me heller kunne gått ein veg der det blei mindre fossil energi, i staden for meir, sånn som me legg opp til.

Eg er stolt av mitt eige parti. Den dagen eg melde meg inn i Kristeleg Folkeparti, var rett etter at partiet hadde gått ut av regjering på ei miljøsak. Me veit at viss me ikkje tek ansvar for klimautsleppa våre, vil det ramme framtidige generasjonar, og det vil ramme verdas fattige hardest. Det er ein av dei viktigaste verdiane – og grunnane – til at eg engasjerer meg i dag. Når representanten Serigstad Valen går hardt til angrep på venene mine, vel eg å kalle dei som er einige med meg i ulike spørsmål, vener.

Eg har ikkje behov for å stå og forsvare Framstegspartiet, sjølv om eg har notert meg gode lyspunkt i denne debatten. Men det eg har behov for, er heller å forsvare Høgre, og for så vidt Venstre, som saman med Kristeleg Folkeparti var med og pressa klimaforhandlingane – då det blei klimaforlik – nokre hakk vidare. Det er eg stolt av. Eg skulle gjerne ønskt at me hadde fått til endå meir av dei gode forslaga som Kristeleg Folkeparti hadde, og som Kristeleg Folkeparti, Høgre og Venstre hadde saman. Men eg noterer meg at Høgre var ein progressiv partner i dei forhandlingane, og eg oppfattar ikkje Arbeidarpartiet for å vere like progressive som det Høgre har vore.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Erik Solheim [13:44:35]: Jeg merker meg at ingen fra Høyre har kommet opp og forklart hvordan det skal være mulig mer enn å halvere budsjettposten for Direktoratet for naturforvaltning uten at det får drastiske konsekvenser for norsk miljøpolitikk, og ikke minst for naturmangfoldet, som er den store saken internasjonalt i 2010, og heller ikke hvordan det skal være mulig å gjøre

det uten å bryte norsk lov, da man jo åpenbart må kvitte seg med ansatte i et tempo som – heldigvis – vanligvis ikke er mulig å gjøre i Norge. Dette er jo en reell uenighet. Dette er en grunnleggende, stor uenighet i miljøpolitikken mellom et bredt stortingsflertall, inkludert Fremskrittspartiet og Høyre. For Fremskrittspartiet foreslår å kutte 7 mill. kr på Direktoratet for naturforvaltning. Jeg er imot det forslaget også, men det er jo innenfor de smakssaker som det er mulig å diskutere i politikken. 70 mill. kr derimot er å underminere hele institusjonen. Jeg anbefaler at vi prøver å diskutere disse store, viktige, grunnleggende uenighetene, istedenfor det som jeg oppfatter som ganske små uenigheter mellom venner.

Jeg sa i mitt tidligere innlegg at Kristelig Folkeparti var 99,9 pst. enig med Regjeringen. Jeg skal korrigere det, for nå har vi fått en matematisk formel for det: Kristelig Folkeparti er 99,4 pst. enig med Regjeringen. Nå har jeg bare drevet frihånds regning av budsjettet der nede i salen, så det er mulig at det kan være desimalen feil, men Kristelig Folkepartis forslag innebærer 25 mill. kr i endring i et budsjett på 4,3 milliarder, og det blir rundt 0,6 pst. Altså: Det er 99,4 pst. enighet med Regjeringen.

Min politiske barnedåp var striden med AKP (m-l). AKP (m-l) hadde én egenskap, og det var at jo nærmere du tilsynelatende stod dem politisk, jo sterkere ord brukte de om deg. De største svikerne var de som var nærmest. De som derimot var helt på andre siden av politikken, hadde de ikke så sterke ord for. Jeg vil anbefale at vi regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre, som jo er grunnleggende enige i alle vesentlige spørsmål i miljøpolitikken, forsøker å diskutere det på en annen måte, nemlig i form av en debatt mellom venner, hvor vi kan forbedre hverandre.

Så vil jeg svare på de to konkrete spørsmålene som Line Henriette Hjemdal tar opp. Vi skal definitivt vurdere spørsmålet om en stortingsmelding om friluftslivet. Jeg har ikke tatt stilling til det her og nå, men la oss vurdere det. Friluftsliv er utrolig viktig. Jeg deler også helt ut det synet at frivillige organisasjoner er sentrale på friluftslivsområdet. Det er også riktig at Regjeringen de siste par-tre årene har vektlagt naturmangfold og naturmiljø som de viktigste satsingsområdene på Miljøverndepartementets budsjett, og at det derfor ikke har vært rom for en tilsvarende økning på friluftslivet, som ellers kanskje kunne vært naturlig. Hvis Stortinget ønsker å få en gjennomgang av de midlene som Miljøverndepartementet har til fordeling til frivillige organisasjoner – det er ganske små midler – skal Stortinget selvsagt få en slik gjennomgang i form av budsjett eller på en annen måte, slik at det blir anledning til å diskutere det.

Siri A. Meling (H) [13:47:41]: Statsråd Solheim gir seg ikke, han vil gjerne ha en kommentar fra Høyre med hensyn til det kuttet på Direktoratet for naturforvaltning, og det skal statsråden få.

Det er klart at 70 mill. kr er mye, men vi får ta det som et signal om at Høyre er opptatt av at vi skal ha effektiv drift i våre administrasjoner og direktorater. Videre synes vi vel gjerne ofte, fra vårt ståsted, at Direktoratet for na-

turforvaltning har en tendens til å detaljregulere i mange saker, også i saker som er bredt diskutert i kommuner og på lokale nivåer. Det er klart at et direktorat som i enkelte tilfeller til de grader er inne og detaljregulerer f.eks. kommunenes disponeringer, har kanskje muligheter for å nedjustere ressursbruken. Jeg tror statsråden må ta dette som et signal. Vi ser at det kan være utfordringer i å foreta et så stort kutt, men ta dette som et signal fra Høyre.

Presidenten: Representanten Line Henriette Hjemdal har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og har derfor kun 1 minutt til rådighet.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [13:49:19]: Jeg er glad for statsråd Solheims regnekunnskaper og også inn ganger med hensyn til de to spørsmålene jeg reiste.

Jeg har lyst til å sitere min siste setning i hovedinnlegget:

«Men vi i Kristelig Folkeparti, vi skal fortsatt presse på fra utsiden av Regjeringen – for at SV og for at Senterpartiet skal få større gjennomslag i klima- og miljøpolitikk.»

Dette var det jeg avsluttet mitt innlegg med, og Serigstad Valen sier at han har sett et nytt ansikt på Kristelig Folkeparti i denne debatten. Ja, men dette er altså Kristelig Folkepartis ansikt. Vi ønsker å presse denne regjeringen, som vi har gjort tidligere, i en mer miljøvennlig retning. Dette ble sagt for en del timer tilbake, og jeg gjentar det gjerne, for dette er Kristelig Folkepartis sanne ansikt. Vi har et forvalteransvar i bunnen for vår politikk, der vi ønsker å gjøre internasjonale tiltak, der vi ønsker å gjøre nasjonale tiltak, og der vi ønsker å legge til rette for grønne tiltak i folks hverdag. Det er Kristelig Folkepartis visjon.

Presidenten: Representanten Ketil Solvik-Olsen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får nå 1 minutt til en kort merknad.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [13:50:39]: Jeg ble litt oppløftet av statsråd Solheims insistering på å få et svar. I debatten denne gangen, og for så vidt i klimadebatten, har opposisjonen prøvd på det samme mange ganger uten å ha fått det, og derfor har jeg fire spørsmål som jeg håper å få svar på.

Det ene gjelder prinsippet om kvotetildeling til industrien etter 2012: Vil ny industri i Norge få de samme kvotetildelingene som EU, ikke nødvendigvis når det gjelder et nivå, men prinsipielt sett få like store eller like små tildelinger?

Så til prinsippet for biodrivstoffavgift eller alternativt drivstoff-avgift. Hva slags prinsipp vil man legge til grunn? Skal det være det samme for biodiesel som for bioetanol, eller skal det være forskjellig for de ulike greiene?

Så har Arbeiderpartiet etterlyst fritak for CO₂-kostnader for aluminiumsverk. Vil det være en politikk som Regjeringen faktisk vil føre, eller blir det mest en hilsen heim etter at Fremskrittspartiet har fått nei på det spørsmålet mange ganger i denne salen i forrige periode?

Til slutt til Statnett og kabling. Når gav Regjeringen nye instruksjer til Statnett om å kable på et annet nivå enn det de har gjort før? Statnett har alltid hatt beskjed om å vurdere kabling, det er ikke nytt. Spørsmålet er: Er grensdragningen endret de siste 18 årene?

Presidenten: Representanten Snorre Serigstad Valen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får nå 1 minutt til en kort merknad.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:52:02]: Da konstaterer jeg med tilfredshet at det vi har fått fram i de siste innleggene fra Kristelig Folkeparti, åpenbart er en full tilslutning til den miljøpolitikken Senterpartiet og SV står for – slik jeg forstår representanten Hjemdals siste betraktninger. Det setter vi jo veldig pris på, og den tilliten takker vi for.

Men så vil jeg komme med et vennskapelig råd tilbake om den pedagogiske tilnærmingen Kristelig Folkeparti har for å øve innflytelse på Regjeringens miljøpolitikk: Det er nok ikke stadig vekk å spille opp til debatter om hvem som har utrettet mest, for den debatten taper Kristelig Folkeparti. Det hadde vært langt mer konstruktivt den dagen klimatoppmøtet i København starter, å bruke mer tid på det representanten Hjemdal gjorde i sine siste sekunder i innlegget, å snakke om de som rammes av klimaendringene, og det ansvaret vi har for å gjøre noe med det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til debatten i sakene nr. 1–3.

(Votering, se sidene 803, 813 og 815)

Sak nr. 4 [13:53:06]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkning av korleis Miljøverndepartementet varetek det nasjonale ansvaret sitt for freda og verneverdige bygningar (Innst. 71 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 3:9 (2008–2009))

Ola Borten Moe (Sp) [13:53:42] (ordfører for saken): Dette er en forvaltningsrevisjon som riksrevisoren har gjennomført i god tid før Stortingets mål er etterprøvbare, altså i 2020. Det synes vi fra komiteens side er veldig bra, også fordi det gir gode muligheter for nødvendige justeringer i tide. Utgangspunktet er selvsagt Stortinget selv, først i St.meld. nr. 8 for 1999–2000 og deretter i St.meld. nr. 16 for 2004–2005, der tre nasjonale resultatmål ble utdypet, som jeg skal referere for Stortinget:

«Nasjonalt resultatmål 1: Det årlege tapet av verneverdige kulturminne og kulturmiljø som følge av fjerning, øydelegging eller forfall skal minimaliserast og skal innan 2020 ikkje overstige 0,5 prosent årleg.

Nasjonalt resultatmål 2: Freda og fredningsverdige kulturminne og kulturmiljø skal vere sikra og ha ordinært vedlikehaldsnivå innan 2020.

Nasjonalt resultatmål 3: Den geografiske, sosiale, etniske, næringsmessige og tidsmessige breidda i dei vedtaksfreda kulturminna og kulturmiljøa skal betrast, og eit representativt utval av kulturminne skal vere freda innan 2020.»

Jeg skal knytte noen kommentarer til dette. For det første er kulturminnevernet uhyre viktig. Tap her er det ikke mulig å erstatte. Dermed går viktig identitet, kunnskap og historie tapt for nasjonen for all framtid. Denne forvaltningsrevisjonen og påfølgende behandling i komiteen gir Miljøverndepartementet en marsjordre om å sette kulturminnevernet høyere opp på dagsordenen for å nå de målene som Stortinget har satt. Det handler om bedre metodikk, bedre registrering, bedre kontroll og bedre samhandling.

Det rapporten peker på, er klare mangler, som til sammen gjør det relevant å stille spørsmål ved om Stortingets målsettinger – alle tre – er mulige å nå. Det er store mangler i registreringen og i systematikken. Det er enkelte og til dels store mangler ved forvaltningen av ansvarsfordelingen mellom de ulike forvaltningsnivåene. I tillegg peker riksrevisoren på manglende vilje eller evne til å bruke de verktøyene som Stortinget og storsamfunnet har stilt til disposisjon for å løse disse utfordringene.

Det er pekt på fra Miljøverndepartementets side at det i de årene som har gått, er satt av betydelige midler til dette. Det er helt korrekt, men det understreker ytterligere betydningen av å ha god registrering og gode styringssystemer for å få brukt dette på en fornuftig måte.

For øvrig vil jeg vise til de merknadene komiteen har kommet med, og innstillingen for øvrig.

Marit Nybakk (A) [13:57:18]: Det er en viktig sak som Riksrevisjonen har tatt opp, nemlig en undersøkelse om forvaltningen av det nasjonale ansvaret for kulturminner. La meg understreke at både når det gjelder forvaltning, når det gjelder bevaring og bruk av festningsverk, kulturhistoriske bygg, fredede og verneverdige bygninger, må man ta hensyn til den historikk, tradisjon og kultur som anleggene representerer. Det må legges vekt på kunnskap og opplevelse, og vi må ha en rimelig balanse mellom bruk og vern, slik at vi sikrer både det kulturhistoriske og allemannsretten, alt avhengig av hva slags kulturperler vi snakker om.

I tillegg kommer det nasjonale resultatmål nr. 2, som ble nevnt her, om at fredede og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer skal være sikret et ordinært vedlikeholdsnivå innen 2020, et resultatmål som henger sammen med de andre to resultatmålene.

Minimalisering eller, for den saks skyld, forebygging av forfall, kan jo også sikres gjennom forsvarlig og bærekraftig bruk og næringsvirksomhet, f.eks.

Miljøverndepartementet har et overordnet og nasjonalt ansvar for fredede og verneverdige bygg, anlegg og andre kulturminner og et ansvar for å sørge for at Stortingets vedtak på området settes ut i livet. Men også de aktuelle fagdepartementene har et stort ansvar.

La meg nevne at fra min tid som leder av Stortingets forsvarskomite husker jeg hvordan vi strevde med å sikre

de kulturhistoriske perlene som nedlagte festningsverk og andre kulturhistoriske anlegg i Forsvaret representerer – selvfølgelig i kjølvannet av store nedleggelse som gjorde at disse ble tomme. Oscarsborg i Oslofjorden stod i fare for å forfalle, men er reddet ved en bærekraftig kommersiell drift, som innehar den nødvendige respekt for historien og for det monumentet som Oscarsborg er, innenfor etiske rammer.

Ikke alt kan kommersialiseres. Jeg tror ikke selv den mest ihuga markedsliberalist ville finne det særlig opprett eller relevant å foreslå Akershus festning solgt til hotell – det har en strålende beliggenhet og kunne sikkert innkassere mye penger – eller at Trolldhaugen skulle bli restaurant. Vi ønsker ikke en slik utvikling i Norge. Likevel er det grunn til å spørre: Hvor trekker vi grensen for også å sikre bruk av slike anlegg?

Noen av oss har vært i Warwick Castle i England – et slott og en bolig i Warwick som er kjøpt av Madame Tussaud-gruppen og gjort om til et svært levende museum på kommersiell basis. Shakespeares fødested i Stratford-upon-Avon, bare få kilometer unna, er blitt reinspikka business. Som Shakespeare-entusiast synes jeg stedet er helt forferdelig, samtidig som jeg må innrømme at det gir god informasjon om forfatteren og hans samtid, og sikkert er viktig for skoleklasser og studenter. Jeg tror at stikkordet må være å unngå kommersialisering uten å ha etiske og historiske rammer for virksomheten.

La meg til slutt vise til komiteens optimistiske oppsummering, at det enda er gode sjanser for at de strategiske, nasjonale målene for kulturminnepolitikken kan nås innen 2020. Jeg regner med at også miljøvernministeren merker seg det, for dette er det viktig å slå fast på tampen av Kulturminneåret 2009.

Per-Kristian Foss (H) [14:01:29]: For et konservativt parti som Høyre er forvaltning og ivaretagelse av kulturminner en viktig oppgave. Leser man denne riksrevisjonsrapporten – og enda mer: denne innstillingen – er det min konklusjon at kulturminner forvaltes særdeles dårlig i det departementet de i dag ligger under. Jeg skal altså ikke ta til orde for noen flytting til et annet departement, for det tiligger ikke Stortinget, men jeg vil konstatere at med denne innstillingen er det tydelig at kulturminneoppgavene ikke er høyt prioritert i Miljøverndepartementet.

Jeg satt i kontroll- og konstitusjonskomiteen i forrige periode og har vært med på å behandle en del forvaltningsrapporter som til dels retter kritikk mot departementer – av to årsaker: Det ene er at målene som Stortinget har satt, er for ambisiøse. Det andre er at oppgaven rett og slett løses veldig dårlig. Og jeg har eksempler på begge tilfeller. Men den kritikken som rettes i denne innstillingen, oppfatter jeg som noe av det sterkeste jeg har vært med på å avgi av kritikk mot en statsråd. Det er f.eks. sjelden Stortinget finner grunn til å minne statsråden om sitt konstitusjonelle ansvar.

Jeg siterer i innstillingen, på side 13:

«Komiteen finn grunn til å minna om at Miljøverndepartementet er konstitusjonelt ansvarleg overfor Stortinget på dette feltet.»

Feltet gjelder ivaretagelse av samiske kulturminner hvor bevilgningen går til Sametinget. Sametinget er jo ikke konstitusjonelt ansvarlig overfor Stortinget, men det er derimot miljøvernministeren. På dette området, altså samiske kulturminner, sier komiteen at det er kritikkverdige, og man peker på at det ikke finnes oversikter eller rutiner for å avdekke eller registrere samiske bygninger. Det går igjen i omtalen både under Nasjonalt kulturmål 1 og under resultatmålene 2 og 3 at det finnes knapt oversikt, man bruker ikke virkemidler som er tilgjengelige, og man har ingen planer på dette området.

Til slutt sier komiteen:

«Komiteen viser til at Miljøverndepartementet har eit overordna og nasjonalt ansvar for freda og verna bygningar, og eit konstitusjonelt ansvar overfor Stortinget for å syta for at Stortinget sine vedtak på dette området vert sette ut i livet.»

Det er altså andre gang en enstemmig komité, som med andre ord også inkluderer regjeringspartiene, er med på å minne statsråden om hans konstitusjonelle ansvar. Det bør statsråden ta på alvor. Jeg vil ikke engang utfordre ham til å svare – noe statsråden selv var opptatt av å utfordre opposisjonen til å gjøre – men jeg vil utfordre ham til å ta sitt konstitusjonelle ansvar for dette området på alvor, eller sørge for å få det overført til en annen statsråd.

Statsråd Erik Solheim [14:04:43]: Jeg ble litt forbauset over at Stortingets visepresident ikke ønsket at jeg skulle svare i Stortinget, men det skal jeg forsøksvis gjøre.

Jeg er enig i at det framkommer betydelig kritikk fra Riksrevisjonen og også fra en samlet komité. Dette er selvfølgelig en kritikk som vi skal ta meget alvorlig – og også som en spore til bedre håndtering av disse spørsmålene framover. Kritikken kommer også på et hensiktsmessig tidspunkt, fordi den har avleiret seg i regjeringsplattformen. I regjeringsplattformen er det flere punkter som har sin bakgrunn i Riksrevisjonens funn. Det gjelder f.eks. at kulturminneforvaltningen skal forbedres i tråd med Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon, for bare å nevne noe.

Jeg er enig med komiteen i at det er nødvendig å iverksette ulike typer tiltak for å sikre en god måloppnåelse innen 2020. Av de grunnleggende tingene jeg har merket meg spesielt, er behovet for gode fagdatabaser og systematiske styringsdata. Ellers har jeg merket meg de særlig problemstillinger som er trukket fram i sammenheng med forvaltningen av samiske kulturminner, som ble tatt opp av en tidligere taler her. Dette er problemstillinger som allerede er tatt opp. Som jeg har pekt på i mitt svar til Riksrevisjonen i april i år, er arbeidet med klargjøring og spørsmål knyttet til fredningsgrensen for samiske bygninger under utredning i inneværende år. Riksantikvaren har i tildelingsbrevet for 2009 fått i oppdrag å avklare kriteriene for samiske bygninger som kommer inn under kulturminneloven. Departementet vil på bakgrunn av resultatene herfra raskt prioritere å få avklart dette lovs spørsmålet.

Når det gjelder det andre spørsmål knyttet til Sametingets framtidige stilling og rolle innen kulturminneforvaltningen, avventer Miljøverndepartementet videre dialog og

oppfølging etter Stortingets behandling av prinsippmeldingen om samepolitikken i juni.

Det har nå gått ti måneder siden Riksrevisjonen avsluttet sin datainnsamling. I forhold til flere av de temaene komiteen har merknader til, er departementet godt i gang med å planlegge tiltak for å følge dette opp. Jeg vil derfor komme tilbake til Stortinget med et nærmere opplegg for oppfølging av Riksrevisjonens rapport på et senere tidspunkt.

Til slutt vil jeg si at selv om det er grunnlag for kritikk i denne saken, er det ikke grunnlag for Per-Kristian Foss' sterke ord. Jeg vil minne om at budsjettet for kulturminner er drastisk økt under den rød-grønne regjeringen – det er langt mer penger til disse tiltakene. Men penger er selvsagt ikke nok, også god forvaltning hører med.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 816)

Sak nr. 5 [14:07:19]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av adgang til samfunnslivet for personer med funksjonsnedsettelse (Innst. 68 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 3:10 (2008–2009))

Ulf Erik Knudsen (FrP) [14:07:56]: Full deltakelse og likestilling for alle, uavhengig av funksjonsevne, har vært et viktig mål for alle politiske partier siden tidlig på 1990-tallet. Målet med Riksrevisjonens undersøkelse, som vi i dag har til behandling, har vært å finne ut hvor langt vi er kommet i arbeidet med å nå dette målet. Man har altså forsøkt å belyse om tilgjengeligheten til offentlige bygg, anlegg, transportmidler og utearealer er den samme for personer med nedsatt funksjonsevne som for befolkningen for øvrig. Man har også sett på hvordan de statlige virkemidlene på dette området forvaltes.

Vi må konstatere at tilgjengeligheten til sentrale og viktige samfunnsarenaer fortsatt er mangelfull – spesielt hersker det innenfor offentlige bygg, kollektivtransport og uteområder betydelig avstand mellom de fastsatte mål og resultatene. For å konkretisere er komiteen bl.a. overrasket over at ingen av Statsbyggs eiendommer pr. i dag oppfyller alle krav til universell utforming, dvs. tilgjengelighet for alle. Det er spesielt viktig at Nav-kontorene oppfyller kravene til tilgjengelighet, og at staten sammen med kommunene prioriterer dette viktige oppgraderingsarbeidet. Når det gjelder kollektivtransport, mener komiteen at kommuner og offentlige transportselskaper i første rekke må fokusere på å tilrettelegge forholdene for kjøretøy og stasjoner/stoppesteder, slik at tilgjengeligheten økes for grupper med redusert funksjonsevne.

Det er også åpenbart at det er en jobb å gjøre med hensyn til å få oversikt over arbeidet som gjøres. Rapporten viser at de involverte departementer i stor grad mangler informasjon om status, utvikling og måloppnåelse når det gjelder tilgjengelighet, og det er derfor viktig at det blir

utviklet relevante indikatorer og pålitelig statistikk. For å si det i klartekst: Hvis man er usikker på hvor man er, er det vanskelig å finne veien til målet.

En samlet komité mener det er nødvendig å bygge opp en sterkere koordinering på tvers av sektorene for å oppnå bedre resultater på området. Jeg viser her til at Barne- og likestillingsdepartementet er gitt en rolle som pådriver og koordinator i arbeidet. Dette – sammen med ny handlingsplan og at forvaltningen av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven nå er samlet i ett departement – mener komiteen vil kunne bidra til å styrke dette politikkområdet. Etableringen av et nasjonalt indikatorsystem vil kunne legge til rette for økt kunnskap om tilstanden på området og virkningene av iverksatte tiltak. Så her har den nye statsråden i Barne- og likestillingsdepartementet en viktig jobb foran seg med å sikre god fremdrift i det videre arbeidet med ferdigstillingen og implementeringen av indikatorene.

Helt til slutt vil jeg også bemerke viktigheten av at man fortsatt har fokus på brukermedvirkning, da dette er helt avgjørende for å etablere gode løsninger på dette feltet.

Marit Nybakk (A) [14:11:26]: Det er viktig at Riksrevisjonen følger opp hvordan offentlige bygg, transportmidler og uteområder er tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne. Slik følger den opp Stortingets klare vedtak og intensjoner om antidiskriminering og tilgjengelighet og ser hvordan de statlige virkemidlene på dette feltet forvaltes. Det er særlig viktig at offentlige eiendommer oppfyller krav til universell utforming – det er det minste vi kan kreve – i tillegg til transportsektoren, der tilgjengeligheten fortsatt er svært varierende både når det gjelder tog, buss og trikker. Det kan enhver se.

For hørsels- og synshemmede utgjør manglende lesbar og hørbar informasjon til dels store barrierer. Stortinget har flere ganger fattet vedtak om tilretteleggelse for personer med funksjonsnedsettelse. Det ble også fattet viktige vedtak i forrige stortingsperiode, faktisk sent i forrige stortingsperiode, og det pågår et arbeid i regjeringsapparatet for å følge opp dette. Stortinget vedtok en antidiskrimineringslov som var todelt. For det første dreide det seg om forbud mot diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse, men den andre delen av loven er en påleggsløven. Loven pålegger utforming av bygg, jernbanestasjoner, trikkeholdeplasser etc. slik at det er tilgjengelig for alle. Her jobbes det med en forskrift, og det er utarbeidet en handlingsplan. Den handlingsplanen ble lagt fram av daværende barne- og likestillingsminister Anniken Huitfeldt så sent som i år, våren 2009.

I forbindelse med endringen av plan- og bygningsloven arbeider Kommunal- og regionaldepartementet med en forskrift. Jeg har fått opplyst at det der også vil bli angitt hvilke bygg som må tas aller først i et planmessig arbeid for å sikre universell utforming. Det kan f.eks. være slik at vi bør starte med skolebygg og med skolenes utearealer, slik at vi bidrar til trygghet og tilgjengelighet, og til at barn og ungdom med funksjonsnedsettelse får de samme muligheter som andre. En antidiskrimineringslov er et nødvendig grunnlag, men det er de nødvendige påleggene, med tidsfrister for universell utforming og tilpas-

ning, som viser at vi mener alvor. Men tidsfrister er til gjengjeld veldig viktige. Riksrevisjonens rapport viser at de involverte departementene i stor grad mangler informasjon om status, om utvikling og om måloppnåelse når det gjelder tilgjengelighet. Komiteen ser det derfor som viktig at det blir utviklet relevante indikatorer og pålitelig statistikk.

Uansett hvor mye som gjøres nå for å sikre tilgjengelighet og universell utforming, er det helt uakseptabelt at ingen bygg i Statsbyggs bygningsmasse oppfyller krav til universell utforming da Riksrevisjonens undersøkelse ble foretatt. Tilsynelatende blir det stadig bygget nye bygninger uten at det tas hensyn til personer med funksjonsnedsettelse. Hvordan er det egentlig mulig? Og at 40 pst. av bygg- og anleggsforetakene i 2008 sier at de ikke kjenner til universell utforming i byggesektoren, er nesten vanskelig å tro.

Til slutt: Komiteen er også opptatt av brukermedvirkning. Her synes jeg likevel det er grunn til å understreke at dette er et av de få områdene hvor det er etablert et omfattende system for brukermedvirkning på alle forvaltningsnivåer, inkludert kommune- og fylkesnivå. Brukerkompetansen utgjør en viktig del av den samlede kompetansen til Statens råd for likestilling av funksjonshemmede.

Martin Kolberg (A) [14:15:59]: Jeg tar også ordet i denne saken, selv om Marit Nybakk nettopp har gjort det, fordi jeg mener det er veldig nødvendig at vi samlet gjør en tung, politisk markering her. Det faktum som denne rapporten fra Riksrevisjonen viser, er at betydelige grupper i samfunnet faktisk blir utsatt for en direkte diskriminering hver eneste dag. Det faktum at vi i et moderne samfunn som det norske har så mange fysiske barrierer som hindrer mange mennesker med fysiske hemninger av forskjellig karakter i å delta i arbeidsliv, utdanning og fritid, er et stort diskrimineringsproblem for oss. Stortinget er selvfølgelig veldig klar over at dette er et felles ansvar for hele samfunnet – for regjering, for storting, men selvfølgelig også for kommuner og fylker.

Det er allerede blitt sagt, det sies også i innstillingen: Stortinget har ved flere anledninger gitt veldig tydelige og klare signaler, og gjort vedtak, om at det skal legges til rette for at mennesker med nedsatt funksjonsevne har gode muligheter til å fungere i samfunnet. På denne bakgrunn er Riksrevisjonens undersøkelser ikke oppløftende lesning. Fem år etter Stortingets behandling, med sterke føringer om innsats for å bedre forholdene for mennesker med nedsatt funksjonsevne, kan Statsbygg, som det alt er sagt, altså ikke vise til ett eneste bygg som tilfredsstillende kravene til universell utforming – ikke ett eneste bygg, heller ikke de nye. Tilgjengeligheten til NSBs tilbud er fortsatt mangelfullt for mange og likeledes tilgangen til flere av Nav-kontorene, av alle ting.

Som det alt har blitt sagt, er Riksrevisjonens undersøkelse konsentrert om tilgjengeligheten til offentlige bygg og anlegg, transportmidler og uteanlegg, dvs. forhold som er under politisk kontroll. Dette gir oss et ekstra ansvar, men det gir også Stortinget en ekstra mulighet til å gjøre noe med disse forholdene. Det viktigste med undersøkelsen er

likevel ikke at man avdekker svakhetene, dem kjenner vi alle sammen godt fra de fleste forhold. Det viktigste er at rapporten viser omfanget av problemet og ser de mange hindringene i sammenheng. Brukerorganisasjonene spiller en viktig rolle i arbeidet med å bedre forholdene for mennesker med ulike former for nedsatt funksjonsevne. Det er viktig at de ulike brukergruppene blir hørt. Behovet for tilpasning er f.eks. svært forskjellig for en rullestolbruker og en som er blind.

Jeg konstaterer at samarbeidet mellom forvaltningen og organisasjonene er bedre enn det var for noen år tilbake, men at det fortsatt er grunnlag for et tettere samarbeid mellom myndigheter og organisasjonene. Vi vet at det er Barne- og likestillingsdepartementet som har ansvaret for å samarbeide og koordinere. Koordinering er et spesielt viktig stikkord på dette politikkområdet. Det er behov for tiltak på de fleste departementsområder, noe som gjør oppgaven krevende. Skal vi nå målet om en langt bedre tilgjengelighet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, krever det at fagdepartementene systematisk følger opp tilstanden. Det er ikke bare nødvendig at departementene iverksetter tiltak inn mot sine egne sektorer, noen må ta ansvaret for utformingen på tvers av sektorene. En stor fordel med Riksrevisjonens tilnærming til problemkomplekset er nettopp at den går på tvers av sektorene.

Med denne rapporten som bakgrunn regner jeg nå med at Regjeringen tar utfordringen og utformer forpliktende planer, med klare tidsfrister, for å bedre forholdet på dette meget viktige feltet. Videre forutsetter jeg at Riksrevisjonen følger opp rapporten og kommer tilbake til Stortinget med ny statusrapport for arbeidet innen utgangen av inneværende stortingsperiode.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5 (Votering, se side 816)

Sak nr. 6 [14:20:38]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Helse Midt-Norge RHF's gjennomføring av anskaffelsesprosessen og oppfølging av kontraktene om levering av ambulansetjenester (Innst. 73 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 3:12 (2008–2009))

Bendiks H. Arnesen (A) [14:21:12] (ordfører for saken): Stortinget skal nå behandle Riksrevisjonens undersøkelse av det regionale helseforetaket Helse Midt-Norges gjennomføring av anskaffelsesprosessen og oppfølgingen av kontraktene om levering av ambulansetjenester.

La meg først si at jeg som ny representant i kontroll- og konstitusjonskomiteen har fått anledning til å gå grundig inn i de rapportene som Riksrevisjonen utarbeider. Jeg merker meg den grundighet som legges for dagen fra Riksrevisjonens side, og som stortingsrepresentant synes jeg det er betryggende at vi har en riksrevisjon som gjør et så grundig arbeid, og som er i besittelse av en god kompetanse.

Når det gjelder lov om offentlige anskaffelser og tilhørende forskrift, skal dette i henhold til lovens formålsparagraf bidra til økt verdiskaping i samfunnet ved å sikre mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser basert på forretningsmessighet og likebehandling. Regelverket skal også bidra til at det offentlige opptrer med stor integritet, slik at allmennheten har tillit til at de offentlige anskaffelsene skjer på en samfunnstjenlig måte. Dette er jo også noe som skaper en interesse og en tillit som gjør at flest mulig av dem som kan melde sin interesse for oppdrag og leveranser, faktisk legger inn anbud.

I denne aktuelle saken som nå behandles, har vi fått presentert urovekkende mange eksempler på at disse viktige reglene – og målsettingene – har blitt brutt. Riksrevisjonen sier det så sterkt som at undersøkelsen viser at Helse Midt-Norge ved denne anskaffelsen handlet i strid med de grunnleggende kravene i anskaffelsesregelverket, og at det foreligger flere brudd på likebehandlingsprinsippet. En samlet komité ser, i likhet med Riksrevisjonen, alvorlig på de mange bruddene på regelverket i denne saken, og særlig når vi ser dette i forhold til anskaffelsesprosessen økonomiske omfang. Dette dreier seg jo om en sum på anslagsvis 1,6 milliarder kr for hele kontraktperioden 2008–2012.

Komiteen er tilfreds med at Helse- og omsorgsdepartementet i inneværende år har pålagt de regionale helseforetakene ytterligere tiltak for å bedre kvaliteten i anskaffelsesprosessen, og at dette skal følges opp i forbindelse med foretaksmøtene i 2010. En samlet komité mener at dette er forhold som må ha meget høy prioritet i tiden som kommer, slik at tilbyderne for fremtiden kan være trygge på at de blir behandlet likt og i tråd med gjeldende regelverk. En troverdig anbudsprosess er jo helt avgjørende for at de riktige tilbyderne kan få utføre de meget viktige tjenestene som ambulansoppdragene innebærer for alle våre innbyggere, uansett hvor i vårt langstrakte land de bor eller befinner seg til enhver tid.

Komiteen er samlet om merknader og konklusjon, men Høyre har en egen merknad som jeg går ut fra at de selv vil redegjøre for.

Trine Skei Grande (V) [14:25:39]: Det er stor enighet i komiteen om konklusjonen, men jeg har lyst til å fokusere på én ting som saksordføreren ikke gjorde. Det handler om hvor vanskelig det er rundt omkring, spesielt i distriktene, for små gründere å starte bedrifter og være leverandører av tjenester til det offentlige, og så oppleve at det offentlige opptrer uprofesjonelt som innkjøper. Det gjør det vanskelig å være gründer, det gjør det vanskelig å være entreprenør, og det gjør det vanskelig å være den som prøver å skape arbeidsplasser rundt omkring i distriktene når man ser at det offentlige, som skal være kjøper av denne tjenesten, opptrer så uprofesjonelt.

Det er mange som i denne fasen har opplevd at små livsverk har gått til grunne på grunn av dårlig saksbehandling. Det får følger som ikke bare handler om helsetjenestene våre, det får også følger for hele tankegangen knyttet til det offentlige som en profesjonell innkjøper. Her er det virkelig snakk om små bedrifter ute i distriktene, som

tilbyr tjenester, som trenger langsiktighet i avtalene sine, og som her har blitt behandlet fryktelig dårlig.

Jeg mener det er viktig for helseministeren å tenke over at når man skal instruere i en slik type arbeid, må en profesjonell, offentlig etat som er innkjøper, også legge til rette for at det er langsiktighet for dem som lager sosialt entreprenørskap basert på offentlige tjenester – noe vi egentlig bør være veldig glad for, når det gjøres.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. (Votering, se side 816)

Sak nr. 7 [14:27:33]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av styring og forvaltning av barnehagetjenestene (Innst. 72 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 3:13 (2008–2009))

Ulf Erik Knudsen (FrP) [14:28:12] (ordfører for saken): Hovedmålet for Riksrevisjonens Dokument nr. 3:13 for 2008–2009 har vært å undersøke i hvilken grad Kunnskapsdepartementet ivaretar sitt ansvar for å påse at vi har et barnehage tilbud av høy kvalitet.

Vi som har barn i barnehage, kjenner på disse følelsene hver dag når vi leverer vårt barn til de ansatte i barnehagen: Blir barnas behov ivaretatt, får de en god oppfølging, får de riktig mat, et riktig pedagogisk opplegg, og – ikke minst – er de trygge, osv.?

For det moderne samfunnet der mor og far som oftest er i full jobb, er en god og effektiv barnehagesektor helt essensielt for å få hjulene i samfunnsmaskineriet til å gå rundt. Det var også noe av bakgrunnen da Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet satte seg sammen i første halvdel av dette tiåret og forhandlet frem en avtale som skulle sikre økt utbygging, behovsdekning, lavere priser og likebehandling i sektoren.

Etter hvert har jo alle partier blitt med på dette felles løftet, og det er bra. I åtte år i Stortingets kultur- og familiekomité har jeg hatt gleden av og utfordringen med å jobbe med disse sakene. Det har vært både spennende og interessant.

Som det fremgår av komiteens merknader, er komiteen enig i Riksrevisjonens og Kunnskapsdepartementets oppfatning, at det er flere positive utviklingstrekk i barnehage-sektoren. Det er imidlertid også klart at undersøkelsen har avdekket en del svakheter som kan bidra til å svekke oppnåelsen av målet om et barnehage tilbud av høy kvalitet. Det er altså en jobb å gjøre på dette feltet.

For å nevne noen av utfordringene: Noen barnehager har høyt sykefravær og lav grunnbemanning. Én av ti barnehager har for få pedagoger, og det settes av lite ressurser til tiltak for kompetanseheving. Dette var noen eksempler.

Komiteen har imidlertid merket seg tiltakene som er satt i verk for å løse utfordringene.

Vi ser med bekymring på opplysningene om at 23 pst. av barnehagene aldri har hatt tilsyn etter barnehagelo-

ven, og komiteen ber departementet sørge for hyppigere tilsynsvirksomhet.

Jeg nevnte innledningsvis at jeg selv har barn i barnehage. For min del og for nesten 50 pst. av andre foreldre i Norge handler dette om en privat barnehage. Vi hadde aldri kunnet nå målet om behovsdekning innen barnehagesektoren uten de private barnehagene. Selv i SV tror jeg man har kommet til den konklusjonen.

Når det er slik at de private barnehagene representerer anslagsvis halvparten av barnehagetilbudet i landet vårt, er det særlig viktig at vi behandler dem på en ordentlig måte. Helt sentralt for disse barnehagene er det at beregningene av tilskudd er riktige, og at tilskuddene kommer til rett tid. På dette feltet har det dessverre vært mange eksempler på feil, forsinkelser og mangler.

Jeg vil avslutte mitt innlegg med å lese fra innstillingens avslutning på dette området og be statsråden spesielt merke seg følgende:

«Komiteen vil, i likhet med Riksrevisjonen, understreke at Kunnskapsdepartementet har et overordnet ansvar for et godt finansieringssystem som er enkelt og oversiktlig og som gir forutsigbarhet for alle som omfattes av dette. Videre ønsker komiteen å påpeke det uheldige med at særlig de private barnehager opplever tilskuddsberegningene som kompliserte og at tildelingene oppfattes som uforutsigbare. Komiteen ser det som viktig at departement og offentlige etater har fokus på å intensivere veiledningen og at man vurderer hvordan regleverket kan gjøres enklere og mer oversiktlig for å sikre at grunnlaget for beregningene kommer klart og tydelig frem.»

Så enkel og så klar er anbefalingen fra komiteen. Med dette legger jeg frem innstillingen, som er enstemmig fra komiteen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 816)

Sak nr. 8 [14:32:33]

Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til kunnskapsministeren:

«Til tross for at utfordringene knyttet til mobbing har vært løftet høyt på den politiske dagsorden gjennom flere regjeringstider, er det fortsatt et faktum at svært mange barn og unge utsettes for mobbing i skolehverdagen. Det er en situasjon vi ikke kan akseptere. Prisverdig nok har den nye kunnskapsministeren løftet kampen mot mobbing frem som en av sine prioriterte arbeidsområder i tiden som kommer, og i VG 30. oktober i år lanserer hun 14 antimobbetiltak. Undertegnede vil gjerne rose dette initiativet, men vil understreke at det er behov for en sammensatt og kontinuerlig innsats for å fjerne mobbingen. Et avgjørende element i denne forbindelse handler om både klasse- og skoleledelse.

Hvilke tiltak, ved siden av «bredde tiltakene» referert i VG, ser statsråden for seg for å styrke lære-

rens autoritet i klasserommet samt ledelsesfunksjonen ved skolene?»

Trine Skei Grande (V) [14:33:51]: Jeg mener at den saken vi snakker om i dag, er en veldig viktig sak som angår veldig mange barn. Vi vet at kanskje opptil 50 000 barn opplever å bli mobbet hver uke. Senter for atferdsforskning sier at de de siste årene har sett en dramatisk økning i antallet.

Vi voksne har tross alt et lovverk som vi kan bruke. Vi har et rettssystem som vi kan bruke, og vi har hjelp gjennom fagforeninger og alle de andre som kan hjelpe oss i hverdagen, mens barn ikke ser ut til å ha den samme lovbeskyttelsen.

Kanskje er det ikke bare gjennom lovverk man kan gjøre noe heller. Hvorfor det er viktig å bekjempe dette, handler ikke bare om barns hverdag, men det handler om å forebygge alle de problemene man kan møte senere i livet. Vi vet at seks av ti barn som oppsøker den psykiatriske tjenesten for barn, BUP, faktisk har et mobbeproblem i hverdagen sin.

Jeg tror ikke at det fins noen magisk løsning – bare man hadde gjort *det*, så hadde man blitt kvitt det. Jeg tror at det viktigste for politikerne er at vi hele tida er oppmerksomme på problemet, og at vi hele tida klarer å ha et trykk og en debatt i offentligheten om at dette er viktig.

Jeg har bedt om innspill til denne interpellasjonen og fått veldig mange, både via e-post og gjennom andre sosiale medier. Det som går igjen hos mange voksne, er at de snakker om at vi som voksne skal skape trygge og aksepterende fellesskap, og at voksne må se barn. At barn – både de som opplever mobbing, og de som er mobbere – ikke blir sett, er kanskje det verste sviket vi gjør mot ungene.

Jeg tror at det er mange tiltak som trengs, og jeg har tenkt å ramse opp noen. Jeg tror kanskje at det aller, aller viktigste tiltaket, som jeg ville satt øverst på lista mi hvis jeg skulle lage en liste, handler om lærernes rolle. Læreren er leder i klassesituasjonen. Som leder på en arbeidsplass har man faktisk et ansvar for hvilken arbeidssituasjon man gir alle rundt seg. Lederrollen i klassesituasjonen tror jeg det har vært fokusert altfor lite på i det siste. Tidligere var ikke det å være leder med tanke på å sørge for at det ikke skjer mobbing, en del av lærerutdanninga, sjøl om komiteen nå i flere behandlinger har sagt at det bør bli.

Jeg tror at det beste forebyggende tiltaket er gode, trygge lærere som er trygge på seg sjøl, som er trygge på faget sitt, og som er trygge ledere i et klasserom. Det er de som skaper det som foreldrene snakker om når de skriver til meg om trygge og aksepterende fellesskap.

Men vi opplever også lærere som mobbere, og mange henvendelser jeg får, handler om de flinke barna som blir utsatt for mobbing ved lærer. Jeg tror dette er dårlige lærere også i faget sitt. Det er lærere som utøver autoriteten sin ved å rakke ned på noen i klassen når det passer seg. Jeg tror vi må erkjenne at det problemet faktisk fins. Vi må erkjenne at i ytterste konsekvens bør sånne lærere bli ansett som uegnede. Men vi må lage rettfærdige systemer for å plukke dem ut når sånt skjer. Kanskje burde

man gjennom en god lærerutdanning faktisk ha plukket ut sånne lærere.

Jeg tror at en av grunnene til at mobbinga øker, er at det oppfattes som veldig vanskelig for foreldre å si fra. Jeg har fått veldig mange henvendelser om foreldre som er fortvilet over at det ikke går an å si fra og få gjort noe. Man opplever ofte en skole som går i skyttergravene. Gjennom lang tid nå har vi sett at de kommunale skolekontorene har blitt nedlagt, og man gjør rektor til høyeste myndighet under kommunestyret. Det er tatt bort et ledd som for mange ser ut som et unødvendig byråkrati, men som jeg tror handler om det å ha en ledelse også av rektorer. Jeg tror at det at vi har mistet skolesjefene i veldig mange kommuner, gjør at den pushinga av rektorer gjør det vanskeligere for familier å ta det opp. Mange av henvendelsene jeg har fått fra Oslo, handler om at man har syntes at man har stanget hodet i systemet når man har kontaktet skolen, men når man har gått et hakk lenger opp, har man følt at man har blitt tatt på alvor. I mange kommuner kan man ikke gå et hakk lenger opp, og man kan heller ikke løfte det opp på et høyere nivå.

Det er mange mobbeprogrammer som er laget. Mange av dem fungerer i og for seg godt, men det må ikke bli noen sovepute, for jeg har også mange historier fra skoler som har fulgt mobbeprogrammer, men som ikke har klart å bekjempe mobbing. Som en lærer skrev til meg, er mobbeprogrammer et av de mange verktøyene man har, og hvis man ikke vedlikeholder det programmet hele tida, har det liten verdi.

Statsråden har sjøl trukket fram elevombud og å se på hvordan vi kan bruke Barneombudet. Vi i Venstre er litt kritiske til ombudinflasjonen som skjer i samfunnet, men elever er en gruppe som ikke har stemmerett. Sånn sett har de en større rett til å få et ombud enn andre. Det jeg tror er viktig, er at man ser på hvordan man skal klare å opprette fagteam som kan hjelpe til, som kommer utenfra og inn og hjelper til i en sånn konfliktsituasjon. Jeg tror at et elevombud som er godt, kan prøve å gjøre den jobben. Så jeg er også positiv til å se på hvordan vi kan bruke elevene mer aktivt i konflikthåndteringa.

Digital mobbing har blitt et nytt og viktig område å bekjempe. Slik som vi jobber for vanlig folkeskikk og vanlig debattkultur i vår analoge verden, er det fortsatt litt igjen før vi klarer å styre den digitale verdenen på samme måte. Her trengs det systematisk jobbing fra alle parter for å få dette gjort på en god måte. Det er ikke alle deler av Skole-Norge som klarer å være i front når det gjelder synet på unger og ungers privatliv og hvordan man skal bruke nettet. Jeg må si at jeg er litt skremt over de nye datasystemene knyttet til skole, som Classfronter osv., som behandler elevens personvern som om det ingenting var verdt. Når man snakker om at det er viktig å hindre inngripen i personvernet, og at det er viktig å respektere individet i den digitale verden, er det rart at skolen er dobbeltkommuniserende – man opplever at skolen gjerne kan begå overtramp mot det samme personvernet, til det samme barnet.

Jeg er litt kritisk mot å tro at vi klarer å lage jus som skal sikre oss alt dette. Jeg mener at vi må lage gode foreldrerutiner for hvordan foreldre skal ta opp dette. Det må

ikke være sånn at foreldrene må være ressurssterke for å klare å nå igjennom når noe skjer.

Så må jeg si at jeg har tro på noen av de gammeldagse tingene. Jeg tror at norsk skole har blitt svekket uten det som jeg opplevde som veldig store lynavledere i min skolegård da noen problemer oppstod. Det handlet om helse-søster, som var der tre dager i uka, som man kunne gå inn til når noe hadde skjedd, som hadde en helt annen innfallsvinkel, og som også hadde en autoritet i lærerrommet på en helt annen måte, og kunne ta tak i ting på en ny måte. Det handlet om vaktmestere – litt store, staute karer, brede over skuldrene – som tro til når det trengtes noen til å trå til, og det handlet om spesialpedagoger som kunne gå inn tidlig og faktisk jobbe med unger, istedenfor det systemet vi har i dag, der spesialpedagoger stort sett jobber med papir, mens ufaglærte assistenter er de som skal jobbe med unger.

Jeg tror vi må si at skolen helt klart har det største ansvaret, men at vi må lage systemer som gjør at når skolen går i skyttergravene, må noen kunne komme inn og hjelpe. Kanskje betyr det noen flere tverrfaglige fagteam. Kanskje betyr det gode rutiner. Kanskje betyr det, som statsråden sier, å utrede mer hva § 9 faktisk betyr. Jeg tror at det først og fremst handler om at de i skolen må senke skuldrene når de får kritikk, og gå inn i hver enkelt situasjon og se hva det er de skal gjøre. Folk må føle at rettssikkerheten deres er ivaretatt.

Jeg vil nevne tre små eksempler til slutt. Det første er uteareal. Vi ser stadig vekk at mange skoler har mindre og mindre uteareal, som er mindre og mindre krevende for barna. Det å ha store nok uteareal er faktisk ganske forbyggende når det gjelder mobbing. Det andre er barnehager. Vi har nå bygd mange barnehager, og vi ser at det er mange ufaglærte i barnehagene. Jeg tror at vi allerede på barnehagenivå må begynne å lære ungene å behandle hverandre på en skikkelig måte. Kanskje er det å bruke mer tid på kvalitet og fagfolk i barnehagen også en viktig del. Det siste er å behandle konflikter mellom unger. Det å bruke konfliktråd til å diskutere og løse konflikter er en god arbeidsmåte for å lære unger å takle konflikter på annen måte enn å rakke ned på hverandre som personer. Konflikttarbeid tror jeg også er viktig for å komme i inngrep med dette problemet.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:44:25]: Jeg setter stor pris på anerkjennende ord i interpellasjonen fra representanten Trine Skei Grande og er veldig glad for at spørsmålet rundt mobbing og læringsmiljø er noe som kan samle på tvers av partigrensene. Det tror jeg er veldig viktig hvis vi skal nå så langt som det er mulig å komme i denne saken. Jeg er veldig glad for at det er bred enighet om at mobbing er uakseptabelt i vår skole.

Jeg er også enig i at et veldig viktig element i innsatsen mot mobbing er at ledere på alle nivåer tar sitt ansvar alvorlig. Mitt budskap til ledere og lærere er veldig klart: Mobbing må tas tak i med en gang. Skoleeierne på sin side må se til at alle skoler de har ansvaret for, gir elevene et trygt læringsmiljø. Framover skal vi sette inn tiltak som vil styrke ledelsesfunksjonen i kampen mot mobbing på alle nivåer.

La meg starte med skoleeiernivået. I 2010 og 2011 skal det føres nasjonalt tilsyn med at skoleeierne og skolenes ansvar etter § 9a i opplæringsloven følges opp. Det vil innebære et betydelig tiltak og bidrar til at vi får operasjonalisert den bestemmelsen som skal sikre elevenes psykososiale læringsmiljø. Tilsyn er et tiltak i seg selv, for tilsyn skal fungere på en slik måte at man ikke gir seg før hvert enkelt avvik man kommer over, er lukket, og at man faktisk har fått til læring for alle som har behov for læring i en sånn type situasjon.

I tillegg skal vi sette ned en gruppe med utgangspunkt i fylkesmannsembetene som skal gjennomgå erfaringene fra et representativt utvalg av mobbesaker som har kommet til fylkesmennene, og som dermed er saker hvor foreldre og elever har funnet grunn til å klage på skolenes behandling. Vi ønsker å skaffe oss kunnskap om hva som kjennetegner disse vanskelige sakene, for å kunne sette inn tiltak her. I de vanskeligste mobbesakene er det grunn til å stille spørsmål om hvorvidt elevens rettssikkerhet er godt nok ivaretatt – og som Trine Skei Grande også var inne på i sitt innlegg – vi får for mange historier fra foreldre som føler at de har møtt veggen, og det er ikke akseptabelt.

Jeg vil ta initiativ til en uavhengig juridisk vurdering også av disse spørsmålene. Om lovverket er godt nok, er et spørsmål vi må stille oss, og om det er behov for en elevombudsordning, er også noe vi ønsker å få nærmere vurdert. Jeg er ikke sikker på om løsningen er et nytt ombud, eller om Barneombudets virkeområde kan utvides. Jeg tror det er behov for at de foreldre og elever som ikke når fram når de tar kontakt med læreren, rektor, kommunen eller med fylkesmannen, må ha et sted de kan gå til, hvor de vet de får hjelp til å ivareta sine rettigheter.

Det nasjonale tilsynet vil også være veldig viktig i forhold til skoleledernivå. Her vil jeg trekke fram at den nye rektorskolen er veldig viktig. Vi har en OECD-studie fra 2008 som viser at skoleledelsen har vesentlig innvirkning på elevenes læringsutbytte og på trivsel. Først og fremst handler det om å ha ansvar for å sette felles mål og inspirere til felles innsats for å nå målene og vurdere om målene er nådd. Det er også skolelederens overordnede ansvar å gi klare signaler om at mobbing ikke skal aksepteres, og at det skal følges opp med en gang, når det likevel forekommer.

Det er satt i gang en nasjonal satsing på utdanning av rektorer med oppstart høsten 2009, og utdanningen er i første omgang rettet inn mot nyansatte rektorer, dvs. de som har vært i stillingen mindre enn to år. På sikt vil den også omfatte rektorer som ikke har fått slik utdanning. Utdanningsløpet er lagt opp til å ta mellom 18 og 24 måneder og skal gjennomføres mens rektoren er i arbeid, og omfanget av studiet skal være 30 studiepoeng.

Målsettingen for rektorutdanningen er nettopp å støtte opp om rektorenes lederoppgaver, og gjennom utdanningen som rektorene får, skal man få bedre forståelse for den rollen man har. De fem kompetanseområdene som er valgt ut, er:

1. elevenes læringsresultater og læringsmiljø
2. styring og administrasjon

3. samarbeid og organisasjonsbygging, veiledning av lærere
4. utvikling og endring
5. forholdet til lederrollen

Alt dette trekker i retning av å ta ansvar i de situasjoner som interpellanten er opptatt av. Dette er et etterspurt studium. Vi hadde 300 plasser fra i høst, og 223 rektorer er tatt opp til rektorutdanningen – de fleste av dem er nyansatte.

Interpellanten trekker også fram behovet for lærere som tydelige ledere i klasserommet. Vi vet at dette er veldig viktig, både for læringsutbyttet og for læringsmiljøet. Lærere som går inn i gode relasjoner med elevene sine, skaper trygge og gode miljøer. Derfor er også de endringene vi nå har gjort når det gjelder lærerutdanningen, viktig i forhold til å jobbe for å få et godt læringsmiljø og bekjemping av mobbing. Lærerutdanningen legges nå opp med to løp, et for 1.–7. trinn og et for 5.–10. trinn. Den vil gi vekt på større faglig fordypning enn tidligere, men samtidig er det viktig å understreke at utdanningen får et nytt og styrket fag som heter pedagogikk og elevkunnskap, som gir 60 studiepoeng. Det, sammen med en mer praksisorientert lærerutdanning, vil også sko lærerne bedre til å være den lederen i klasserommet som Trine Skei Grande er inne på.

Vi trenger også mer kunnskap om mobbing. Vi har noen undersøkelser, f.eks. Elevundersøkelsen, der veldig mange elever rundt om kring i hele landet blir spurt. Det oppsiktsvekkende med Elevundersøkelsen er at den viser stabile mobbetall over tid, litt uavhengig av hvor stort fokus det har vært politisk på saken. Men Elevundersøkelsen viser altså at ett av 20 barn oppgir at de blir mobbet hver uke i norsk skole. Det vi ikke vet så mye om, er hvor langvarige disse forholdene er. Er mobbingen noe som varer i en uke, og så har noen voksne grepet inn og fått slutt på det med en eneste gang, vil det ikke ha like store konsekvenser, som hvis mobbingen varer år ut og år inn, og man kommer ingen vei. Derfor er nettopp det å ta raskt affære så viktig.

Vi skal nå gjennomføre en spesialanalyse av Elevundersøkelsen som bl.a. skal se på hva som kjennetegner skoler med høy grad av mobbing over tid, og hva som kjennetegner skoler med lav grad av mobbing over tid. I tillegg skal Utdanningsdirektoratet gjennomføre en kvalitativ undersøkelse blant elever, lærere og skoleledere ved et utvalg av skoler med høy rapportering om mobbing og diskriminering.

Lærernes faglige og pedagogiske kompetanse er veldig nødvendig for å klare å gjøre et offensivt arbeid med læringsmiljøet og kampen mot mobbing. Derfor har jeg lyst til å henlede oppmerksomheten mot det som nå foregår på etter- og videreutdanningsfronten for lærere, som Stortinget er vel kjent med.

Så har vi også fra skoleåret 2009–2010 etablert et prøveprosjekt med veilederkorps i Vest-Agder og Hordaland. Det er et organisert veiledersteam på fire–fem veiledere. De skal rykke ut for nettopp å kunne gjøre skoleeiere og skolene bedre i stand til å drive eget utviklingsarbeid ut fra de opplysningene man får ut fra nasjonale prøver eller Elevundersøkelsen.

Jeg tror aldri vi kommer dit at vi kan si at nå er vi kvitt mobbing. Det som må til, er nettopp det nitide arbeidet over tid, som også representanten Skei Grande var innom, nemlig at man hele veien må jobbe med læringsmiljøet, at man hele veien må ha den holdningen til det at man slår ned på mobbing med en eneste gang. Da er jeg kanskje uenig i noen få ting som Trine Skei Grande var innom. Det er viktig med konfliktråd på skoler, men mobbing er ikke en konflikt mellom elever som det skal megles om. Mobbing er et overgrep. Mobbing er at en som er sterkere enn en annen, krenker en medelev. Derfor er det handlinger som skal ta slutt. Konfliktråd kan man bruke når det er konflikter, hvor den ene og andre part har skyld.

Det er mye en kan gjøre når det gjelder uteareal, aktiviteter i friminuttene, og at man ser i hvilke situasjoner mobbing oppstår, ut og inn av klasserom – alle slike ting kan man ta tak i. At helsesøster, vaktmester og andre voksne på en skole kan ha veldig viktige funksjoner for læringsmiljøet og i mobbesaker, er jeg helt enig i.

Trine Skei Grande (V) [14:54:59]: Jeg er faktisk enig i veldig mye av det statsråden gjør. Jeg er veldig glad for mye av det som blir gjort også. Jeg er spesielt glad for det som gjøres i forbindelse med rektorutdannelsen.

Sjøl begynte jeg som lærer på en skole der rektor var skytshelgen for alle, og som hadde åpen dør ut til kantina, og vi lærere visste at hvis vi hadde gjort noe dumt, kom vi på kontoret til Lucia etter en stund fordi det var noen som sa fra. Det var en veldig god ledelse for oss som lærere, men det var også en god skytshelgen for alle elever.

Det er en litt åpen spørsmålsstilling om ombud, og mitt klare råd til statsråden er nok å se på hvordan vi kan utvikle Barneombudet, slik at det får en mye viktigere rolle i slike saker. Jeg tror nemlig det er viktig å lage rutiner uten å byråkratisere lærernes hverdag mer. Vi må ikke lage rutiner – noe vi ser innenfor norsk skole nå – som betyr at lærerne blir så opptatt av å dokumentere sin uskyld gjennom dokumentasjon at man ikke får løst problemet. Vi må gjerne lage rutiner før det oppstår noe, så vi har en enkel dreiebok til foreldre om hvordan det er lurt å ta dette opp, i hvilken rekkefølge og hva bør man si. Vi bør også ha en enkel dreiebok for andre parter, men vi må ikke byråkratisere lærerhverdagen, slik at lærerne blir så redd for å bli tatt for noe at de til slutt bare gjør ting for å ha ryggen fri, slik vi oppdager på mange andre områder innenfor skolen akkurat nå.

Så tror jeg at mobbing nok er mer sammensatt. Det er ikke bare å spørre folk om de har opplevd det eller ikke. Jeg er enig med statsråden i at det er forskjell her. Å oppleve å bli mobbet noen dager og at voksne fikser det – det kan faktisk være en positiv ting å merke at det blir fikset, og merke at du sjøl også fikser å ta tak i ting. Det kan være noe du kan vokse på som menneske. Det er forskjell på klossete, flørtende 12-årige gutter som ikke helt vet hvordan de skal gjøre det, og dem som regelrett trakasseres.

Det kan også opptre på høyere nivå i skolesystemet at man ser at mobbing og trakassering skjer som følge av konflikter som har bygd seg opp over lengre tid. Grunnen til at jeg nevnte konfliktråd, var nemlig at noen foreldre

i mailer til meg har skrevet at for voksne elever har dette vært konflikter som har bygd seg opp over tid, og som har endt med trakassering.

Jeg tror vi skal ha hele dette aspektet med oss. Det er faktisk viktig også å ta tak i klossete, flørtende 12-årige gutter og kanskje lære dem hvordan dette skal gjøres, eller gi dem beskjed om hva som ikke er akseptabelt å gjøre. Det er det også viktig at voksne gjør i ungers hverdag. Jeg tror vi skal ta tak i hele aspektet, men se at det skal gjøres på veldig forskjellige måter.

Statsråd Kristin Halvorsen [14:58:22]: Heldigvis er vi ikke i den situasjon at vi må lete med lys og lykte for å finne noe å være uenige om i en så viktig sak som dette. Måten Skei Grande omtaler nytten av konfliktråd på, er jeg helt enig i. Vi må bare ha hele skalaen. Det er bedre å jobbe skikkelig systematisk med bedre læringsmiljø – vi vet at det er bare plussfaktorer med det. Det forbedrer læringsmiljøet på alle mulige måter ellers. Det skaper trygge borgere for samfunnet framover. Det er viktige bidrag som spiller sammen. Så kan man sette i gang med konfliktråd og megling i konflikter som oppstår. Hvis man er der at man har en alvorlig mobbesak foran seg, så er det bare én ting som gjelder, og det er resolutt å sette en stopper for de handlingene som pågår. – Hele dette spekteret må vi ha med.

Så tror jeg at skolene må ha som utgangspunkt at når unger melder fra om at de blir mobbet, så snakker de sant. Det er ikke noe man skryter på seg eller gjør seg interessant for i utgangspunktet. Antakelig har de ventet for lenge allerede. Det dreier seg om å innrømme selv at man er i en utsatt sosial situasjon. De som er litt avventende og tenker at dette kan ikke være en så alvorlig situasjon, tar som regel feil, og de som tror på ungen, har som regel rett.

I spørsmålet om lærere som mobber, kan nok bildet være litt mer komplisert. Jeg har vel også vært utsatt for forholdsvis obsternasige elever som påstår at læreren mobber, mens det lærerne egentlig gjør, er å utøve klasseledelse og grensesetting. Men på den andre siden er det langt mer alvorlig å bli utsatt for mobbing fra en voksen enn å bli utsatt for det fra et annet barn, fordi det er et så utrolig ulikt styrkeforhold, og fordi det vil være så utrolig mye vanskeligere å bli trodd. Dette er spesielt vanskelige og kompliserte saker.

Så har jeg en oppfordring til foreldre – de har jo har en veldig viktig plass i dette, når det gjelder hvordan man omtaler og respekterer andre barn, hvordan man omtaler og respekterer lærere, og hvordan man støtter opp om den jobben som lærere gjør for å få godt arbeidsmiljø i sin klasse: Ikke la samtalen rundt middagsbordet bli daglig underholdning og nedrakking av den læreren som prøver å gjøre en jobb i en skole, det er lite drahjelp. Og det er ikke sikkert at ungene alltid har rett når de beskriver det generelle læringsmiljøet. Melder de fra om mobbing, er det en annen type sak. Men også alle foreldre i skolen som ikke noen gang kommer i direkte kontakt med mobbesaker fordi de verken er foreldre til mobberen eller til den som blir mobbet, har et stort ansvar for å bidra til å

støtte opp om den jobben som lærerne gjør for å få til et godt læringsmiljø.

Anna Ljunggren (A) [15:01:29]: Først vil jeg takke representanten Trine Skei Grande for at hun tar opp dette viktige temaet i Stortinget.

Mobbing har jo vært et tema i denne salen før, og vil så lenge mobbing eksisterer, fortsette å være et tema.

Som skolepolitikere er en av våre viktigste oppgaver å utforme en skole som får elevene til å gjennomføre den obligatoriske skolegangen med gode resultater. Mange av dem som opplever mobbing på skolen, mister mye av sin barndom. De gruer seg til å gå på skolen, de føler seg ensomme, og konsentrasjonen rundt skolearbeidet blir naturlig nok gradvis fraværende. Ingen skal behøve å føle uro og usikkerhet på skolen. Når en opplever å være redd for å gå på skolen, svekkes også evnen til å lære.

Jeg er enig med representanten Skei Grande i at et avgjørende element er klasse- og skoleledelse. Under Barnas spørretime for noen uker siden fortalte noen elever fra Charlottenlund barneskole i Trondheim om hvordan de mente en kunne hindre mobbing. Deres råd var at lærerne måtte ta tak og hindre at elever ble mobbet, spesielt i friminuttene. Vi er flinke til å pålegge lærerne flere oppgaver enn det de strengt tatt har. Vi må ikke glemme at lærerens viktigste oppgave er å lære bort. Men samtidig er det så mye mer vi gjerne ville at barna skulle fått gjennom skolen. Blant annet skal læreren hindre og forebygge mobbing.

Det finnes ingen enkle løsninger for å hindre mobbing. Alle gode tiltak lokalt og sentralt vil kunne være med på å hindre dette. Jeg tror at færre elever i hver klasse og en klar og tydelig skoleledelse som tar tak i problemene og ikke bare lukker øynene, er nøkkelen.

Skistua skole i Narvik har tatt tak i problemet. Gjennom hele høsten har mobbing stått på dagsordenen, spesielt i en såkalt kampanjeuke. Da gikk alle barna med grønne armbånd hvor det stod «alle på banen mot mobbing». Gjennom hele året er det mobbefri sone på skolen. Olweus-programmet står sentralt i anti-mobbearbeidet på skolen. Dette innebærer enkle ting – som at læreren som har inspeksjon i friminuttene, bærer gule vester.

Mobbing må først og fremst forebygges. Elevene må fra så tidlig som mulig forstå hva mobbing kan forårsake. Mange får psykiske problemer og havner utenfor samfunnet på én eller annen måte senere i livet.

Det er uakseptabelt at noen utsettes for mobbing over lang tid uten at noen stanser det. I opplæringsloven står det klart at lærerne og skoleledere må ta tak i problemet med en gang en elev forteller om mobbing. Det hjelper ikke å vente og håpe at det går over. Når foreldre tar kontakt med skolen og er bekymret for barnet sitt, skal de få hjelp fort.

Mange barn tør ikke å fortelle læreren sin at de blir mobbet, fordi de er redd for at det kan gjøre ting mye verre. Barn må også lære at mobbing ikke er lov på skolen deres, og at hvis de ser at noen blir mobbet, må læreren varsles.

Den usynlige mobbingen, den mobbingen som er umulig for læreren og skoleledelsen å se, er blitt et større

problem, noe som også interpellanten var inne på. Barn og ungdom sender sms med innhold som støter mottakeren, og nettet er blitt en ny arena for å utøve mobbing. For den som blir rammet av dette, kan det være vel så ille som fysisk mobbing. Bilder som legges ut på Internett, og som er tilgjengelig for alle, er vanskelig å fjerne og kan forfølge deg i mange år senere.

Med den økende mobbingen via sms og på nettet føler stadig flere foreldre seg handlingslammet. Hvor går grensen for at barna dine kan ha et privatliv? Et nært samarbeid mellom skolen og hjemmet er sentralt for å forebygge og hindre mobbing, men spesielt opplysningsarbeid når det kommer til nettvett, er det betydelig behov for. Dette kan være krevende for lærere og for foreldre som kanskje ikke så godt kjenner til hvordan nettet kan brukes. Hvordan skal de da gripe inn i elevenes nettbruk?

IKT er, som alle kjenner til, en grunnleggende ferdighet, og da kreves det også at lærerne har kunnskap om de negative sidene ved den digitale verden. Når det kommer til dette, tror jeg ikke grunnleggende IKT-ferdigheter er nok. Nettvett hos elevene bør bli en sentral del av undervisningen. Her vil det nok for enkelte skoler være behov for å hente inn kunnskap og hjelp fra andre instanser. Skolene bør også ha ansvar for kursing av foreldre i nettvett for barn.

Igen vil jeg takke interpellanten for å ha satt dette på dagsordenen. Jeg ser fram til den videre debatten og til å se hvordan kunnskapsministerens tiltak som er lagt fram, fungerer i praksis.

Mette Hanekamhaug (FrP) [15:06:42]: Jeg vil også takke Trine Skei Grande for å ha satt fokus på dette.

Jeg har sett at denne debatten de siste månedene har vært tverrpolitisk. Vi har alle sammen, fra alle partier, valgt å fokusere på denne saken. Det er jeg utrolig glad for. Vi snakker om de samme tiltakene, vi har mange av de samme forslagene. Jeg tror også at vi vil komme fram til veldig mange gode løsninger sammen. Jeg er glad for mye av det arbeidet som er satt i gang. Jeg skulle ønske at vi også hadde forslag om enda mer. Men det er en god start, og det er jeg utrolig glad for.

Jeg vil gjerne i debatten fortelle litt om egen erfaring fra mitt hjemfylke, for på den videregående skolen jeg gikk på, hadde vi enorme problemer med mobbing. Man kan finne eksempler på at rektor prøver å fortrenge problemene og sier at det ikke er mobbing på sin skole. Rektoren på skolen min gikk ut i lokalavisen og sa: Vi har et stort problem med mobbing på skolen vår. Dette trenger vi hjelp til. Vi trenger hjelp av foreldre til å snakke med elevene hjemme, og vi trenger forståelse og støtte for det arbeidet vi vil igangsette nå.

Det første vi gjorde, var å opprette et meglingsråd. Jeg ser den forskjellen statsråden tenker på når det gjelder konfliktråd og mobbing, men det er et viktig element at de elevene som satt i elevrådet, var med i meglingssituasjonene dersom elevene som var i mobbesituasjonen, selv ønsket det. Det var slik at hvis en følte seg mobbet og sa fra til skoleledelsen eller læreren sin, så ble det sagt fra til meglingsrådet. Da kunne mobbeofferet enten få hjelp

av lærerne eller sine medelever som også satt i det meglingsrådet. Da ble begge parter innkalt, både de som mobbet, og de som ble mobbet. De satte seg ned og fikk en arena der begge parter fikk lov til å fortelle sin versjon av historien.

Det vi ofte så i disse sakene, var at mye var misforståelser, som at jeg har hørt at du har sagt det om meg, at hun sa at du har sagt det, og man oppklarte veldig mye. I andre tilfeller der det faktisk var snakk om mobbing, der det var snakk om overtramp med vilje, fikk man hver av partene til å skrive ned sin forklaring. Man måtte skrive en kontrakt på at man ikke skulle mobbe, ikke skulle slenge stygge ord og slike ting, som begge måtte skrive under på. De fikk beskjed om at dersom denne kontrakten brytes, ville de få melding med hjem, og det ville få alvorlige konsekvenser for deres karakterer i orden og oppførsel. Den ble veldig sjelden brutt.

Vi har også et elev- og lærlingombud i Møre og Romsdal, som det er valgfritt å opprette i dag. Hun har opplevd at flere foreldre og elever har kommet til henne og fortalt om mobbeepisoder, som hun har tatt tak i med skolene. Problemet er at hun ikke har noen sanksjonsmuligheter. Problemet er at skolelederen på de skolene hun kan ta kontakt med for å fortelle at det foregår mobbing på skolen, kan fornekte problemet og velge å ikke ta tak i det. Hun savner sanksjonsmuligheter.

Nå er det igangsatt et arbeid med å utarbeide dette med et eget elevombud. Jeg tror at et strakstiltak vi i hvert fall kan sette i verk nå, er å koordinere dem vi allerede har. Jeg tror 15 av 19 fylker allerede har et elevombud. Vi må få en nasjonal koordinering av dem og samkjøring av hva de gjør, hva de har fokus på, eventuelt gi dem større myndighet og sanksjonsmuligheter i de situasjonene de jobber med. Problemet er at det kun er i videregående skoler i dag. Vi må få det også i grunnskolen.

Samtidig er det veldig viktig å se på læreren. Læreren har en veldig viktig rolle i klasserommet. Jeg tror at en sterk leder, og å fokusere på det i lærerutdanningen, er utrolig viktig. Det å ha en sterk leder, og også det at læreren får tilbake autoriteten i klasserommet, er veldig viktig. For jeg tror også at mye av mobbingen blant små barn kommer av at barn er usikre på seg selv og på andre. Mye av det er foreldrenes ansvar, men skolen har i dag også en viss funksjon når det gjelder å lære elevene verdier og å bli sikre på seg selv, både faglig og når det gjelder det sosiale som foregår på skolen. Jeg tror klasseledelse er utrolig viktig for å styrke lærerens autoritet og forhindre bråk og uro, og for å hjelpe elevene med å ta tak i problemene.

Representanten Anna Ljunggren var også inne på det med flere lærere. Jeg tror at det er veldig, veldig viktig å få flere voksenpersoner inn i skoleverket. Vi har i dag lærere som fungerer som vernepleiere, som psykologer, som helsesøster, som samtaleperson, mens den rollen de egentlig skal ha, nemlig som kunnskapsformidler, kanskje blekner litt. Jeg tror det er viktig å få flere voksenpersoner inn – flere vernepleiere, flere miljøarbeidere – som kan arbeide målrettet med å forbedre læringsmiljøet til elevene.

Ellers vil jeg som sagt takke for at en fokuserer på dette.

Jeg tror og håper at vi alle – alle partiene – kommer til å fortsette med det.

Elisabeth Aspaker (H) [15:12:04]: Interpellanten skal ha stor ros for å ta opp dette temaet. Komiteen har videre til behandling et representantforslag om mobbing. Kunnskapsministeren skal også ha ros for at hun ved sin tiltredelse igjen har satt mobbing på dagsordenen i departementet.

Kristin Halvorsens problem, eller utfordring, er imidlertid at innsatsen mot mobbing ikke har vært prioritert høyt nok av hennes forgjengere. Holdningsskapende arbeid krever utholdenhet, og mobbing kan ikke bekjempes gjennom rykk og napp-tiltak eller skippertakspolitikk. Derfor er det synd at Regjeringen ikke har greid å holde trykket oppe etter at man overtok i 2005.

Bondevik II-regjeringen tok et svært viktig initiativ med sitt mobbemanifest, frontet av daværende statsminister Kjell Magne Bondevik og kunnskapsminister Kristin Clemet. I allianse med lærere, foreldre og elever, skoleeiere, barneombud og forskere greide man i 2002 å løfte mobbing øverst på skoledagsordenen. Arbeidet med å forebygge mobbing gikk parallelt med utarbeidelsen av Kunnskapsløftet, fordi det er en sammenheng mellom fravær av mobbing, et godt læringsmiljø og elevenes utbytte av opplæringen. Daværende kunnskapsminister slapp aldri saken. Helt fram til regjeringsskiftet i 2005 var det regelmessig møter for å følge utviklingen og vurdere ytterligere tiltak i bekjempelsen av mobbing.

Jeg husker godt diskusjonen da Bondevik II-regjeringen lanserte manifestet og vår nullvisjon mot mobbing. Mange var den gang mer opptatt av å latterliggjøre nullvisjonen som en umulig målsetting enn av det virkelige alvor i saken, at altfor mange barn og ungdommer får oppvekst og skolegang helt eller delvis ødelagt som følge av mobbing. Mange foreldre føler oppgitthet og manglende støtte fra skolen, og slik kan vi ikke ha det.

Vi kan ikke tolerere litt mobbing. Ambisjonen må være å få slutt på all mobbing, uansett hvor krevende dette kommer til å bli for de involverte partene. Skolen, skoleeier og departementet har alle en plikt til å påse at opplæringsloven § 9a – også kalt elevenes arbeidsmiljølov – faktisk etterleves. Alle – og jeg understreker alle – elever har krav på et fysisk og psykososialt arbeids- og læringsmiljø på skolen som fremmer helse, trivsel og læring, som Læringsplakaten i St.meld. nr. 30 for 2003–2004, Kultur for læring, uttrykker det. Sagt på en annen måte: Alle elever har krav på å møte en skole som motiverer til læring og positive mestringsopplevelser.

Manifestet mot mobbing resulterte i en storstilt mobilisering mot mobbing og var en klar markering av at mobbing er en totalt uakseptabel atferd. De første årene etter manifestet kunne vi spore en positiv utvikling. I dag opplever vi at denne positive trenden kan være brutt, og utviklingen kan se ut til å gå i gal retning, med flere tilfeller av mobbing og andre typer mobbing, gjennom nett og den nye digitale verden.

Mobbing engasjerer mange, og det er tatt en rekke verdifulle lokale initiativ. Det er flere grupper på Facebook om

samme tema. Felles for mange av ytringene er at man opplever at mobbing ikke blir tatt tilstrekkelig på alvor ved den enkelte skole og i den enkelte kommune. Ut fra dette tyder mye på at det fortsatt er behov for klarere kjøregeregler i slike saker, og en klargjøring av de klagemuligheter elever og foreldre har om man møter veggen i møte med skolen.

Jeg har to spørsmål til statsråden: Har Kunnskapsdepartementet en oversikt over hvor mange mobbesaker årlig som ender med at elever må flyttes til en annen skole? Og i forlengelsen av dette: Har departementet kunnskap om hvorvidt det er mobber eller offer som i disse tilfellene må flytte?

Interpellanten skal få min fulle støtte når hun i kampen mot mobbing også retter oppmerksomheten mot lærerens autoritet i klasserommet, og hvordan ledelse utøves ved norske skoler. Det kan ikke herske noen tvil om at kampen mot mobbing først og fremst må tas opp i klasserommet ved at lærerne og skoleledelsen tydelig markerer hvordan elevenes respekt for og omgang med hverandre skal være. All uakseptabel atferd må slås ned på, og jeg er veldig glad for at statsråden her i dag har vært så tydelig på nettopp det.

For framtidige lærere er lærerutdanningen nøkkelen til tydelige lærere med høy kompetanse på klasseledelse. Kan statsråden i dag forsikre Stortinget om at de nye lærerutdanningene i tilstrekkelig grad vil vektlegge nettopp denne ferdigheten hos morgendagens lærere? Og har kunnskapsministeren en strategi for hvordan de lærere som allerede er i skolen, kan settes enda bedre i stand til å fremme et positivt læringsmiljø i klassen og gode relasjoner mellom elevene?

Aksel Hagen (SV) [15:17:12]: Jeg synes at dette er en interessant og viktig interpellasjon, og det er en bred interpellasjon. Det er bra. Og akkurat som i f.eks. frafallsproblematikken er det en helhet som må forstås og reflekteres over, og som i neste omgang må forbedres, for å minske mobbingen. Slik sett gir også kunnskapsministeren et godt svar, nettopp på grunn av at også ministeren angriper dette på den samme, brede måten.

Selv vil jeg derimot ta opp en delproblemstilling som interpellanten, Trine Skei Grande, presenterte og funderte litt over. Det gjelder dette med at skolesjefen er i ferd med å bli historie rundt omkring i Kommune-Norge og Fylkeskommune-Norge. I og for seg har en vel fått som en har bedt om, da en rundt omkring i Kommune-Norge innførte tonivåmodellen for noen år siden. En ville jo nettopp ta vekk disse fagsjefene – i og for seg også disse fagkomiteene – som teknisk sjef, omsorgssjef, skolesjef osv., for det ble for mye fag, det ble for mye sektor, det ble for mye «delhet». Svaret skulle være at vi skulle få kommunalsjef, gjerne med nummer på – kommunalsjef 1, 2 og 3. Så skulle vi ta skolene og spre dem utover på disse kommunalsjefene, og så skulle vi virkelig få den helhetlige tilnærmingen. Og ja, jeg tilhører også dem som priser helhet, drømmer om helhet og mener at vi har for lite helhet, men samtidig har jeg alltid vært skeptisk til dette med at en skal vise mistillit til fag og faglighet, den samme skepsis som jeg hørte at interpellanten også hadde.

La meg dvele litt nettopp ved dette med helhet. Da Lillehammer i sin tid, mot tre stemmer, innførte tonivåmodellen – innlandet ville jo heller ikke være motesinke – gjorde Lillehammer kommunestyre et interessant unntak nettopp når det gjaldt skole. Flertallet sa at på skole er det kanskje fortsatt behov for noe helhetlig, og de definerte noe som heter Lillehammer-skolen som et unntak fra tonivåmodellen, der en spredde barnehagene utover på kommunalsjefer, og så beholdt en tross alt en viss faglig helhet når det gjaldt skole.

Når nå kunnskapsminister, regjering, storting, alle, fokuserer på ledelse, ikke minst knyttet til rektor og rektor-skole – dette er jo så bra – blir det kanskje enda viktigere å fundere litt på om ikke nettopp disse lederne som vi nå sender på kurs, på opplæring, noe som er bra, fortsatt skal få lov til å fungere når de etter at de har vært på skolebenken, kommer tilbake til kommunen sin og inngå i nettopp en slik faglig enhet, eller helhet, gjerne med en opplæringssjef eller en skolesjef på topp. For det å være rektor er jo ofte, som jeg tror alle skjønner, et ensomt liv, nærmest en ensom kamp mot mange ulike grupperinger – det er veldig mye mellom barken og veden. Nettopp da, skal en klare å fungere alene, fungere på en god måte som leder, er en avhengig av kanskje samtidig å inngå i en slik fagenhet, som vi i stor grad hadde tidligere.

Så kanskje vi oppi denne nye fokuseringen på ledelse, deriblant på rektor, nettopp burde ta en ny refleksjon omkring dette at det burde være en fagetat og en skolesjef, som selvsagt ikke skal lukke seg inne og bli seg selv nok, men som skal samhandle med det samfunnet og den kommuneorganisasjonen som skolen er en del av.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [15:21:04]: Temaet mobbing er veldig viktig – 50 000 barn, sa representanten Skei Grande. Kanskje det også er 50 000 voksne. Jeg tror ikke jeg er alene når jeg sier at jeg kjenner noen som er blitt mobbet, og jeg kjenner noen som har mobbet.

Jeg vil gå så drastisk til verks at jeg vil si at mobbing er en type svulst som vi har i samfunnet vårt. Den er det vanskelig å få has på, og den utvikler seg dersom den ikke stoppes.

Egen erfaring med mobbing kan gjøre at det er vanskelig å prate om dette temaet, men kanskje det er akkurat derfor vi skal prate om det. Jeg vet ikke hva vi som stortingsrepresentanter kan si, om vi kan legge hånden på hjertet og si: Har jeg gjort det jeg kan for å forhindre mobbing? Har jeg gjort det jeg kan som skolekamerat, som lærer, som mor eller som kollega i arbeidslivet eller i politikken? Dessverre mener jeg at kampen mot mobbing i skolen handler like mye om oss selv, om hvordan vi som voksne forholder oss til hverandre. Barn blir nemlig født inn i en verden uten mobbegener. Barn lærer seg å mobbe, og hvor lærer de det? Og hva lærer vi politikere barn i skolen, når harselering, kjefting, latterliggjøring og sterke ord om andre mennesker ofte blir brukt i politikken? Det er ikke alltid like vakkert.

Mobbing henger altså sammen med det samfunnet vi alle er med på å skape hver dag. Det henger samme med hvordan vi omtaler våre medmennesker, og hvordan vi be-

handler ulike grupper, om de er kvinner, menn, naboer, afrikanere, bønder, muslimer, prester eller kolleger. Derfor er dette ikke bare en sak som skal tas i klasserommet, som Høyres representant sa.

Torsdag pratet jeg lenge med Per i telefonen. Per er en kjekk ung mann, alltid snill og god på skolen. Men Per ble et mobbeoffer. Per kontaktet meg på nett tidligere i høst om mobbing. Han ba om at vi måtte bli flinkere til å se mobbing i skolen. Han ble mobbet helt fra siste året på barneskolen. Pers historie om knuffing, dytting, slengbemerkinger og hard håndtering gjennom hele ungdomstiden endte med at karakterene ble dårlige, og ikke bare det, men selvtilliten og lusten på livet forsvant. Det har heldigvis gått bra med Per. Han er nå en kjekk ung mann, som fikk hjelp av barne- og ungdomspsykiatrien, i tillegg til at han fikk en helt ny start ved å flytte ut for en tid. Men det ligger der fortsatt.

Pers historie er dessverre ikke unik. Per og jeg har imidlertid vært opptatt av hva som kan gjøres. Kunnskapsministeren har presentert en rekke tiltak som nå skal iverksettes. Men det aller viktigste er kanskje at mobbing til stadighet er på dagsordenen, og det skal interpellanten ha ros for å ha bidratt til.

Rask reaksjon mot mobbing er veldig viktig, men interpellanten reiser også spørsmålet om hva som skal gjøres for å styrke autoriteten til lærerne i klasserommet. Det er et viktig spørsmål. Jeg er derfor veldig glad for at det i den nye lærerutdanningen igjen erkjennes at kunnskap om klasseromsledelse er viktig, og derfor fordobles timene til pedagogikk og praksis. Autoriteten til læreren er viktig, men det aller viktigste vi må sørge for å gi lærerne og sørge for at de besitter, det er mot. Lærere, rektorer og vi andre voksne må tørre å gripe inn. Det er ikke alltid det er like lett å oppdage mobbing. Det er heller ikke like lett å stå mot unger og ungdom som er i affekt. Det krever også mot å stå opp overfor foreldre som føler seg overrumplet og vil gå i forsvar, eller å møte foreldre som ikke bryr seg i det hele tatt. Vi er også nødt til å gi elevene selv mot til å si fra.

Kampen mot mobbing er et voksenansvar, om vi er lærere, rektorer, foreldre eller politikere. Vi har også mobbelærere, som en tidligere har vært inne på, og disse må rektor ta et særskilt ansvar overfor. Disse må også konfronteres og fjernes dersom de ikke endrer atferd. Det handler bl.a. om å gjøre narr av elever og har egentlig ingenting med klasseromsledelse å gjøre.

Jeg er glad for at det er en tverrpolitisk enighet om å sette mobbing på dagsordenen. Jeg regner med at det blir et tema som vi ofte vil få anledning til å diskutere i denne salen. På den måten vil vi også selv bli minnet om vårt ansvar som voksne. Dette er ikke en dem og oss-debatt, dette gjelder oss alle.

Dagrun Eriksen (KrF) [15:26:18]: Jeg vil også takke interpellanten for å ta opp dette temaet. Og så har jeg også lyst til å gi ros til statsråden, som signaliserte at Regjeringen ville sette fokus på dette da hun tiltrådte. Dessverre har det fokuset vært litt borte i den tiden som har gått, og resultatet har vært at antallet som har blitt mobbet, har gått opp siden 2005.

En landsomfattende undersøkelse ved Senter for atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger viste at 28 000 elever fra 5. til 10. klasse blir mobbet hver uke. Det er 10 500 flere elever enn i 2004, og det utgjør 7,5 pst. av alle elevene i disse årsklassene. Økningen er spesielt stor på ungdomstrinnet, og det er også vesentlig færre skoler som nå tar i bruk antimobbeprogram. Dette viser at kampen mot mobbing må føres hele tiden, og at her nytter det ikke med hvileskjær. Jeg tror at interpellasjonen vi har her nå, viser at det ikke er tvil heller om at mobbing kan sette varige spor hos barn og unge.

I 2002 lanserte Bondevik II-regjeringen Manifest mot mobbing og sin nullvisjon. Som representanten fra Høyre redegjorde for, var det mange som ytret at de var uenige i den nullvisjonen, og man prøvde å harselere med dette som et tiltak. Jeg er glad for at vi i 2009 er kommet mye lenger, og at vi sammen kan sette fokus på den negative utviklingen. Men én erfaring vi gjorde den tiden, da både kong Harald og statsminister Bondevik holdt nyttårstale om mobbing, skoler ble tilbudt antimobbeprogrammer med dokumentert effekt, var at de ambisiøse målene og det stadige trykket gav resultater. Mens mobbingen økte med gjennomsnittlig 10 pst. i året i perioden 1995–2001, var mobbingen i 2004 redusert med 30 pst. Derfor er jeg glad for at statsråden ved sin inntreden har sagt at hun vil holde trykk og fokus på dette. Mange barn og unge trenger at noen gjør det på toppnivå.

Jeg ønsker meg også at den planen som statsråden har lansert, skal være dynamisk. Jeg ønsker meg noen utviklingsmidler til gode programmer i den. Jeg kan nevne ett, Stiftelsen Arkivet, som egentlig er et historisk senter som dokumenterer noe av hva som skjedde under krigen. De stiller spørsmål i overført betydning til elevene: Hva skjer når menneskeverdet trues? Gjennom det setter de fokus både på tilskuere og på hva det er som skjer, og overfører noen av de erfaringene vi har fra vår vonde historie, rett inn i klasserommet og til hva som skjer der.

Lærere som mobber, har det også blitt fokusert på. Jeg ønsker meg det inn i handlingsplanen og i manifest. Det er et vanskelig problemområde. Men vi svarer litt for ofte at vi tror ikke helt på det for dette kan handle om klasseledelse og at elevene ikke liker måten man utøver autoritet på. Det skal vi ta særs på alvor, og det bør inn i handlingsplanen som et faglig punkt, så vi faktisk finner ut av hvordan vi skal ta tak i dette.

Statsråden sa noe meget godt som jeg nesten kunne ønske meg på forsiden av VG, selv om det ville være å drømme, nemlig: Når unger sier ifra, tro dem! Det burde vært en overskrift over all jobbing som vi gjør. Statsråden nevnte også kanskje det beste argumentet, som Kristelig Folkeparti har hevdet mange ganger, nemlig hvorfor det er så viktig med hjem-skole-samarbeid, at hjemmet positivt støtter opp om lærerne, lærernes rolle og lærernes måte å være på, for bare på den måten kan vi kanskje få tatt tak i de vanskelige situasjonene mellom lærere og elever og bygge opp om hjemmet.

Over nyttår skal Stortinget behandle et representantforslag fra Kristelig Folkeparti om å forsterke innsatsen i

skolen i kampen mot mobbing. Jeg håper at den gode og åpne debatten som vi har hatt her i dag, kan videreføres, slik at vi kan klare å enes om noen konkrete tiltak når vi skal behandle det forslaget. Vi ønsker å ha klare krav om at alle skoler skal ha enten et antimobbeprogram eller en handlingsplan. Og så ønsker vi oss et mobbeombud i hvert fylke – et sted som både kan være pådriver, og som kan ta tak i de historiene og situasjonene som blir for store å takle på hver enkelt skole.

Svein Harberg (H) [15:31:39]: Det er heldigvis – det skulle bare mangle – stor enighet i salen om det vi diskuterer i dag. Slik skal det være. Sånn sett kunne jeg kanskje latt være å gå på talerstolen, men jeg har allikevel lyst til å knytte noen tanker til saken.

Først takk for at dette blir tatt opp som interpellasjon! Jeg har også lyst til å slutte meg til dem som sier takk til statsråden, som har satt dette på dagsordenen. Hvis vi fra denne sal holder et visst trykk på statsråden, og statsråden gjør det videre, har jeg tro på at vi kan få gjort noe med mobbeproblematikken. Vi burde kanskje ha hatt dette som sak her i salen med jevne mellomrom, fordi det da blir løftet opp og blir aktuelt – og helst, som Dagrun Eriksen sa, med overskrifter i pressen. Det er ikke så lett å få til.

Det er noen tanker omkring dette som gjør det litt vanskelig. Ofte føler jeg at mobbedebatten dreier seg om at det er riktig å snakke om det, kanskje mobbing til og med i enkelte sammenhenger er blitt et moteord som skal være med. Det må det ikke bli, for mobbing er grusomt. Det må heller ikke bli en debatt om mange praktiske tiltak og regler som skal løse problemet. Jeg ønsker at vi i langt større grad skal arbeide med det forebyggende og med det holdningsskapende. Jeg har tro på at det må bli en kultur for å finne ut av mobbing. Jeg har selv vært ordfører i en kommune der vi nærmest fikk sjokk etter en elevundersøkelse, hvor det ble avklart at mobbing var et stort problem blant elevene på en skole – og ingen hadde oppdaget det! Men så oppdaget de det, og så grep de fatt i det, og så kom skolen mye bedre ut på de neste undersøkelsene. Det må bli en kultur for å finne ut av det. Det må bli en kultur for å se problemet. Det må bli kultur for å ta det på alvor og si stopp, enten det skjer mellom elever, eller det skjer blant de foresatte på skolen og elevene, og det må bli en kultur for å bli gode forbilder.

Jeg er nok litt skeptisk til å oppnevne det ene eller det andre, enten det er ombud eller annet, for jeg er redd for at hver enkelt av oss fraskriver seg et ansvar ved at andre skal passe på. Det må i hvert fall ikke være det som blir resultatet. Derfor tror jeg vi skal arbeide mye mer med at vi alle sammen har et ansvar.

Jeg har sansen for ordene nulltoleranse og nullvisjon når det gjelder mobbing. Jeg tror det må være det soleklare målet. Alt som lukter av mobbing, må avstedkomme en reaksjon.

Det er lov å si ja til å bry seg. Det er òg lov til å lære hverandre opp til å bry seg, eller som den ene representanten sa her – rett og slett ha mot til å bry seg. Akkurat det begrepet har jeg plukket fra en organisasjon som dri-

ver med dette. Jeg vil gjerne inn på det på slutten. Jeg har gode erfaringer med å bruke MOT, som er en organisasjon som ikke er imot, men det handler om å ha mot til å gripe inn i hverdagen. Det er god hjelp å få av organisasjonen MOT og andre organisasjoner som har tilsvarende formål med sin virksomhet.

Det kunne være spennende å høre om statsråden har en reaksjon eller en tilbakemelding på hva hun konkret vil gjøre for å inkludere dette både i skoleledelsen og i skolehverdagen. Her tror jeg det er mye å hente, som en kan hente inn fort, og som griper inn i hele hverdagen vår.

Karin Andersen (SV) [15:36:05]: Mobbing skader. Det skader alle parter. Det skader sjølsagt den som blir mobbet, det forstår alle. Det skader dem som ser på, slik som representanten fra Kristelig Folkeparti sa. Det er ufattelig hva man kan venne seg til hvis man bare blir vant til å stå og se på det. Det flytter grenser. Det skader også den som mobber. Det viser all statistikk. Det går veldig dårlig med mange som mobber. Det er de voksne som har ansvaret, men det er ikke alle de voksne som tar det ansvaret.

Hvor mye av dette vi finner igjen i den statistikken som noen av oss i de andre komiteene stiller med innfor helse, psykisk helse, arbeidsledighet og uføretrygd, vet jeg ikke, men jeg kan nok spå at vi finner et stort flertall både av dem som er blitt mobbet og dem som mobber, i disse statistikkene, for dette skader mange.

Jeg var til stede i Barnas spørretime. Det som var veldig klart der, var at de for det første var veldig opptatt av de forskjellige måtene det ble mobbet på. Nå er det jo ikke bare denne åpenbare plagingen og piningen som foregår, men også den som foregår mer i stillhet, og som kanskje handler mer om å stenge ute, som skader barn veldig, for alle har behov for å høre til. De var opptatt av hvordan vi kunne forhindre det. Men det andre de også etterlyste, var konkrete aksjoner. Hva gjør vi med dette? Hva skal vi gjøre for å stoppe dette nå? En av de tingene som jeg så virket i min tidligere yrkeskarriere, var at foreldrene til elever som mobbet, måtte følge sine barn, f.eks. til og fra skolen, og faktisk passe på at alt foregikk skikkelig. Det var en ganske tøff affære både for foreldrene og barna, men det hjalp!

Noen ganger er det dessverre slik, som flere har sagt her, at man er redd for en ombudsordning – for at det skal gripe inn i noe av det som er foreldrenes ansvar. Man skal ikke ta fra dem det ansvaret. Jeg har dessverre opplevd at det har vært foreldre som nekter å akseptere at poden mobber, som forsvarer slik oppførsel, eller som ikke er villig til å være med på noen form for forbedringsopplegg eller noe slags tiltak. Da kan det jo hende at det kan være behov for en litt mer uavhengig oppmann. Det er viktig å styrke de voksnes autoritet i dette arbeidet, men det er viktig å styrke autoriteten til de voksne som fortjener det. Det er viktig at vi ikke lager systemer som styrker autoriteten enten til en lærer eller en voksen som ikke vil være med på å hindre mobbing.

Det er også viktig at de voksne er til stede i barnas liv. Det har vært snakket mye om klasserommet i denne de-

batten. Jeg har alltid vært veldig opptatt av friminuttene og av skolevegen. Det er uhyre viktig at det er personer til stede der. Representanten Hanekamhaug var inne på hvor mange forskjellige yrkesgrupper eller «voksenpersoner» som egentlig trengs å være til stede i barns liv for at det skal være trygt, og for at man skal kunne hindre mobbing.

Klasseledelse har vært et viktig tema, og det er jeg veldig enig i. Jeg er også veldig glad for at statsråden tar tak i det. Ved lærerutdanningen på høyskolen på Hamar er det en professor som heter Thomas Nordahl, som veldig ofte blir sitert i skoledebatter. Han er veldig opptatt av dette med klasseledelse, og at læreren skal være lederen i klassen. Det er selvfølgelig noe av det som fungerer aller best for å forhindre mobbing, for da blir læreren en god autoritet som kan lede det faglige arbeidet i klassen. Når man har en god klasseledelse, ser man også stor forbedring i det faglige, men man ser også store forbedringer i det sosiale i klassen. Jeg tror at når vi nå skal ha lærerutdanningen i støpeskjeen, må dette også være en veldig viktig faktor på alle trinn. Det å være dyktig når det gjelder klasseledelse, er en av de mest primære lærerkompetansene alle lærere må ha. Det er helt grunnleggende for at alle lærere skal være i stand til å hindre og stoppe mobbing.

Trine Skei Grande (V) [15:41:27]: Jeg vil takke Stortinget for en bra debatt. Jeg synes dette stortinget er på sitt beste når det faktisk blir en idéutveksling om hvordan en bør jobbe.

Jeg tror den viktigste lærdommen når det gjelder mobbing, er at dette er noe det må jobbes med hele tida. Det må aldri slippes, og det må aldri slippes opp for gode ideer for å prøve nye vinklinger.

Jeg har også opplevd at barn kan lage sanksjoner, som representanten Karin Andersen snakket om. På en skole i Oslo bestemte barna sjøl at sanksjoner mot mobbere ikke bare var at foreldre måtte følge til og fra skolen, men at foreldre faktisk måtte være med på skolen. Når de ikke kunne oppføre seg overfor andre, måtte de ha noen voksne til å passe på seg. Straffen som disse barna bestemte, var at de måtte ta med seg mamma eller pappa på skolen for å passe på at de klarte å oppføre seg overfor andre. Det synes jeg var en morsom og kreativ måte å gjøre dette på, og det var spesielt interessant at det var barn som bestemte at dette skulle være sanksjonene overfor dem som hadde mobbet.

Jeg tror at foreldreansvaret ikke kan understrekes godt nok. Jeg er ikke skeptisk til at ombudsrollen vil svekke foreldrerollen, for det tror jeg ikke den vil gjøre. Det jeg er redd for, er at hvis vi får for mange ombud, slutter vi å få mailene som alle som jobber med skolepolitikk, får. Vi slutter å få fortellinger fra foreldrene, vi slutter å få fortellinger fra elevene om hva de har opplevd, og da slutter vi å fokusere på at dette er viktig. Det er vi som er borgernes ombud, men jeg mener at barn har rett til å ha et ekstra ombud, for barn har ikke stemmerett. Derfor må de ha lettere for å nå autoritetene.

Jeg er også veldig glad for det som representantene Harberg og Hagen sa, som egentlig uttrykte litt av det samme. Harberg snakket om at det er viktig at ordførere

faktisk spør om hvordan tilstanden er. Da kommer vi tilbake til det som både representanten Hagen og jeg sa, at når vi mister et ledelsesnivå i skolen, blir rektors ansvar bare å ivareta sine ansatte – ikke å svare overfor sine overordnede. Kommunestyret er de overordnede. Kommunestyret er de som skal passe på at alle har det bra på skolen, og hvis kommunestyret ikke spør om alle har det bra, får det heller ikke svaret. Da blir rektors fokus på arbeidet feil, for da fokuserer rektor bare på å ivareta sine ansatte.

Jeg håper at statsråden nå kommer til å si at hun har fått mange gode ideer til å jobbe videre med dette saksfeltet. Jeg synes det er fint å bruke interpellasjoner til å ta opp akkurat slike saker der konfrontasjonen mellom partiene ikke er så stor, men der behovet for nye politiske ideer er enormt.

Statsråd Kristin Halvorsen [15:44:37]: Jeg vil gjerne takke for en god debatt og for den tonen som er i debatten, der vi alle sammen skjønner at her er vi på jakt etter de virkemidlene som virker best, og er med på å støtte opp om det arbeidet som foregår rundt omkring i Skole-Norge hver eneste dag for å ta tak i mobbeprobemene.

Så tror jeg at noe av det som er hovedutfordringen, er nettopp det som flere har vært inne på, nemlig det å holde innsats over tid. For idet en skole skaffer seg et nytt program, setter i gang og prøver å finne ut av hvordan den skal jobbe med dette, så har det på en måte nyhetens interesse. Det er fokus, elevene er opptatt av det og foreldreutvalget osv. er opptatt av det. Så har man gjennomført dette, og så kommer liksom den litt traurige hverdagen. Hvordan klarer man å holde fokus da? Det er utrolig viktig.

Jeg tror det er noe av det som skjedde med dette manifestet mot mobbing også. Første gang det kommer, er det litt nytt, det er nullvisjon, og det blir diskusjoner rundt det. At statsminister Stoltenberg da undertegner det samme manifestet mot mobbing, har ikke like mye nyhetens interesse. Så noe av utfordringen i dette som dreier seg om læringsmiljø, er det daglige arbeidet som gjør at man må holde fast hele tiden.

Men vi kan jo bidra hver på vårt vis til å ta tak i og støtte opp om alt det arbeidet som er. Vi har alle talerstoler og muligheter til å være med og si noe opplysende om hvordan det går an å jobbe i forhold til mobbing.

Karin Andersen var inne på noe veldig viktig, og det er at det er bare tapere i mobbesaker. Den som blir mobbet, er opplagt en som kan oppleve noe som setter merker i livet. De som mobber, er noen som kanskje kan klare seg så lenge de går i en klasse og på en skole, men i det øyeblikket de er avhengige av å skaffe seg venner som frivillig kan være sammen med dem og som ikke må være sammen med dem i friminutt, kan de veldig fort bli isolerte og uten de kunnskapene og egenskapene som skal til for å kunne klare seg i et samfunn videre. Og de som går gjennom sitt voksne liv og vet med seg selv at de har visst om noen situasjoner der de ikke grep inn, og der de kanskje hadde kunnet gjøre noe på et tidligere tidspunkt – kanskje for noen som det ikke går noe særlig med – er også tapere. Den tausheten der er forbudt i skolen. Men det bør også være forbudt for alle oss andre som kan være vitne til det.

Vi vet ikke hvor mange av dem som blir mobbet som bytter skole, bl.a. fordi det ofte er noe man tyr til før man har klart å løse en sak. Foreldrene tenker i sin avmakt at de ikke vil vente på at dette blir løst. Nå gir vi ungen vår en ny start og bytter skole – og dermed er det kanskje noe som aldri når fram. Men det er nettopp denne typen saker fylkesmennene nå skal hjelpe oss å belyse, slik at vi får litt mer bakgrunn her.

Jeg takker Stortinget for en meget inspirerende, lærerik og god debatt om hvordan vi i fellesskap kan støtte opp om alt det arbeidet som skjer for å forbedre læringsmiljøet, og mot mobbing.

Presidenten: Sak nr. 8 er dermed avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram 22 forslag. Det er

- forslagene nr. 1–7, fra Ketil Solvik-Olsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 8–13, fra Ketil Solvik-Olsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 14–16, fra Siri A. Meling på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 17–20, fra Ketil Solvik-Olsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 21, fra Siri A. Meling på vegne av Høyre
- forslag nr. 22, fra Line Henriette Hjemdal på vegne av Kristelig Folkeparti

Forslagene nr. 1–21 er inntatt på sidene 74 og 75 i innstillingen, mens forslag nr. 22 er omdelt på representantenes plasser.

Det voteres over forslag nr. 22, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innstille den planlagte åpningsprosessen for petroleumsvirksomhet ved Jan Mayen.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 95 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.57.50)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 21, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringa utgreia eit såkalla supernett i sjøkabel langs kysten for å kunne handtere vindkraft til havs, innanlands kraftoverføring langs kysten og kraftoverføring til utlandet. Stortinget ber Regjeringa melde tilbake om dette arbeidet i statsbudsjettet for 2011.»

Votering:

Forslaget fra Høyre ble med 88 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.58.18)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 17–20, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om statlig engasjement for utbygging av innenlands infrastruktur for gass.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å opprette et energi- og petroleumsforskningsfond på 10 mrd. kroner, hvor avkastningen benyttes til teknologisk forskning for å bedre utvinningsgraden, økonomien og sikkerheten på kontinentalsokkelen, samt andre relevante energiforskningsprosjekter.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en sak om hvordan man skal bedre egenkapitalsituasjonen til Statnett.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomføre en evaluering av de naturfaglige og samfunnsøkonomiske konsekvenser av gjennomførte og planlagte skogverneprosjesser.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 82 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.58.44)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 14–16, fra Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa utarbeide retningslinjer for framføring av kablar i sentralnettet som opnar for auka bruk av jord- eller sjøkabel i konfliktområde, og der alternativ kabling kan redusere konfliktnivået og belastninga på miljøet, og å fremme en sak for Stortinget om dette.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa i forbindelse med statsbudsjettet for 2011 gjenopprette friluftsliv som eiga resultatområde i Miljøverndepartementets budsjett.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa i løpet av 2010 fremme en stortingsmelding om friluftsliv.»

Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 81 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift 15.59.13)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 8–13, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen endre energikravene i teknisk forskrift til plan- og bygningsloven gjennom å stille krav til tiltak som optimaliserer energiforvaltningen i alle nybygg basert på skjerpede krav til levert energi. Reglene kan utformes slik at alle lønnsomme tiltak, ut fra definerte og transparente kriterier, skal gjennomføres i nybygg og ved større rehabiliteringer.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa oppnemne eit fagleg utval som skal gå gjennom ulike teknologiske løysingar som kan gje ei sikker og meir skånsom kraftoverføring gjennom sårbare naturområder i framtida, herunder bruk av jord- og sjøkabel. Regjeringa blir beden om å presentere utvalet sine anbefalingar for Stortinget på ein eigna måte seinast i løpet av 2011.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å utrede en ordning med kjøp av oppsynstjenester fra andre enn staten.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa legge fram ei stortingsmelding om korleis bekjemping av Gyrodactylus salaris som trussel mot norske villaksstammar er tenkt gjennomført. Ein slik plan bør innehalde både metodevalg, budsjettmessige konsekvensar og prioritering av smitteområde.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber Regjeringa seinast i løpet av vårsesjonen 2010 komme tilbake til Stortinget med ein evaluering av rovviltpolitikken og rovviltforliket frå 2003/2004, sett i lys av dei utfordringar innbyggjarane innanfor rovviltsonane opplever, og forslag til tiltak i samsvar med dette.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gå gjennom arbeidsforholdene og fordelingen av oppgaver mellom SNO og fjellstyrene, og melde tilbake til Stortinget senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2011.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 64 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift 15.59.40)

Presidenten: Det voterer så over forslagene nr. 1–7, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innen 2010 skjerpe energikravene for offentlig oppførte boliger og yrkesbygg, slik at disse, i tillegg til god energiforvaltning, skal ha en energimessig yteevne tilsvarende karakteren A eller B i energimerkeordningen for bygg.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem ulike modeller, inkludert bruk av skatteincentiver, for å stimulere til energieffektivisering i eksisterende boliger. Det skal gis tilbud om gratis energisjekk av boligbygg.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en sak for Stortinget om Petoros rolle og fremtid.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest fremme forslag for Stortinget om en generell innlemmelse av hund i nødvergebestemmelsene.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram et skatte- og avgiftsopplegg for å styrke kulturminnearbeidet.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen lage en handlingsplan for å sikre opptrapping av arbeidet med opprydding av forurensning i fjorder, vassdrag og havner.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en sak om langsiktige rammebetingelser for alternativt drivstoff.» Venstre har varslet at de støtter disse forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 57 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.00.12)

Komiteen hadde innstilt:

Rammeområde 12 (Olje og energi)

I

På statsbudsjettet for 2010 bevilges under:

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
1800		Olje- og energidepartementet		
	1	Driftsutgifter	141 908 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres	33 400 000	
	71	Tilskudd til Norsk Oljemuseum	9 500 000	
1810		Oljedirektoratet		
	1	Driftsutgifter	206 200 000	

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	63 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 000 000	
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat		
	1	Driftsutgifter	398 350 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	64 650 000	
	22	Flom- og skredforebygging, <i>kan overføres, kan nyttes under post 60</i> ..	120 800 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 000 000	
	60	Tilskudd til skredforebygging, <i>kan overføres, kan nyttes under post 22</i> ..	20 000 000	
	71	Tilskudd til strømforsyning, <i>kan overføres</i>	33 000 000	
	73	Tilskudd til utjevning av overføringstariffer, <i>kan overføres</i>	60 000 000	
1825		Omlegging av energibruk og energiproduksjon		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	34 500 000	
	50	Overføring til Energifondet	956 000 000	
	70	Tilskudd til elektrisitetssparing i husholdninger, <i>kan overføres</i>	40 000 000	
	74	Naturgass, <i>kan overføres</i>	26 000 000	
1830		Forskning		
	22	Forvaltningsrettet forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	32 500 000	
	50	Norges forskningsråd	741 000 000	
	70	Internasjonale samarbeids- og utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	10 300 000	
1832		Internasjonalisering		
	70	Internasjonalisering, <i>kan overføres</i>	26 000 000	
1833		CO ₂ -håndtering		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 358 000 000	
	22	CO ₂ -håndtering, internasjonalt, <i>kan overføres</i>	20 000 000	
	30	Investeringer, <i>kan overføres</i>	1 822 000 000	
	50	Overføring til fond for CLIMIT	81 800 000	
	70	Administrasjon, Gassnova SF	91 000 000	
1870		Petoro AS		
	70	Administrasjon	260 000 000	
2440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten		
	30	Investeringer	23 000 000 000	
	50	Overføring til Statens petroleumsforsikringsfond	1 400 000 000	
2490		NVE Anlegg		
	24	Driftsresultat:		
	1	Driftsinntekter	-54 000 000	
	2	Driftsutgifter	47 300 000	

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
		3 Avskrivninger	5 600 000	
		4 Renter av statens kapital	1 100 000	
		5 Investeringsformål	1 000 000	
		6 Reguleringsfond	-1 000 000	0
45		Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 000 000	
		Totale utgifter		31 071 908 000
Inntekter				
4800		Olje- og energidepartementet		
	3	Oppdrags- og samarbeidsvirksomhet	1 145 000	
	70	Garantiprovisjon, Gassco	1 500 000	
4810		Oljedirektoratet		
	1	Gebyrinntekter	10 400 000	
	2	Oppdrags- og samarbeidsvirksomhet	39 300 000	
	3	Refusjon av tilsynsutgifter	10 700 000	
4820		Norges vassdrags- og energidirektorat		
	1	Gebyrinntekter	54 050 000	
	2	Oppdrags- og samarbeidsvirksomhet	55 400 000	
	40	Flom- og skredforebygging	27 250 000	
4825		Omlegging av energibruk og energiproduksjon		
	85	Fondsavkastning	796 000 000	
4829		Konsesjonsavgiftsfondet		
	50	Overføring fra fondet	140 500 000	
4833		CO ₂ -håndtering		
	85	Fondsavkastning	91 800 000	
4860		Statnett SF		
	70	Garantiprovisjon	200 000	
5440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten		
	24	Driftsresultat:		
		1 Driftsinntekter	140 500 000 000	
		2 Driftsutgifter	-33 000 000 000	
		3 Lete- og feltutviklingsutgifter	-2 000 000 000	
		4 Avskrivninger	-20 800 000 000	
		5 Renter av statens kapital	-6 800 000 000	77 900 000 000
	30	Avskrivninger	20 800 000 000	
	80	Renter av statens kapital	6 800 000 000	
5490		NVE Anlegg		
	1	Salg av utstyr mv	500 000	
	30	Avsetning til investeringsformål	1 000 000	
		Totale inntekter		106 729 745 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2010 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 1800 post 21	kap. 4800 post 3
kap. 1810 post 21	kap. 4810 post 2
kap. 1820 post 21	kap. 4820 post 2
kap. 1820 post 22	kap. 4820 post 40
kap. 2490 post 45	kap. 5490 post 1

III

Fullmakt til overskridelse

Stortinget samtykker i at Kongen i 2010 kan

- overskride bevilgningen under kap. 1800 Olje- og energidepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorar og utgifter til faglig bistand ved statlig kjøp/salg av aksjeposter, rådgivning samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i Statoil ASA.
- godkjenne utøvelse av statens forkjøpsrett ved overdragelser av andeler i utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel og overskride bevilgningen med inntil 5 mrd. kroner under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten.

IV

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2010 kan utgiftsføre uten bevilgning tilskudd til fjerning av innretninger på kontinentalsokkelen under kap. 2442 Disponering av innretninger på kontinentalsokkelen, post 70 Tilskudd.

V

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2010 kan gi tilsagn utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt udekket ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1825		Omlagging av energibruk og energiproduksjon	
	50	Overføring til Energifondet	400,0 mill. kroner
	74	Naturgass	20,0 mill. kroner
1830		Forskning	
	50	Norges forskningsråd	33,0 mill. kroner

VI

Fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning
Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet

i 2010 kan pådra seg forpliktelser utover gitte bevilgninger innenfor følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1800		Olje- og energidepartementet	
	21	Spesielle driftsutgifter	7,0 mill. kroner
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat	
	22	Flom- og skredforebygging	50,0 mill. kroner
1830		Forskning	
	22	Forvaltningsrettet forskning og utvikling	10,0 mill. kroner
1833		CO ₂ -håndtering	
	70	Administrasjon, Gassnova SF	20,0 mill. kroner
1870		Petoro AS	
	70	Administrasjon	35,0 mill. kroner

VII

Garantifullmakt

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2010 kan gi Gassco AS garanti innenfor en samlet ramme på inntil 1 mrd. kroner for skader og tap ved motaksterminalene på kontinentet som har oppstått som følge av forsettlige handlinger hos ledende personell i Gassco AS.

VIII

Forpliktelser under avsetningsinstruksen og øvrige driftsrelaterte forpliktelser

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2010 kan godkjenne at staten pådras forpliktelser utover gitte bevilgninger under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, knyttet til:

1. løpende forretningsvirksomhet i interessentskapene, samt deltakelse i annen virksomhet som har tilknytning til leting og utvinning av petroleum.
2. avsetning av statens petroleum etter avsetningsinstruksen gitt Statoil ASA.

IX

Utbyggingsrelaterte forpliktelser

Stortinget samtykker i at Kongen i 2010 kan godkjenne at staten pådras forpliktelser utover gitte bevilgninger under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, hvor øvre grense for SDØEs forholdsmessige andel for det enkelte prosjekt/fase utgjør 5 mrd. kroner knyttet til deltagelse i:

1. utbyggingsprosjekter (planer for utbygging/anlegg og drift) på norsk kontinentalsokkel.
2. utviklingsprosjekter under Gassled.

X

Forpliktelser før plan for utbygging og drift og for anlegg og drift er behandlet

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2010 kan godkjenne at staten pådras forpliktelser utover gitte bevilgninger under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten knyttet til kontraktsmessige forpliktelser i fasen før plan for utbygging og drift er godkjent eller før tillatelse til anlegg og drift er gitt, herunder forpliktelser knyttet til en pre-interessentskapsfase.

XI

Forpliktelser knyttet til petroleumsvirksomhet på islandsk sokkel

Stortinget samtykker i at Kongen i 2010 ved eventuell norsk statlig deltakelse i petroleumsvirksomhet på islandsk sokkel, kan:

1. pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten innenfor en total økonomisk ramme på 1,5 mrd. kroner, herunder yte innskuddskapital, lån og stille garantier.
2. etablere en ny organisatorisk enhet, eiet av den norske stat, som direkte eller indirekte skal eie eierandeler i rettighetshaverselskaper i Island.

XII

Utbyggingsprosjekter på norsk kontinentalsokkel

Stortinget samtykker i at Kongen i 2010 kan godkjenne prosjekter (planer for utbygging/anlegg og drift) på norsk kontinentalsokkel under følgende forutsetninger:

1. Prosjektet må ikke ha prinsipielle eller samfunnsmessige sider av betydning.
2. Øvre grense for de samlede investeringer per prosjekt utgjør 10 mrd. kroner.
3. Hvert enkelt prosjekt må vise akseptabel samfunnsøkonomisk lønnsomhet og være rimelig robust mot endringer i prisutviklingen for olje og naturgass.

XIII

Overføring av eiendomsrett mot bruksrett

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2010 kan godkjenne overføring av eiendomsrett fra en rettighetshavergruppe hvor Petoro AS som forvalter av SDØE er en av rettighetshaverne, til en annen rettighetshavergruppe. Det forutsettes at Petoro AS som forvalter av SDØE er sikret tilstrekkelig bruksrett. Denne fullmakt vil gjelde for de prosjekter hvor Kongen har fått fullmakt til å godkjenne plan for utbygging/anlegg og drift, samt ved mindre endringer for prosjekter hvor plan for utbygging/anlegg og drift allerede er godkjent. Fullmakten gis under forutsetning av at overføring av eiendomsrett ikke har prinsipielle eller samfunnsmessige sider av betydning.

XIV

Overdragelse av andeler i utvinningstillatelser

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2010 kan godkjenne overdragelse av andeler for Petoro AS som forvalter av SDØE i utvinningstillatelser der det antas at samlede utvinnbare ressurser i forekomstene er mindre enn 10 mill. tonn oljeekvivalenter.

XV

Overdragelse og samordning av andeler i utvinningstillatelser

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2010 i tråd med forutsetningene i St.prp. nr. 41 (2003–2004) kan godkjenne at Petoro AS kan delta i:

1. overdragelse (salg, kjøp eller bytte) av deltakerandeler i interessentskap hvor en rettighetshaver velger å tre ut av interessentskapet og hvor SDØE berøres av overdragelsen.
2. forenklet samordning av utvinningstillatelser med SDØE-andeler.
3. ny/endret plan for utbygging og drift av forekomster innenfor et samordnet område med SDØE-deltakelse.
4. overdragelse av deltakerandeler for å oppnå fortsatt harmonisering av deltakerandeler i utvinningstillatelser som er samordnet og hvor SDØE berøres av overdragelsen.

XVI

Overdragelse av andeler i rørledninger til Gassled

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2010 kan godkjenne nødvendige transaksjoner for overdragelse av andeler for Petoro AS som forvalter av SDØE for å innlemme rørledninger med SDØE-andel i Gassled. Statens andel i Gassled skal justeres for å gjenspeile innlemmelsen.

XVII

Opphevelse av generalforsamlingsklausulen

Stortinget samtykker i at generalforsamlingsklausulen skal kunne oppheves for gitte tillatelser og erstattes av en vetorett i tråd med konsesjonsdirektivet og petroleumsvirksomheten.

forskriftens § 12, dersom rettighetshaverne skulle ønske dette. Olje- og energidepartementet skal i så fall godkjenne dette i hvert enkelt tilfelle.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

Rammeområde 13

(Miljø)

I

På statsbudsjettet for 2010 bevilges under:

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
1400		Miljøverndepartementet		
	1	Driftsutgifter	221 010 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	154 532 000	
	22	Spesielle driftsutgifter knyttet til lokalt miljøvern og universell utforming, <i>kan overføres</i>	2 000 000	
	70	Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjoner	41 528 000	
	71	Internasjonale organisasjoner	42 777 000	
	73	Tilskudd til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, <i>kan overføres</i> ..	20 750 000	
	74	Tilskudd til AMAP, <i>kan overføres</i>	3 700 000	
	75	Miljøvennlig byutvikling, <i>kan overføres</i>	31 000 000	
	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	21 571 000	
	79	Den nordiske verdensarvstiftelsen	5 000 000	
	80	Tilskudd til universell utforming og tilgjengelighet for alle, <i>kan overføres, kan nyttes under post 22</i>	600 000	
	81	Tilskudd til lokalt miljøvern og bærekraftige lokalsamfunn, <i>kan overføres, kan nyttes under post 22</i>	36 000 000	
1410		Miljøvernforskning og miljøovervåking		
	21	Miljøovervåking og miljødata	144 558 000	
	50	Basisbevilgninger til miljøforskning sinstituttene	140 667 000	
	51	Forskningsprogrammer m.m.	166 518 000	
	53	Internasjonalt samarbeid om miljøvernforskning	6 160 000	
	70	Nasjonale oppgaver ved miljøforskning sinstituttene	14 538 000	
	72	Tilskudd til GenØk - Senter for biosikkerhet	13 900 000	
	73	Infrastrukturtiltak til miljøinstituttene ..	8 392 000	
1425		Vilt- og fisketiltak		
	1	Driftsutgifter	28 480 000	
	70	Tilskudd til fiskeformål, <i>kan overføres</i> ..	9 295 000	
	71	Tilskudd til viltformål, <i>kan overføres</i> ..	40 300 000	
1426		Statens naturoppsyn		
	1	Driftsutgifter	111 412 000	
	30	Tiltak i nasjonalparkene, <i>kan overføres</i> ..	27 391 000	
	31	Tiltak i naturverns- og kulturlandskapsområder, <i>kan overføres</i> ..	39 502 000	
	32	Skjærgårdsparker mv., <i>kan overføres</i> ...	23 695 000	

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
1427		Direktoratet for naturforvaltning		
	1	Driftsutgifter	137 114 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	254 485 000	
	30	Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, <i>kan overføres</i>	36 405 000	
	31	Tiltak i friluftsområder, <i>kan overføres</i> .	24 500 000	
	32	Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, <i>kan overføres</i>	19 450 000	
	34	Statlige erverv, nasjonalparker, <i>kan overføres</i>	54 100 000	
	35	Statlig erverv, nytt skogvern, <i>kan overføres</i>	134 981 000	
	60	Tilskudd til lokalt utviklingsfond	10 000 000	
	70	Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål, <i>kan overføres</i>	88 000 000	
	71	Forvaltningstiltak i verdensarvsområder, <i>kan overføres</i>	9 600 000	
	72	Erstatninger for beitedyr tatt av rovvilt, <i>overslagsbevilgning</i>	116 895 000	
	73	Forebyggende og konfliktdepende tiltak i rovviltforvaltningen, <i>kan</i> <i>overføres</i>	75 000 000	
	74	Tilskudd til friluftslivstiltak, <i>kan overføres</i>	20 693 000	
	75	Internasjonale avtaler og medlemskap .	1 042 000	
	76	Tilskudd til informasjons- og kompetansesentre, <i>kan overføres</i>	17 400 000	
	77	Tilskudd til nasjonalparksentre, <i>kan overføres</i>	19 600 000	
	78	Friluftsrådernes landsforbund og interkommunale friluftsråd, <i>kan</i> <i>overføres</i>	8 000 000	
	81	Verdiskapingsprogrammet for naturarven, <i>kan overføres, kan nyttes</i> <i>under post 21</i>	10 000 000	
	82	Tilskudd til prioriterte arter og utvalgte naturtyper, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under post 21</i>	20 000 000	
1429		Riksantikvaren		
	1	Driftsutgifter	106 867 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes</i> <i>under postene 72 og 73</i>	23 415 000	
	50	Tilskudd til Samisk kulturminnearbeid	3 000 000	
	72	Vern og sikring av fredete og verneverdige kulturminner og kulturmiljøer, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under post 21</i>	213 212 000	
	73	Brannsikring og beredskapstiltak, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	11 953 000	
	74	Fartøyvern, <i>kan overføres</i>	42 004 000	
	75	Internasjonalt samarbeid, <i>kan overføres</i>	1 100 000	
	77	Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet, <i>kan overføres,</i> <i>kan nyttes under post 21</i>	18 400 000	
	78	Tilskudd til beslutningsgrunnlag for myndighetsutøvelse innen arkeologi, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	6 500 000	

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
1432	50	Norsk kulturminnefond Til disposisjon for kulturminnetiltak	55 230 000	
1441		Statens forurensningstilsyn		
	1	Driftsutgifter	308 160 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	21 595 000	
	22	Statlig ordning for frivillig kjøp av klimakvoter	5 332 000	
	39	Oppryddingstiltak, <i>kan overføres</i>	157 000 000	
	75	Utbetaling av pant for bilvrak, <i>overslagsbevilgning</i>	166 320 000	
	76	Refusjonsordninger, <i>overslagsbevilgning</i>	50 000 000	
1445	21	Miljøvennlig skipsfart Spesielle driftsutgifter	4 000 000	
1447	21	Miljøhensyn i offentlige innkjøp Spesielle driftsutgifter	14 000 000	
1465	21	Statens kartverk, arbeid med nasjonal geografisk infrastruktur Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> ...	403 445 000	
1471		Norsk Polarinstitutt		
	1	Driftsutgifter	146 418 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> ...	57 808 000	
	50	Stipend	498 000	
1472	50	Svalbard miljøvernfond Overføringer til Svalbard miljøvernfond	11 450 000	
1473	1	Radioaktiv forurensning i det ytre miljø Driftsutgifter	11 000 000	
1474	1	Senter for klima og miljø Driftsutgifter	17 000 000	
2465	24	Statens kartverk Driftsresultat:		
		1 Driftsinntekter	-893 445 000	
		2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	880 134 000	
		3 Avskrivninger	10 831 000	
		4 Renter av statens kapital	2 480 000	0
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	12 000 000	
		Totale utgifter		4 280 248 000
Inntekter				
4400		Miljøverndepartementet		
	2	Ymse inntekter	337 000	
	3	Refusjon fra Utenriksdepartementet	956 000	
4426		Statens naturoppsyn		
	1	Ymse inntekter	142 000	
	2	Oppdragsinntekter	50 000	

Kap	Post	Formål	Kroner	Kroner
4427		Direktoratet for naturforvaltning		
	1	Ymse inntekter	2 952 000	
	9	Internasjonale oppdrag	5 132 000	
	54	Gebyrer	3 074 000	
4429		Riksantikvaren		
	2	Refusjoner og diverse inntekter	3 812 000	
	9	Internasjonale oppdrag	1 409 000	
4432		Norsk kulturminnefond		
	85	Avkastning fra Norsk kulturminnefond	55 230 000	
4441		Statens forurensningstilsyn		
	2	Inntekter, statlig ordning for frivillig kjøp av klimakvoter	5 463 000	
	4	Gebyrer	40 759 000	
	5	Leieinntekter	323 000	
	6	Gebyrer, fylkenes miljøvern-avdelinger	22 000 000	
	7	Gebyrinntekter (Kvotesystemet)	7 200 000	
	9	Internasjonale oppdrag	5 605 000	
4471		Norsk Polarinstitutt		
	1	Salgs- og utleieinntekter	8 833 000	
	3	Inntekter fra diverse tjenesteyting	21 525 000	
	21	Inntekter, Antarktis	10 874 000	
4472		Svalbard miljøvernfond		
	70	Diverse inntekter	25 000	
		Totalt inntekter		195 701 000

II

Merinntektsfullmakter

1. Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2010 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 1400 post 1	kap. 4400 post 2
kap. 1427 post 1	kap. 4427 post 1
kap. 1427 post 21	kap. 4427 postene 9 og 54
kap. 1429 post 1	kap. 4429 postene 2 og 9
kap. 1432 post 50	kap. 4432 post 85
kap. 1441 post 1	kap. 4441 postene 4, 5, 6 og 9
kap. 1441 post 22	kap. 4441 post 2
kap. 1471 post 1	kap. 4471 postene 1 og 3
kap. 1471 post 21	kap. 4471 post 21
kap. 1472 post 50	kap. 4472 post 70 og kap. 5578 post 70

2. overskride bevilgningen under kap. 2465 Statens kartverk, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, med et beløp som tilsvarer regnskapsførte inntekter fra salg av anleggsmidler under kap. 5465 Statens kartverk, post 49 Salg av anleggsmidler. Ubenyttede inntekter fra slikt salg kan tas med ved utregning av overført beløp.

III

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2010 kan utgiftsføre uten bevilgning fastslåtte tap på garantier for lån til miljøverntiltak og energiøkonomiseringsformål som staten er juridisk forpliktet til å dekke, under kap. 1400 Miljøverndepartementet, post 77 Oppfyllelse av garantiansvar.

IV

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2010 kan omdisponere inntil 5 mill. kroner mellom kap. 1465 Statens kartverk, arbeid med nasjonal geografisk infrastruktur, post 21 Spesielle driftsutgifter, og kap. 2465 Statens kartverk, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

V

Fullmakt til overskridelse

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2010 kan fravike spesifikasjonene under kap. 2465 Statens kartverk, post 24 Driftsresultat, ved bruk av reguleringsfondet.

VI

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2010 kan utføre bestillinger:

1. av materiell o.l. utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1426	32	Statens naturoppsyn Skjærgardsparker mv.	7,0 mill. kroner

2. av kartgrunnlag utover gitt bevilgning under kap. 1465 Statens kartverk, arbeid med nasjonal geografisk infrastruktur, post 21 Spesielle driftsutgifter, men slik at rammen for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger 90 mill. kroner.

VII

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2010 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1427		Direktoratet for naturforvaltning	
	30	Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder	80,0 mill. kroner
	32	Statlige erverv, fylkesvise verneplaner	35,7 mill. kroner
	34	Statlige erverv, nasjonalparker	245,2 mill. kroner
	35	Statlige erverv, nytt skogvern	140,0 mill. kroner
	77	Tilskudd til nasjonalparksentre	2,0 mill. kroner
	79	Kompensasjon ved flytting av oppdrettsanlegg	6,75 mill. kroner
1429		Riksantikvaren	
	72	Vern og sikring av fredete og verneverdige kulturminner og kulturmiljøer	35,0 mill. kroner
	73	Brannsikring og beredskapstiltak	2,0 mill. kroner
	74	Fartøyvern	8,0 mill. kroner
	77	Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet	2,0 mill. kroner

VIII

Fullmakt til å inngå forpliktelser

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2010 kan pådra forpliktelser for fremtidige år til å kjøpe inn materiell og til å gi tilsagn om tilskudd utover gitt bevilgning under kap. 1441 Statens forurensningstilsyn, post 39 Oppryddingstiltak, men slik at samlet ramme for nye forpliktelser og gammelt ansvar ikke overstiger 25 mill. kroner.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

I statsbudsjettet for 2009 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
U t g i f t e r			
1800	21	Olje- og energidepartementet Spesielle driftsutgifter, kan overføres, blir a u k a med ..... frå kr 39 100 000 til kr 42 100 000	3 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1810		Oljedirektoratet	
	1	Driftsutgifter, blir a u k a med ..... frå kr 210 400 000 til kr 211 700 000	1 300 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i> , blir a u k a med ..... frå kr 272 600 000 til kr 299 900 000	27 300 000
1820		Noregs vassdrags- og energidirektorat	
	22	Flaum- og skredførebygging, <i>kan overførast</i> , <i>kan nyttast under kap. 1820 post 60</i> , blir r e d u s e r t med .. frå kr 153 800 000 til kr 152 300 000	1 500 000
	60	Tilskot til skredførebygging, <i>kan overførast</i> , <i>kan nyttast under kap. 1820 post 22</i> , blir a u k a med ..... frå kr 28 000 000 til kr 29 200 000	1 200 000
1825		Omlagging av energibruk og energiproduksjon	
	50	Overføring til Energifondet, blir a u k a med ..... frå kr 1 781 000 000 til kr 1 782 200 000	1 200 000
1833		CO ₂ -handtering	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i> , blir r e d u s e r t med ..... frå kr 765 000 000 til kr 305 000 000	460 000 000
	30	Investeringar, <i>kan overførast</i> , blir r e d u s e r t med ..... frå kr 1 882 000 000 til kr 0	1 882 000 000
	50	Overføring til fond for CLIMIT, blir a u k a med ..... frå kr 81 800 000 til kr 82 000 000	200 000
(NY)	72	Lån, TCM DA, blir løyvd med	900 000 000
2440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsverksemda	
	30	Investeringar, blir r e d u s e r t med ..... frå kr 25 900 000 000 til kr 24 000 000 000	1 900 000 000
2490		NVE Anlegg	
	24	Driftsresultat	0
		Spesifikasjon:	
		Driftsinntekter	-61 000 000
		Driftsutgifter	54 700 000
		Avskrivningar	5 500 000
		Renter av statens kapital	800 000
			0
Inntekter			
4800		Olje- og energidepartementet	
	70	Garantiprovisjon, Gassco, blir r e d u s e r t med ..... frå kr 1 650 000 til kr 1 400 000	250 000
4810		Oljedirektoratet	
	1	Gebyrinntekter, blir a u k a med ..... frå kr 10 100 000 til kr 11 400 000	1 300 000
	2	Oppdrags- og samarbeidsverksemd, blir a u k a med ..... frå kr 48 900 000 til kr 76 200 000	27 300 000
4820		Norges vassdrags- og energidirektorat	
	40	Flaum- og skredførebygging, blir r e d u s e r t med ..... frå kr 31 250 000 til kr 24 600 000	6 650 000
4825		Omlagging av energibruk og energiproduksjon	
	85	Fondsavkastning, blir a u k a med ..... frå kr 431 000 000 til kr 432 200 000	1 200 000
4833		CO ₂ -handtering	
	85	Fondsavkastning, blir a u k a med ..... frå kr 91 800 000 til kr 92 000 000	200 000
5440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsverksemda	
	24	Driftsresultat, blir a u k a med ..... frå kr 84 200 000 000 til kr 92 900 000 000	8 700 000 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
		Spesifikasjon:	
		Driftsinntekter	155 200 000 000
		Driftsutgifter	-36 900 000 000
		Leite- og feltutviklingsutgifter	-2 600 000 000
		Avskrivinger	-16 300 000 000
		Renter av statens kapital	-6 500 000 000
			92 900 000 000
	30	Avskrivinger, blir redusert med	1 200 000 000
		frå kr 17 500 000 000 til kr 16 300 000 000	
(NY)	50	Overføring frå Statens petroleumsforsikringsfond, blir	
		løyvd med	30 000 000
	80	Renter av statens kapital, blir redusert med	200 000 000
		frå kr 6 700 000 000 til kr 6 500 000 000	
5582		Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet	
	70	Bidrag til kulturminnevern, blir redusert med	800 000
		frå kr 9 900 000 til kr 9 100 000	

Votering:

Votering i sak nr. 3

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2009 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1400		Miljøverndepartementet	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med	3 000 000
		fra kr 196 581 000 til kr 199 581 000	
	21	Spesielle utgifter, nedsettes med	2 000 000
		fra kr 189 757 000 til kr 187 757 000	
1425		Vilt- og fisketiltak	
	1	Driftsutgifter, nedsettes med	1 000 000
		fra kr 27 842 000 til kr 26 842 000	
1427		Direktoratet for naturforvaltning	
	35	Statlige erverv, nytt skogvern, kan overføres, forhøyes med	31 840 000
		fra kr 167 881 000 til kr 199 721 000	
1441		Statens forurensningstilsyn	
	22	Statlig ordning for frivillig kjøp av klimakvoter, nedsettes med	1 824 000
		fra kr 4 276 000 til kr 2 452 000	
	76	Refusjonsordninger, overslagsbevilgning, forhøyes med	4 000 000
		fra kr 50 000 000 til kr 54 000 000	
Inntekter			
4425		Vilt- og fisketiltak	
	52	Refusjoner fra Statens fiskefond, nedsettes med	1 000 000
		fra kr 17 000 000 til kr 16 000 000	
4441	02	Inntekter, statlig ordning for frivillig kjøp av klimakvoter, nedsettes med	2 345 000
		fra kr 4 407 000 til kr 2 062 000	

II

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 2009 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgning-

er, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1427	32	Direktoratet for naturforvaltning Statlige erverv, fylkesvise verneplaner	38,1 mill. kroner

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 3:9 (2008–2009) – om Riksrevisjonens undersøkelse av korleis Miljøverndepartementet varetok det nasjonale ansvaret sitt for freda og verneverdige bygningar – vert lagt ved protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 3:10 (2008–2009) – om Riksrevisjonens undersøkelse av adgang til samfunnslivet for personer med funksjonsnedsettelser – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 3:12 (2008–2009) – Riksrevisjonens undersøkelse av Helse Midt-Norge RHF's gjennomføring av anskaffelsesprosessen og oppfølging av kontraktene om levering av ambulansetjenester – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 3:13 (2008–2009) – om Riksrevisjonens undersøkelse av styring og forvaltning av barnehagetjenestene – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 8 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 9 [16:03:03]

Referat

1. (160) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten i Norsk Luftambulans i forbindelse med tariffoppjøret 2009 (Lovvedtak 1 (2009–2010)) – er sanksjonert under 4. desember 2009.
Enst.: Vedlegges protokollen.
  2. (161) Endringar i sjølova mv. (innkrevjing av gebyr og tvangsmulkt) (Prop. 62 L (2009–2010))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
  3. (162) Framskaffing av ein kommunikasjonssatellitt til Forsvaret (Prop. 56 S (2009–2010))
Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.04.